

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Επαγγελμαίων Υγείας & Πρόνοιας

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΤΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ**

ΤΩΝ

ΒΟΜΒΟΛΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΠΑΛΑΒΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΧΛΙΑΟΥΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

**Copyright@ 2014 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης.
<http://www.teicrete.gr/koinerg/koinwnikis.html>**

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία των Βομβολάκη Ελευθερίας και Παλαβίδου Μαρίας , του επιβλέποντα καθηγητή Χλιαουτάκη Ιωάννη και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας

Ο/Η/Οι υπογράφων/οντες φοιτητής/τές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης

_____ Βομβολάκη Ελευθερία _____

_____ Παλαβίδου Μαρία _____

δηλώνω/νουμε υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

«Οδηγός για υποστήριξη και μεταχείριση κακοποιημένων μεταναστριών προς του επαγγελματίες των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών»

είναι στο σύνολό της προϊόν δικής μου/μας δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνω/νουμε ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολό της.

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

Ονοματεπώνυμο

Ονοματεπώνυμο

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ- ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ABSTRACT	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΔΗΓΟΥ	13
1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΟΔΗΓΟΥ	13
1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΟΔΗΓΟΥ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΔΗΓΟΥ: ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΑ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ	26
3.1) ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	32
4.1) ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΕΘΝΙΚΗ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ.....	39
5.1) ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ	42
5.2) ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ-ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.....	48
6.1) ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ-ΘΥΜΑΤΑ	49
6.2) ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ	56
7.1 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	56
7.2 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	63
8.1. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ	64
8.2 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΣΕ ΣΤΟΧΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	68
8.3 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ.....	70
8.4 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΝΑΝΤΙΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ.....	72
8.5 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.....	77
9.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ	77
9.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	79
9.2.1. <i>Ενσυναίσθηση:</i>	79
9.2.2. <i>Επικοινωνία:</i>	79
9.2.3. <i>Επαγγελματική σχέση</i>	79
9.2.4. <i>«Γνώση» και εξέλιξη».....</i> Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
9.2.5. <i>Σύνδεση θεωρίας με πράξη</i>	79
9.2.6. <i>Γνώση Δεοντολογίας επαγγέλματος:</i>	79
9.2.7. <i>Εκτίμηση Προβλήματος</i>	79

9.2.8.	<i>Ανάληψη δράσης για επίτευξη επιλεγμένων στόχων και σχεδίων λύσης προβλημάτων</i>	. 80
9.2.9.	<i>Αξιολόγηση</i>	80
9.2.10.	<i>Εισήγηση σχεδίων για αλλαγή και ανάπτυξη υπηρεσιών</i>	80
9.3	ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	80
9.4	Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ		85
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		94
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		102
	ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΑΝ ΣΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.	103
	ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ ΔΙΕΘΝΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑΣ.	104

ΠΡΟΛΟΓΟΣ- ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ο οδηγός που παρατίθεται παρακάτω είναι για την μεταχείριση και την υποστήριξη των κακοποιημένων μεταναστριών και απευθύνεται στους επαγγελματίες των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών. Αποτελεί προϊόν βιβλιογραφικής ανασκόπησης, ανάτρεξης σε άρθρα του εξωτερικού για την κακοποίηση και τη μετανάστευση καθώς και προσωπικής αναζήτησης τυχόν ύπαρξης παρόμοιου οδηγού.

Η μέχρι σήμερα απουσία μιας τέτοιας πηγής πληροφόρησης αποτελεί ένα σημαντικό κενό στην ενημέρωση τόσο για τον ίδιο τον φορέα των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών όσο και για τις κακοποιημένες μετανάστριες ως ομάδα στόχου. Πιο συγκεκριμένα, η ενημέρωση για την ύπαρξη και τα χαρακτηριστικά της υπηρεσίας είναι απαραίτητα για τη διευκόλυνση αναζήτησης βοήθειας από τους εξυπηρετούμενους, όπως και για τον προγραμματισμό των παραπομπών των εξυπηρετούμενων σε άλλες υπηρεσίες.

Η συλλογή των στοιχείων για τη δημιουργία του οδηγού έγινε σε δύο στάδια: Στο πρώτο στάδιο, υλοποιήθηκε η βιβλιογραφική ανασκόπηση που έγινε σε διεθνείς βάσεις, του εσωτερικού και του εξωτερικού. Στο δεύτερο στάδιο, πραγματοποιήθηκε προσωπική επικοινωνία με τις κοινωνικές υπηρεσίες των Ν. Χανίων και Ν. Χίου και μοιράστηκαν στους επαγγελματίες ερωτηματολόγια για να εξετάσουμε τι θεωρούν σημαντικό να περιέχει ο συγκεκριμένος οδηγός. Και τα δύο αυτά στάδια μας βοήθησαν στο να συλλέξουμε πληροφορίες για τον λόγο και τον τρόπο που θα δημιουργήσουμε τον οδηγό καθώς και τη σημαντικότητα αξιοποίησης του από τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών αλλά και από άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε τον κύριο Χλιαουτάκη Ιωάννη για την πολύτιμη καθοδήγηση του και υποστήριξη, καθώς και την κυρία Παπαδακάκη Μαρία, η οποία μας βοήθησε με τις γνώσεις της. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους επαγγελματίες υγείας, οι οποίοι τόσο μέσα από συζητήσεις μας όσο και μέσα από τα ερωτηματολόγια, μας βοήθησαν στο σχεδιασμό του οδηγού. Οι υπηρεσίες με τις οποίες συνεργαστήκαμε, είναι: το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Δήμου Χίου, η Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Π. Ε. Χίου, η Κοινωνική Υπηρεσία του Γεν. Νοσοκομείου Χίου, η Πρόνοια Χίου, η Κοινωνική Υπηρεσία του Γεν. Νοσοκομείου

Χανίων, ο Ψυχιατρικός Τομέας του Γενικού Νοσοκομείου Χανίων, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Χανίων, το Ιατρείο Παιδιών-Εφήβων του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Χανίων και το Κέντρο Υγείας Κισάμου Χανίων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα φαινόμενα της κακοποίησης και της μετανάστευσης είναι διαχρονικά τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλες χώρες του κόσμου. Παρά την αναγνώριση της κακοποίησης και τις μελέτες που έχουν γίνει πάνω σε αυτήν, συνεχίζει να μην αναγνωρίζεται ή και να καλύπτεται. Μέσα από την έρευνα που υλοποιήσαμε, παρατηρήσαμε πως ιδίως για τις μετανάστριες οι μελέτες που έχουν γίνει για την κακοποίησή τους είναι ελάχιστες, όπως και τα μέτρα προστασίας τους από την κακοποίηση αλλά και τα μέτρα θεραπευτικής παρέμβασης. Έτσι αποφασίσαμε στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας τη σύνταξη ενός οδηγού προς τους επαγγελματίες των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών.

Ο οδηγός αυτός έχει ως σκοπό να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κακοποιημένων μεταναστριών. Οι επιμέρους στόχοι είναι:

- ✓ Να δοθούν οδηγίες στους επαγγελματίες των φορέων υποδοχής κακοποιημένων μεταναστριών ώστε να χειρίζονται διάφορα περιστατικά/ καταστάσεις βίας.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες στους επαγγελματίες ώστε να βοηθήσουν τις μετανάστριες να χειριστούν το περιστατικό και να αναγνωρίσουν ότι δεν είναι δική τους ευθύνη.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη των μεταναστριών.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για το πώς οι επαγγελματίες θα ενημερώσουν τις μετανάστριες για τα δικαιώματά τους.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο θα κινηθούν νομικά.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε θέματα κακοποίησης.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για τη διεπιστημονική συνεργασία και τη δικτύωση των υπηρεσιών.

- ✓ Να δοθούν οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η εκτίμηση των αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για τις επαγγελματικές αξίες, αρχές και δεξιότητες.
- ✓ Να δοθούν οδηγίες για το σχεδιασμό παρέμβασης σε περιστατικά κακοποιημένων μεταναστριών.

Ο οδηγός αυτός είναι χρήσιμος, διότι περιλαμβάνει συνοπτικά και στοχευμένα τις κινήσεις που πρέπει να κάνει ο καθένας ξεχωριστά από τους επαγγελματίες που ασχολούνται με τις κακοποιημένες μετανάστριες χωρίς να υπάρχει σύγχυση των ρόλων. Υπάρχουν σαφείς, συγκεκριμένες και ξεκάθαρες οδηγίες για το πώς οι επαγγελματίες θα πρέπει να μεταχειρίζονται και να υποστηρίζουν με το καλύτερο δυνατό τρόπο τις κακοποιημένες μετανάστριες που υπάρχουν στη χώρα μας με στόχο να τους παρέχονται ποιοτικές και ποσοτικές υπηρεσίες. Για να καταλήξουμε στην δημιουργία αυτού του οδηγού κάναμε αρχικά μια ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για να διαπιστώσουμε ότι δεν υπάρχει ανάλογος οδηγός. Έπειτα, αναζητήσαμε αρχεία, έγγραφα και έρευνες σχετικά με την κακοποίηση, τις μετανάστριες καθώς και την υπηρεσία στην οποία απευθυνόμαστε. Τέλος, προσαρμόσαμε όλα τα παραπάνω στις ανάγκες δημιουργίας του δικού μας οδηγού.

Ειδικότερα, στα δύο πρώτα κεφάλαια γίνεται λόγος για τον σκοπό του οδηγού, τη μεθοδολογία του και για το πεδίο εφαρμογής του. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στις έννοιες της μετανάστευσης, της κακοποίησης και των μορφών της. Τα επόμενα τρία κεφάλαια διαπραγματεύονται την κακοποίηση των μεταναστριών μέσα στην οικογένεια, την εργασία τους, αλλά και τη θυματοποίηση τους κατά τη διαδικασία μετανάστευσης (Trafficking). Επίσης, δίνονται οδηγίες αντιμετώπισης και πρόληψης προς τους επαγγελματίες. Επιπλέον, το όγδοο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα προτεινόμενα μοντέλα παρέμβασης και στο ένατο οι αρχές, οι αξίες, οι βασικές δεξιότητες, η διαγνωστική εκτίμηση καθώς και η συμβουλευτική διαδικασία που πρέπει να αναπτύξει ένας επαγγελματίας που εργάζεται με κακοποιημένες μετανάστριες. Τέλος, στο δέκατο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στην διεπιστημονική συνεργασία, στους τρόπους δικτύωσης των υπηρεσιών και στους τρόπους ευαισθητοποίησης της κοινωνίας, ώστε να υπάρχει μια πολύπλευρη και πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση της κακοποίησης των μεταναστριών.

ABSTRACT

The effects of abuse and immigration are timeless both in Greece and in other countries. Despite the recognition of abuse and the studies done on it, still not recognized or covered. Through research we implemented, we observed that especially for immigrant studies made about the abuse is minimal, as the measures of protection from abuse and measures of therapeutic intervention. So we decided as part of our graduation work writing a guide for professionals Counselling Centers Women. This guide aims to improve the quality of life of abused immigrant women. The specific objectives are:

- ✓ Provide guidance to professionals to help immigrants to handle the incident and recognize that it is not their responsibility.
- ✓ Provide guidance to professional on how to handle various events / situations of violence.
- ✓ Provide guidance on counseling and psychological support immigrant.
- ✓ Provide instructions on how professionals should inform immigrants of their rights.
- ✓ Provide guidance on how they will take legal action.
- ✓ Be instructed to raise awareness in society abuse.
- ✓ Provide instructions for interdisciplinary cooperation and cooperation between social services.
- ✓ Provide guidelines on how they will be assessed the needs of battered immigrant women.
- ✓ Provide guidelines on professional values, principles and skills.
- ✓ Provide guidelines for the planning intervention in cases of battered immigrant women.

This guide is useful because it summarizes and targeted movements to be done individually by professionals dealing with battered immigrant women without a confusion of roles. There are specific and clear instructions on how professionals

should treat and support the best possible use of the battered immigrant women who are in our country in order to provide them with qualitative and quantitative services. To arrive at the creation of this guide we first reviewed the literature to find that no such guidelines. Then, search for files, documents and inquiries concerning the abuse, immigrants and the department to which it is addressed. Finally, we adjusted all of the above needs to create our own guide.

Specifically, the first two chapters talk about the purpose of the guide, the methodology and the purpose. The third chapter is a brief reference to the concepts of immigration and abuse and forms of. The next three chapters negotiate the abuse of immigrant women in the family, work, and victimization during the migration process (Trafficking), also provides guidance and prevention for professionals. In the eighth chapter, the proposed intervention models and ninth principles, values, basic skills, diagnostic assessment and counseling process to develop a professional working with battered immigrant women. Finally, in the tenth chapter is a reference to interdisciplinary collaboration and ways of networking services and how awareness of society, so there is a more versatile and effective treatment of abuse of immigrant women.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΟΔΗΓΟΥ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΟΔΗΓΟΥ

Ο οδηγός επιθυμούμε να αποτελέσει ένα χρηστικό εργαλείο, το οποίο θα απευθύνεται στο ανθρώπινο δυναμικό των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών της Ελλάδας. Δηλαδή, σε ανθρώπους που ασχολούνται με την Συμβουλευτική, την ψυχολογική υποστήριξη, την ενημέρωση για νομικά θέματα και την κοινωνική επανένταξη των κακοποιημένων μεταναστριών. Επίσης, θα απευθύνεται σε όσους έχουν επαγγελματικό ενδιαφέρον αναφορικά με τη συγκεκριμένη ευπαθή κοινωνική ομάδα.

Ο οδηγός αυτός αποσκοπεί στο να δοθούν τεκμηριωμένες και κατανοητές οδηγίες στους επαγγελματίες των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών που εργάζονται με κακοποιημένες μετανάστριες. Δηλαδή, κατευθυντήριες οδηγίες που θα στοχεύουν στην αποδοτικότερη μεταχείριση και υποστήριξη των κακοποιημένων μεταναστριών. Ο απώτερος σκοπός του οδηγού είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κακοποιημένων μεταναστριών, η πρόληψη της θυματοποίησης και η κοινωνική τους επανένταξη.

Τα οφέλη που επιθυμούμε να επιφέρει ο οδηγός είναι να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για το πώς οι επαγγελματίες θα πρέπει να σχεδιάσουν και να συντονίσουν την παρέμβαση και την αντιμετώπιση του εκάστοτε περιστατικού κακοποίησης. Επίσης, μέσω του οδηγού επιθυμούμε να υπάρχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση προς τις κακοποιημένες μετανάστριες μέσω διεπιστημονικής συνεργασίας. Το περιεχόμενο του οδηγού θα βοηθήσει τους επαγγελματίες να μπορούν να αποφασίσουν για τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητα μιας συγκεκριμένης μεθόδου παρέμβασης (π.χ. Παρέμβαση σε Κρίση). Με αυτόν τον τρόπο ευελπιστούμε ότι αυτός ο οδηγός θα αποδειχτεί ένα καλό βοήθημα στην προσπάθεια των ειδικών να αντιμετωπίσουν τα περιστατικά κακοποίησης μεταναστριών.

Τέλος, μέσω των κατευθυντήριων οδηγιών ευελπιστούμε στην αποτελεσματική εκτίμηση των αναγκών του περιστατικού, την αξιολόγηση της επικινδυνότητας και στη σφαιρική συνεργασία και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ειδικών του Κέντρου (νομικός σύμβουλος, ψυχολόγος, κοινωνιολόγος, κοινωνικός λειτουργός). Αυτό θα

έχει ως αποτέλεσμα την παροχή άμεσων και ποιοτικών υπηρεσιών στο περιστατικό (InnoSupport-Supporting Innovations in SME).

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΟΔΗΓΟΥ

Για να δημιουργηθεί ο παρών οδηγός προς τους επαγγελματίες των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών ακολουθήσαμε την εξής διαδικασία. Αρχικά, υλοποιήσαμε μια βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι η συστηματική, εκτεταμένη και πλήρης εξέταση των βιβλιογραφικών πηγών που σχετίζονται με το ερευνητικό αντικείμενο (Κυριαζή, Ν., 2011). Εμείς ορίσαμε τις λέξεις κλειδιά της έρευνας μας δηλαδή: οδηγός για επαγγελματίες ή εγχειρίδια για επαγγελματίες, κακοποίηση, μετανάστριες, κακοποίηση μεταναστριών, συμβουλευτικά κέντρα, ενδοοικογενειακή βία, διεθνική σωματεμπορία, κακοποίηση στο χώρο εργασίας, συμβουλευτική σε μετανάστριες θύματα κακοποίησης κ.λπ. (καθορισμός σχεδίου αναζήτησης). Στη συνέχεια, εξαντλήσαμε όλες τις πιθανές πηγές, βιβλιοθήκες, έντυπο υλικό, οπτικοακουστικό υλικό, αναφορικά με το αντικείμενο αναζήτησης μας. Έπειτα, κάναμε μια «κριτική αξιολόγηση και ανάλυση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας» που είχαμε βρει, δηλαδή τις αξιολογήσαμε σε σχέση με το περιεχόμενο τους αντικειμενικά και επιλέξαμε αυτές που θα χρησιμοποιούσαμε. Έπειτα οργανώσαμε τη βιβλιογραφία μας ώστε να είναι εύκολη η αξιοποίησή της στην εργασία μας, δηλαδή ανάλογα με το περιεχόμενό του εκάστοτε άρθρου το ταξινομούσαμε σε μια κατηγορία π.χ. ενδοοικογενειακή βία (Κυριαζή, Ν., 2011).

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση που υλοποιήσαμε μας βοήθησε να βρούμε οδηγούς τόσο σε Ελλάδα όσο και σε εξωτερικό ώστε να ανακαλύψουμε αν υπάρχει άλλος παρόμοιος οδηγός με αυτόν που επιθυμούσαμε να σχεδιάσουμε. Επίσης, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης θέλαμε να βρούμε την βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιούσαμε αλλά και στον τρόπο που θα σχεδιάζαμε τον οδηγό μας καθώς δεν είχαμε τις απαραίτητες γνώσεις για το πώς σχεδιάζεται ένας οδηγός. Τα κριτήρια με βάση τα οποία επιλέχθηκαν οι πηγές που χρησιμοποιήσαμε κατά την βιβλιογραφική μας αναζήτηση ήταν η εγκυρότητα, η αξιοπιστία και η εμπιστευτικότητα των ηλεκτρονικών συνδέσμων. Ειδικότερα ο όρος «αξιοπιστία» μιας πληροφορίας περιλαμβάνει τις πηγές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του άρθρου, την αξιοπιστία

και εγκυρότητα του ίδιου ή του οργανισμού που δημοσιεύει το άρθρο, τη μεθοδολογία και τους μηχανισμούς αξιολόγησης που χρησιμοποιεί η ιστοσελίδα πριν τη δημοσίευση. Συνεπώς, ένα υλικό θεωρείται επιστημονικό και αξιόπιστο, όταν προέρχεται από ειδικούς του κλάδου και αναγνωρισμένα ιδρύματα. Με τον όρο εγκυρότητα εννοούμε ότι η παρεχόμενη πληροφορία εκτός από έγκυρη είναι και έγκαιρη. Πρέπει να παρουσιάζει αποτελέσματα τρεχουσών, κλινικών ερευνών και δοκιμών. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή στα στοιχεία που παρέχονται από προσωπικές ιστοσελίδες ή ιστολόγια (blogs). Ένα από τα πλεονεκτήματα των δικτυακών πόρων είναι η ευκολία που παρέχεται στην ενημέρωσή τους. Αν δεν υπάρχει ενημέρωση και ανανέωση του υλικού αυτό καθίσταται ως αναξιόπιστο. Τέλος η εμπιστευτικότητα μιας πηγής κρίνεται από το αν παραθέτονται βιβλιογραφικές παραπομπές, αν διατίθεται μέσω μιας αξιόπιστης σελίδας και συγχρόνως αν διατίθεται και σε έντυπη μορφή. Με βάση τα προαναφερθέντα κριτήρια επιλέξαμε τις βιβλιογραφικές πηγές που χρησιμοποιήσαμε στην εργασία μας και οι οποίες αντλήθηκαν από έρευνες, άρθρα, βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, πτυχιακές εργασίες και διατριβές (Οικονόμου, Α., Φράγκου, Α., 2008).

Στη συνέχεια βασιστήκαμε στους οδηγούς που βρήκαμε αναφορικά με την κακοποίηση των γυναικών και μεταναστριών ειδικότερα σε Ελλάδα και σε εξωτερικό και σχεδιάσαμε το σκελετό του οδηγού μας. Με βάση τους άξονες αυτών των οδηγιών σχεδιάσαμε τις δικές μας θεματικές ενότητες έτσι ώστε να καλύπτονται όλα τα πεδία για την υποστήριξη και τη μεταχείριση των κακοποιημένων μεταναστριών. Ακόμη ένα κριτήριο υπήρξε και η βιβλιογραφία, καθώς είναι ευνόητο πως δεν γινόταν να καθορίσουμε μια ενότητα για την οποία δεν θα υπήρχε επαρκής βιβλιογραφία. Παρακάτω γίνεται μια σύντομη παρουσίαση των οδηγιών που χρησιμοποιήσαμε και τι αλιεύσαμε από αυτούς:

- ✓ Παπαγιαννοπούλου, Μ., Μαρκούσης, Η. (2007), *Οδηγός Συμβουλευτικής για Γυναίκες Θύματα της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα: Κέντρο γυναικείων Μελετών κι Ερευνών: Οι πληροφορίες που χρησιμοποιήσαμε ήταν αναφορικά με τις μορφές και τα είδη της κακοποίησης και τις συνέπειες που έχει η κακοποίηση στις μετανάστριες. Ακόμη, χρησιμοποιήσαμε οδηγίες για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στις διακινούμενες γυναίκες, για τις

δεξιότητες επικοινωνίας αλλά και για τις υπηρεσίες που δέχονται θύματα διεθνικής σωματεμπορίας.

- ✓ Φερέτη Ε. (1998), *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*, Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού: Οι πληροφορίες που αντλήθηκαν αφορούσαν τα στάδια της διαγνωστικής εκτίμησης περιστατικών κακοποίησης.
- ✓ Dievel, M.V., Σακελαρόπουλος, Π., (2007) *Βία ενάντια στις γυναίκες στο χώρο εργασίας τους... Ας μιλήσουμε γι' αυτό! Οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των γυναικών εξαιτίας της βίας και της παρενόχλησης στο χώρο εργασίας του*, Mental Health Europe, Daphne: Από αυτό τον οδηγό αντλήσαμε πληροφορίες για την κακοποίηση στο χώρο εργασίας, οι οποίες προσαρμόστηκαν στις κακοποιημένες μετανάστριες.
- ✓ Grearly, C., Humphreys, C., Milward, K., Power, J. (2008), *Practice Guidelines Women and Children's Family Violence counseling and support programs*, Australia: Department of Human Services: Αυτός ήταν ο οδηγός που αξιολογήσαμε ως τον πιο ολοκληρωμένο και κυρίως με βάση αυτόν κατασκευάσαμε την κλίμακα του ερωτηματολογίου που δόθηκε στους επαγγελματίες. Ακόμη αντλήσαμε οδηγίες αναφορικά με την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.
- ✓ Kartusch, A. (2001), *Reference Guide for Anti-Trafficking Legislative Review with Particular Emphasis on South-Eastern Europe*, Vienna: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights: Από το συγκεκριμένο οδηγό είδαμε την μορφή του σκοπού ενός οδηγού και το πεδίο εφαρμογής του και με βάση αυτό σχεδιάσαμε τον δικό μας σκοπό και πεδίο εφαρμογής. Επιπλέον αντλήσαμε πληροφορίες αναφορικά με τις υποχρεώσεις των κρατών μελών για την αντιμετώπιση θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας αλλά και πρόληψης της θυματοποίησης τους.
- ✓ Serrata, J., (2012), *Creating an Opportunity for Self Empowerment of Immigrant Latina Survivor of Domestic Violence: A Leadership*

Intervention, Georgia State University: Psychology Dissertations: Από αυτόν τον οδηγό χρησιμοποιήσαμε οδηγίες αναφορικά με τις παρεμβάσεις των κοινωνικών υπηρεσιών σε περιστατικά κακοποίησης μεταναστριών, παρεμβάσεις ενδυνάμωσης, αυτογνωσία του επαγγελματία και συμβουλές για θετικές αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε σύμβουλο και συμβουλευόμενο.

- ✓ Sullivan, K., Orloff, L. (2013) *Breaking Barriers: A complete Guide to Legal Rights and resources for Bettered Immigrants*, Washington: American University, The Women's LEGAL Defense and Education Facts: Ο οδηγός αυτός αναφέρεται σε μετανάστριες θύματα ενδοοικογενειακής βίας και περιλαμβάνει οδηγίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου.
- ✓ UNHCR, (2011), *Guidelines for Protecting Women and Girls during first entry and asylum procedures in Greece*, Κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου, Αθήνα: Με βάση αυτόν τον οδηγό αλιεύσαμε πληροφορίες σχετικά με τον ορισμό του πρόσφυγα, της εθνικότητας και τους κινδύνους που διατρέχουν οι πρόσφυγες να αποτελέσουν θύματα διεθνικής σωματεμπορίας.

Στη συνέχεια, ήρθαμε σε επαφή με επαγγελματίες για να καταγράψουμε τη γνώμη τους όσον αφορά τη σημαντικότητα των προτεινόμενων θεματικών ενοτήτων του οδηγού. Συγκεκριμένα το δείγμα μας αποτελούνταν από 24 επαγγελματίες υγείας. Ήταν ηλικίας 23 έως 58 ετών και εργάζονταν σε δημόσιες υπηρεσίες του Νομού Χανίων και του Νομού Χίου. Οι επαγγελματίες αυτοί ήταν Κοινωνικοί Λειτουργοί, Κοινωνιολόγοι, Ψυχολόγοι, Επισκέπτες Υγείας και Νοσηλευτές. Θεωρήσαμε πως είναι αρκετοί για να βοηθήσουν στο σκοπό της έρευνας μας. Για την επιλογή του δείγματος των επαγγελματιών, χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο της δειγματοληψίας κρίσεως ή δειγματοληψία σκοπιμότητας (*purposive or judgment sampling*). Στη βιβλιογραφία η δειγματοληψία κρίσεως ή σκοπιμότητας ορίζεται ως «η μέθοδος επιλογής των ατόμων ενός δείγματος με βάση την κρίση του ερευνητή, σύμφωνα με την οποία αυτός θεωρεί ότι τα αποτελέσματα θα είναι αντιπροσωπευτικά» (Κυριαζή, Ν., 2011). Εμείς επιλέξαμε το δείγμα μας με βάση κάποια κριτήρια. Ένα κριτήριο

ήταν να είναι επαγγελματίες υγείας και να έχουν γνώσεις και εμπειρίες αναφορικά με την κακοποίηση και την ομάδα των μεταναστριών, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στην επιλογή των ενοτήτων του οδηγού. Ακόμη ένα κριτήριο ήταν να έχουμε προσβασιμότητα σε αυτούς τους επαγγελματίες. Έτσι επιλέξαμε ως πεδίο επιλογής του δείγματος τους τόπους διαμονής μας. Επίσης, θέλαμε να είναι επαγγελματίες που δέχονται στην υπηρεσία τους είτε περιστατικά κακοποίησης είτε μετανάστευσης. Επιπλέον, θέλαμε οι επαγγελματίες μας να έχουν διαφορετικές ειδικότητες, διότι για παράδειγμα, με διαφορετικό τρόπο αντιμετωπίζει ο κοινωνικός λειτουργός ένα περιστατικό κακοποιημένης μετανάστριας σε σχέση με έναν ψυχολόγο ή κοινωνιολόγο. Είναι ευνόητο ότι ο κάθε επαγγελματίας έχει διαφορετικό τρόπο αξιολόγησης της σημαντικότητας μια θεματικής ενότητας και συγκεντρώνοντας όλες τις απόψεις επιτυγχάνεται η δημιουργία ενός σφαιρικού πλαισίου οδηγιών.

Στη συνέχεια, ήρθαμε σε προσωπική επαφή με τους επαγγελματίες και τους προσεγγίσαμε λέγοντάς τους πως διεξαγάγαμε μια έρευνα για να δημιουργήσουμε έναν οδηγό για υποστήριξη και μεταχείριση κακοποιημένων μεταναστριών. Έπειτα τους δώσαμε τα ερωτηματολόγια που είχαμε κατασκευάσει. Τα ερωτηματολόγια αυτά συντάχθηκαν με βάση τα περιεχόμενα που προτείναμε έπειτα από τη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση. Συγκεκριμένα αφού παρατηρήσαμε κοινά στοιχεία ανάμεσα στους οδηγούς που είχαμε βρει καταγράψαμε τις προτεινόμενες μας θεματικές ενότητες και κατασκευάσαμε μια κλίμακα ερωτηματολογίου με τιμές από καθόλου σημαντικό έως πάρα πολύ σημαντικό, ώστε οι επαγγελματίες να αξιολογήσουν τη σημαντικότητα αναφοράς τους. Συγκεκριμένα οι μεταβλητές της κλίμακας αποτελούνταν από τις θεματικές ενότητες οι οποίες ήταν: ο ορισμός, οι μορφές της κακοποίησης και οι επιπτώσεις που έχει στις μετανάστριες, ο ορισμός των μεταναστριών, της ενδοοικογενειακής βίας, της διεθνικής σωματεμπορίας, η κακοποίηση στο χώρο εργασίας, τα ηθικά διλήμματα, τα ερευνητικά ευρήματα, διεθνείς μελέτες σχετικά με την κακοποίηση. Επιπλέον η εκτίμηση των αναγκών των μεταναστριών, η διάσταση του φαινομένου της κακοποίησης, οι αρχές συμβουλευτικής, η διεπιστημονική συνεργασία, η δικτύωση υπηρεσιών, η εποπτεία, οι επαγγελματικές αξίες και ο ρόλος των επαγγελματιών, τα πλαίσια στήριξης των κακοποιημένων μεταναστριών. Τέλος, θεματικές ενότητες αποτέλεσαν και τα μοντέλα παρέμβασης, ο σχεδιασμός προγραμμάτων για τις κακοποιημένες μετανάστριες και η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και των επαγγελματιών. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου διατυπώθηκαν απλές και κατανοητές προς τους ερωτώμενους ώστε να μπορούν με τα

δικά τους κριτήρια και τη δική τους εκτίμηση να συμπληρώσουν τις απαντήσεις τους, επιτυγχάνοντας έτσι την δυνατότητα και την προθυμία τους να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Κατά τη διάρκεια που οι επαγγελματίες συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο εμείς τους δίναμε διευκρινίσεις όπου μας το ζητούσαν. Παράλληλα πέραν από τα ερωτηματολόγια που δώσαμε στους επαγγελματίες, οι επαγγελματίες κατέθεσαν κάποιες προσωπικές τους εμπειρίες από περιστατικά κακοποίησης μεταναστριών καθώς και τα αποτελέσματα των παρεμβάσεών τους. Επίσης, μας είπαν πως ο οδηγός αυτός θα είναι ιδιαίτερα βοηθητικός, αλλά και ενδιαφέρον, μιας που δεν υπάρχει ανάλογος στην Ελλάδα. Επιπλέον, μας είπαν πως για οτιδήποτε μπορεί να χρειαστούμε μπορούμε να έρθουμε ξανά σε επαφή μαζί τους. Μετά συγκεντρώσαμε τις απόψεις τους και καταλήξαμε στην τελική μορφή του οδηγού μας.

Από τα στοιχεία που συλλέξαμε από την επαφή μας με τους επαγγελματίες καταλήξαμε στο ότι οι θεματικές ενότητες που είναι σημαντικό να αναφερθούν στον οδηγό μας είναι οι εξής: ο ορισμός, οι μορφές της κακοποίησης και οι επιπτώσεις που έχει στις μετανάστριες, ο ορισμός της διεθνικής σωματεμπορίας, η κακοποίηση στο χώρο εργασίας και η ενδοοικογενειακή βία. Επίσης, έκριναν σημαντικό να γίνει μια αναφορά στην εκτίμηση των αναγκών των μεταναστριών, στις αρχές, στις αξίες και στο ρόλο των επαγγελματιών. Ακόμη, έκριναν σημαντική την αναφορά στα πλαίσια στήριξης των κακοποιημένων μεταναστριών, τη δικτύωση ανάμεσα στις υπηρεσίες και τη διεπιστημονική συνεργασία. Επιπλέον, θεώρησαν σημαντικά τα μοντέλα παρέμβασης και το σχεδιασμό προγραμμάτων για τις κακοποιημένες μετανάστριες αλλά και για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και των επαγγελματιών (τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα από τα ερωτηματολόγια βρίσκονται στο παράρτημα 1).

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθούν οι υπηρεσίες με τις οποίες συνεργαστήκαμε, αυτές είναι: το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Δήμου Χίου, η Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Π. Ε. Χίου, η Κοινωνική Υπηρεσία του Γεν. Νοσοκομείου Χίου, η Πρόνοια Χίου, η Κοινωνική Υπηρεσία του Γεν. Νοσοκομείου Χανίων, ο Ψυχιατρικός Τομέας του Γενικού Νοσοκομείου Χανίων, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Χανίων, το Ιατρείο Παιδιών-Εφήβων του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Χανίων και το Κέντρο Υγείας Κισάμου Χανίων.

Στο παρών οδηγό, λοιπόν, παρατίθενται βήμα προς βήμα οι κινήσεις-οδηγίες που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι επαγγελματίες για να αντιμετωπίσουν περιστατικά κακοποίησης στο χώρο εργασίας, περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας

καθώς και trafficking. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές στηρίζονται στις απόψεις που συγκεντρώσαμε από την επαφή μας με τους επαγγελματίες. Τέλος, παρατίθεται και ο κώδικας δεοντολογίας, οι αρχές και οι αξίες που θα πρέπει να τηρούν και να έχουν οι επαγγελματίες ώστε να μπορούν με υπευθυνότητα και ικανότητα να χειριστούν περιστατικά κακοποίησης μεταναστριών που προσέρχονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στο πεδίο εφαρμογής του οδηγού, το οποίο είναι τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΟΔΗΓΟΥ: ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια σύντομη αναφορά στα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών καθώς ο οδηγός μας απευθύνεται στους επαγγελματίες που εργάζονται σε αυτά, δηλαδή αποτελούν το πεδίο εφαρμογής του οδηγού. Γι' αυτό το λόγο χρειάζεται να παρουσιαστεί ο σκοπός, οι χρήστες, οι επαγγελματίες, τα προγράμματα, οι παρεχόμενες υπηρεσίες κ.λπ.. Τέλος, θεωρούμε ότι τα Συμβουλευτικά Κέντρα είναι μια δομή που κάνει αισθητή την παρουσία της και γενικώς εξαπλώνεται σε πολλές περιοχές της Ελλάδος, προσφέροντας υπηρεσίες σε γυναίκες-θύματα βίας και κακοποιημένες μετανάστριες.

Η λειτουργία των δεκατεσσάρων (14) Συμβουλευτικών Κέντρων στις Πρωτεύουσες των 13 διοικητικών Περιφερειών και στον Πειραιά αποτελεί μέρος ενός ολοκληρωμένου δικτύου υπηρεσιών πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών σε πανελλαδικό επίπεδο. Είναι υπηρεσίες που δίνουν τη δυνατότητα στις γυναίκες θύματα βίας να επικοινωνήσουν με ένα φορέα αντιμετώπισης της έμφυλης βίας και παρέχουν πολλαπλή συμβουλευτική στήριξη. Επίσης, λειτουργούν Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΙΦ στην Αθήνα, Ηράκλειο, Λαμία, Πάτρα, Χίο, Τρίπολη, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Κομοτηνή, Λάρισα, Μυτιλήνη και Ερμούπολη, ενώ έχει προγραμματισθεί η δημιουργία νέων στις πόλεις Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Πειραιά και Σάμου. Σε κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο λειτουργεί χώρος υποδοχής των συμβουλευόμενων, καθώς και χώροι πραγματοποίησης ατομικών ή και ομαδικών συνεδριών.

Ο σκοπός των Συμβουλευτικών Κέντρων είναι η αντιμετώπιση και η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, η παροχή πολλαπλών υπηρεσιών συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες, που είναι ή έχουν υπάρξει θύματα βίας καθώς και η υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη του φαινομένου σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο (Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Χίου).

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα είναι (Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Χίου):

- ✓ Υπηρεσίες ενημέρωσης και εξειδικευμένης πληροφόρησης σε θέματα ισότητας των Φύλων.
- ✓ Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής συμβουλευτικής (εξειδικευμένη στήριξη των γυναικών θυμάτων με την οπτική του φύλου).
- ✓ Υπηρεσίες νομικής συμβουλευτικής και πληροφόρησης για τα δικαιώματα των γυναικών-θυμάτων βίας, τους σχετικούς νόμους, τις απαιτούμενες διαδικασίες για την υποβολή καταγγελίας, μήνυσης, ασφαλιστικών μέτρων, διεκδίκηση επιμέλειας παιδιών κ.ά.
- ✓ Υπηρεσίες παραπομπής ή συνοδείας - όποτε αυτό απαιτείται - των θυμάτων σε ξενώνες, στις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, στο δικαστήριο, σε νοσοκομεία, κέντρα υγείας, κέντρα ψυχικής υγιεινής, σε φορείς αρμόδιους για προνοιακά ή άλλα επιδόματα, σε φορείς προώθησης της απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, σε φορείς προστασίας και στήριξης παιδιών κ.λπ.
- ✓ Παροχή, σε συνεργασία με τους δικηγορικούς συλλόγους, νομικών υπηρεσιών (legal aid) σε γυναίκες-θύματα βίας.

Ειδικότερα, κάθε Συμβουλευτικό Κέντρο θα παρέχει σε συνεργασία με Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, εκτός της νομικής συμβουλευτικής στο πλαίσιο της δομής του, νομικές υπηρεσίες (legal aid) σε γυναίκες - θύματα βίας. Για το σκοπό αυτό προβλέπεται η σύναψη σχετικών Πρωτοκόλλων Συνεργασίας με τους κατά τόπους Δικηγορικούς Συλλόγους, όπου είναι εφικτό, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η δωρεάν παροχή νομικών υπηρεσιών (legal aid) προς τις συμβουλευόμενες γυναίκες θύματα βίας σε ενδεχομένη προσφυγή τους στις δικαστικές αρχές (Στρατηγάκη, 2012).

Οι χρήστες των Συμβουλευτικών Κέντρων είναι (πηγή: Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Χίου):

- ✓ Γυναίκες που υφίστανται σωματική κακοποίηση.
- ✓ Γυναίκες που υφίστανται ψυχολογική, συναισθηματική ή λεκτική βία.
- ✓ Γυναίκες που υφίστανται οικονομική βία.
- ✓ Γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό ή απόπειρα βιασμού.

- ✓ Γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (μετανάστριες, γυναίκες με αναπηρία, αιτούσες άσυλο, μονογονεϊκές οικογένειες)
- ✓ Γυναίκες που έχουν υπάρξει θύματα πορνείας ή trafficking.
- ✓ Γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση.

Το ανθρώπινο δυναμικό των Συμβουλευτικών Κέντρων είναι (πηγή: Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Χίου):

- ✓ Νομικοί Σύμβουλοι
- ✓ Ψυχολόγοι
- ✓ Κοινωνιολόγοι
- ✓ Κοινωνικοί Λειτουργοί

Κάθε εργαζομένη/ος αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ειδικότητά της/του. Επιπροσθέτως, αναλαμβάνει καθήκοντα, που απορρέουν από τους στόχους και τις γενικότερες ανάγκες του πλαισίου, τηρώντας τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της δομής και αναγνωρίζοντας τον αλληλοσυμπληρωματικό χαρακτήρα που πρέπει να διέπει τους ρόλους των συμβούλων. Όλα τα μέλη της ομάδας θεωρούνται ισότιμα και έχουν υποχρέωση να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις του Κέντρου και να υποστηρίζουν τις δράσεις του. Η τήρηση της αρχής της εχεμύθειας, της διαφύλαξης του απορρήτου και των λοιπών δεσμεύσεων που απορρέουν από τον Κώδικα Δεοντολογίας της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (Απόφαση αρ. πρωτ. 2134/25.4.2012) αποτελεί υποχρέωση όλων των στελεχών του Κέντρου (Στρατηγάκη, 2012).

Ειδικότερα, ο **σύμβουλος κοινωνικής στήριξης- κοινωνικός λειτουργός**, με εκπαίδευση και εξειδίκευση στη συμβουλευτική των γυναικών θυμάτων βίας, παρέχει συμβουλευτική για την ενδυνάμωση τους και υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης που καλύπτουν ζητήματα, όπως η αντιμετώπιση πρωταρχικών αναγκών και συγκεκριμένων πρακτικών θεμάτων που είναι κρίσιμα για τις γυναίκες. Συνεργάζεται με υπηρεσίες και φορείς της κοινότητας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί του Κέντρου έρχονται σε επαφή με το ενδιαφερόμενο πρόσωπο και προγραμματίζουν την αρχική ή/και τις ακόλουθες συνεδρίες. Ο κοινωνικός λειτουργός παίρνει από κάθε

συμβουλευόμενη το κοινωνικό ιστορικό, το οποίο αφορά τα δημογραφικά στοιχεία της συμβουλευόμενης, του δράστη, το ιστορικό κακοποίησης, τη νομική κατάσταση της συμβουλευόμενης, το αν αναζήτησε βοήθεια κατά το παρελθόν, την περιγραφή του αιτήματος (ψυχολογική στήριξη, κοινωνική στήριξη, νομική συμβουλευτική, φιλοξενία, νομική βοήθεια, ανεύρεση εργασίας ή άλλο). Το Κοινωνικό Ιστορικό συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται καθ' όλη τη διάρκεια των συνεδριών (Στρατηγάκη, Μ., 2012).

Ο **σύμβουλος ψυχολογικής στήριξης-ψυχολόγος** αναλαμβάνει τη ψυχολογική στήριξη των συμβουλευόμενων γυναικών. Μέσα από τη διαδικασία των ψυχολογικών συνεδριών βοηθά τις συμβουλευόμενες γυναίκες να αυξήσουν την κατανόησή τους για την κατάστασή τους στο παρόν, όσον αφορά στη βία, να αναγνωρίσουν τα θετικά τους σημεία και τις εσωτερικές δυνάμεις κινητοποίησης, να προσδιορίσουν και να αρχίζουν να τροποποιούν ευρύτερα δυσλειτουργικά συναισθηματικά και γνωστικά μοτίβα που σχετίζονται με τη διατήρηση των κακοποιητικών σχέσεων (Στρατηγάκη, 2012).

Ο **σύμβουλος νομικής στήριξης-νομικός σύμβουλος** πληροφορεί και ενημερώνει τη γυναίκα προκειμένου, αφενός να καταφέρει να προχωρήσει στην άσκηση και κατοχύρωση των δικαιωμάτων της και αφετέρου να πετύχει την κινητοποίησή της, ώστε να προβεί σε συγκεκριμένες νομικές ενέργειες, εφόσον το επιθυμεί η ίδια (Στρατηγάκη, Μ., 2012).

Το **στέλεχος διοικητικής υποστήριξης / υποδοχής-κοινωνιολόγος** είναι ευαισθητοποιημένο σε κοινωνικά ζητήματα και θέματα ισότητας των φύλων. Διαθέτει βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, γνωρίζει τις βασικές αρχές οργάνωσης και λειτουργίας των δομών, καθώς και τις βασικές αρχές συμβουλευτικής. Ακόμα, γνωρίζει τις υφιστάμενες δομές αρωγής και προστασίας γυναικών θυμάτων βίας που λειτουργούν στην περιοχή, καθώς και τους φορείς που άμεσα ή έμμεσα υποστηρίζουν τη λειτουργία του Κέντρου. Στις τηλεφωνικές κλήσεις απαντά το στέλεχος διοικητικής υποστήριξης/υποδοχής, που ακούει με ενσυναίσθηση κάθε γυναίκα που καλεί και παρέχει πληροφόρηση για την ταυτότητα του φορέα και τις παρεχόμενες υπηρεσίες (Στρατηγάκη, Μ., 2012).

Τέλος, για την υποστήριξη των αναγκών των γυναικών θυμάτων βίας και την πραγματοποίηση των στόχων του Κέντρου οι σύμβουλοι συνεργάζονται με τη

συμβουλευόμενη και συνεκτιμούν τις ιδιαίτερες ανάγκες της για κοινωνική, ψυχολογική ή νομική στήριξη. Ο τρόπος προσέγγισης από τα διοικητικά στελέχη και τις/τους συμβούλους προς τις γυναίκες που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα ακολουθεί τα στάδια του μεθοδολογικού μοντέλου που περιγράφεται αναλυτικά στον Οδηγό Συμβουλευτικής Γυναικών με την οπτική του Φύλου της ΓΓΙΦ. Για την εξασφάλιση της καλής λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων πριν την έναρξη της παροχής υπηρεσιών ο φορέας υποχρεούται να εκπαιδεύει το προσωπικό σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών καθώς και σχετικά με τους απαιτούμενους χειρισμούς (www.womensos.gr). Πριν από την έναρξη της λειτουργίας του εκάστοτε Συμβουλευτικού Κέντρου γυναικών θυμάτων βίας, το ανθρώπινο δυναμικό του εκπαιδεύεται στην Αθήνα με βάση τον οδηγό της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων. Οι οδηγίες αυτές αφορούν τις ώρες λειτουργίας, τη συμβουλευτική μέσω της 24^{ωρης} τηλεφωνικής γραμμής 15900, το ρόλο του κάθε επαγγελματία, τους κανόνες τήρησης απορρήτου, τη συνεργασία με άλλους φορείς, π.χ. αστυνομία, ξενώνας κακοποιημένων γυναικών κ.λπ., τη συνεργασία με τους δικηγορικούς συλλόγους κ.α. (Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Θυμάτων Βίας Χίου).

Εν κατακλείδι παρουσιάστηκε η δομή των Συμβουλευτικών Κέντρων, τα προγράμματα και οι υπηρεσίες που παρέχει, το προσωπικό που τα στελεχώνει κι έγινε μια παρουσίαση των αρμοδιοτήτων που έχει ο κάθε επαγγελματίας. Στα επόμενα κεφάλαια θα ακολουθήσουν σύντομοι ορισμοί των μεταναστριών, της κακοποίησης και των μορφών κακοποίησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΑ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ

Ο Οδηγός αυτός περιλαμβάνει οδηγίες για την υποστήριξη και τη μεταχείριση κακοποιημένων μεταναστριών. Αρχικά, πρέπει να διευκρινιστούν οι έννοιες του μετανάστη, του πρόσφυγα, του παλιννοστούντα και του αλλοδαπού. Με βάση τον ορισμό των Ηνωμένων εθνών ως μετανάστης θεωρείται «το άτομο που είναι μακριά από τη χώρα που γεννήθηκε ή από τη χώρα που έχει την εθνικότητα ή την υπηκοότητα της για περισσότερους από δώδεκα μήνες» (www.ekem.gr). Οικονομικός μετανάστης χαρακτηρίζεται το άτομο που αποδημεί για βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης (www.ekem.gr).

Ως πρόσφυγας χαρακτηρίζεται το άτομο που μετακινείται επειδή διώκεται ή του ασκούν βία. Ακόμη, ως πρόσφυγας ορίζεται αυτός που εξαναγκάζεται ή αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του ή τον τόπο μόνιμης κατοικίας του και καταφεύγει σε μια ξένη χώρα ή στη χώρα εθνικής του προέλευσης. Τα Ηνωμένα Έθνη χαρακτηρίζουν ως πρόσφυγα «το πρόσωπο που έχει σοβαρούς φόβους ότι καταδιώκεται για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, εθνικότητας, γιατί συμμετέχει σε μια κοινωνική ομάδα, ή έχει πολιτική θέση, βρίσκεται έξω από τη χώρα του γιατί κινδυνεύει, απειλείται με διωγμό και δεν μπορεί να επιστρέψει ασφαλής στη χώρα του (Ζολώτα Ι. 2010). Ακόμη, σύμφωνα με τον Παυλόπουλο «παλιννοστώντας» θεωρείται το άτομο που επιστρέφει οικειοθελώς στην πατρίδα του. Τέλος, αλλοδαπός θεωρείται το άτομο που μένει σε μια χώρα, χωρίς τα νόμιμα χαρτιά. (www.ppp.uoa.gr).

Πρέπει να σημειωθεί πως όταν αναφέρεται ο όρος «μετανάστρια», εννοείται και η γυναίκα πρόσφυγας, ή η αλλοδαπή που δεν έχει πάρει υπηκοότητα. Όπως αναφέρθηκε οι μετανάστριες είναι μια ευάλωτη ομάδα στην κακοποίηση. Τα αίτια που καθιστούν τις μετανάστριες ευάλωτες είναι πολλά. Αρχικά, πέφτουν θύματα κοινωνικών διακρίσεων και ρατσισμού. Ρατσισμός είναι να θεωρεί μια ομάδα πως είναι ανώτερη από μια άλλη, άξια περιφρόνησης, λόγω φυλετικής κι εθνικής καταγωγής. Αποτέλεσμα της πίεσης που δέχονται οι μετανάστριες από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο είναι να μην μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, τα οποία μάλιστα καταπατώνται με διάφορους τρόπους. Μόνο το γεγονός ότι θεωρούνται

κατώτερες, επιτρέπει πάσης φύσεως κακοποίησή τους (Κυριακίδου Ζ., Παπαδοπούλου Κ. 2009). Για παράδειγμα σωματική, όταν εργάζονται σε ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας.

Ακόμη ένα αίτιο είναι η ξеноφοβία, η οποία ορίζεται ως «μια αρνητική στάση ή φόβος απέναντι σε άτομα ή ομάδες που διαφέρουν σε κάποιο βαθμό από την οικεία ομάδα» (Hughes M., Kroehler C., (2007). Έτσι οι μετανάστριες έρχονται αντιμέτωπες με την απόρριψη, την προκατάληψη και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη οικογένειας και φίλων αλλά και του ότι μπορεί να μην γνωρίζουν την γλώσσα στην χώρα υποδοχής, αυξάνει τον κίνδυνο θυματοποίησης τους. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν πως η γνώση της γλώσσας στη χώρα υποδοχής είναι ένας σημαντικός παράγοντας κοινωνικής και εργασιακής ένταξης στη ζωή του μετανάστη. Η ανεπιτυχής κοινωνική ένταξη των μεταναστριών αποτελεί ακόμη έναν παράγοντα που αυξάνει τα ποσοστά θυματοποίησης των μεταναστριών (Κυριακίδου Ζ., Παπαδοπούλου Κ. 2009). Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα πως οι μετανάστριες βρίσκονται συνεχώς σε κίνδυνο. Φυσικά υπάρχει και ο κίνδυνος να πέσουν θύματα διεθνικής σωματεμπορίας κατά την προσπάθεια τους να μεταναστεύσουν.

Η βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών αποτελεί μια από τις πλέον διαδεδομένες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η βία μπορεί να λάβει μορφές σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή λεκτικής κακοποίησης ή οικονομικής αποστέρησης ή κοινωνικής απομόνωσης, οι οποίες θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο. Η βία δεν οριοθετείται σε σχέση με την ηλικία, την εθνικότητα, την κουλτούρα, την οικονομική κατάσταση ή τη γεωγραφική κοινότητα. Λαμβάνει χώρα σε σπίτια, δρόμους, σχολεία, χώρους εργασίας, προσφυγικούς καταυλισμούς ή κατά τη διάρκεια κρίσεων (οικονομικής κρίσης, πόλεμοι, κλπ). Ακόμη, διακρίνεται από ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική βία μέχρι και σε πιο ακραίες μορφές, όπως η κακοποίηση κατά τη διάρκεια της κύησης, τα εγκλήματα τιμής, ο ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων κ.α.. Κάποιοι τύποι βίας όπως το trafficking (διεθνική σωματεμπορία) υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα (www.unhcr.gr). «Ειδικοί στα ανθρώπινα δικαιώματα υποστηρίζουν ότι η σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση, που μερικές φορές έχει μοιραία έκβαση για τις γυναίκες, μπορεί να συγκριθεί με βασανιστήριο τόσο ως προς τη φύση όσο και προς τη σοβαρότητά της» (Αντωνίου, Ε. 2012).

Σε μια έρευνα που έγινε από το Κ.Ε.Θ.Ι. αναφέρεται πως μια γυναίκα μπορεί να υφίσταται βία είτε μέσω της απειλής για άσκηση βίας σε αυτή ή στα παιδιά της, μέσω της οικονομικής αποστέρησης, έλλειψη οικογένειας ή νομικής στήριξης. Είναι ευνόητο πως υπάρχουν κάποιες ομάδες υψηλού κινδύνου, όπως οι μετανάστριες ή οι πρόσφυγες και αυτό γιατί είναι σε έναν ξένο τόπο και μπορεί να μην έχουν ούτε τα απαραίτητα χαρτιά. Αυτό σε συνδυασμό με τις προηγούμενες μορφές κακοποίησης (εκβιασμός μέσω παιδιών, έλλειψη χρημάτων) αυξάνει τις πιθανότητες θυματοποίησης. Ακόμη, η έλλειψη υποστηρικτικών δομών, όπως συγγενείς, φίλοι, αλλά και ο φόβος για το τι θα συμβεί αν εγκαταλείψουν το άτομο που τις κακοποιεί, τις εγκλωβίζουν μέσα στη βίαση σχέση (Αρτινοπούλου Β, Φαρσεδάκης Ι. & άλλοι, 2003).

Πολλές μετανάστριες αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές διακρίσεων και αυξημένο κίνδυνο βίας. Διακρίσεις αναφορικά με το γεγονός ότι είναι μετανάστριες ή πρόσφυγες, με την ηλικία τους, την εθνική καταγωγή τους, τη θρησκεία την οικογενειακή τους κατάσταση, την οικονομική τους κατάσταση. Όλα αυτά τα στοιχεία που τις διαφοροποιούν από τον υπόλοιπο πληθυσμό, επηρεάζουν τις μορφές βίας που υφίστανται και τους τρόπους που τις βιώνουν (www.unhcr.gr). Για παράδειγμα, οι μορφές κακοποίησης που δέχονται οι Μουσουλμάνες, καταπατούν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Κατά καιρούς δημοσιεύονται περιστατικά ομαδικού βιασμού, ακρωτηριασμοί γεννητικών οργάνων, υποχρεωτικοί γάμοι των θυμάτων βιασμού με τους θύτες. Επίσης, οι μετανάστριες αποτελούν μια από τις πιο ευάλωτες ομάδες, καθώς δεν γνωρίζουν τη γλώσσα της χώρας προορισμού, τα δικαιώματά τους, που να απευθυνθούν για βοήθεια και συχνά πέφτουν θύματα trafficking και άλλων πολλών μορφών θυματοποίησης.

Εν κατακλείδι γίνεται σαφές ότι η βία εναντίον των γυναικών είναι ένα ευρύ φαινόμενο που μπορεί να προκαλέσει προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, έως και θάνατο. Για να γίνει σαφέστερη η έννοια της κακοποίησης παρακάτω γίνεται μια σύντομη ανάλυση των μορφών κακοποίησης.

3.1) ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

✓ Σωματική βία

Η σωματική κακοποίηση μπορεί να έχει ανεπαίσθητες συνέπειες στο σώμα και περιλαμβάνει χαστούκι στο πρόσωπο, χτυπήματα στα οπίσθια, τσιμπιές, ελαφριές γροθιές, τραβήγματα μαλλιών. Υπάρχουν όμως και βίαιες πράξεις που επιφέρουν σοβαρές βλάβες στο θύμα. Τέτοιες ακραίες πράξεις είναι χαστούκια και γροθιές στο κεφάλι και στο πρόσωπο, κλωτσιές και γροθιές σε όλο το σώμα, φράξιμο αναπνοής μέχρι λιποθυμίας, σπρώξιμο και πέταγμα του θύματος πάνω σε έπιπλα, σε σκάλες, στραμπούληγμα ή σπάσιμο άκρων. Κάποιες φορές ο θύτης ξεκινά από ελαφρά χτυπήματα μέχρι που εκρήγνυται ο θυμός του και μπορεί να προκαλέσει και σοβαρά κατάγματα στο θύμα του και να κινδυνεύσει ακόμα και η ζωή του (Αντωνίου Ε.2012).

✓ Σεξουαλική Βία

Ως «σεξουαλική βία νοείται η επαφή που συνοδεύεται από κακοποίηση, ο εξαναγκασμός μιας γυναίκας να συμμετέχει σε σεξουαλική πράξη χωρίς τη συγκατάθεσή της και η απόπειρα ή ολοκλήρωση σεξουαλικής πράξης με μια γυναίκα που είναι άρρωστη, με αναπηρία, υπό την επήρεια αλκοόλ ή άλλων ουσιών» (www.unhcr.gr). Δυστυχώς όσον αφορά τη σεξουαλική βία παρατηρείται ότι στις κοινωνίες υπάρχουν προκαταλήψεις ότι τα θύματα θεωρούνται υπεύθυνα για τη βία που δέχονται. Αυτή είναι μια λανθασμένη άποψη που υπάρχει ακόμα στη χώρα μας. Επίσης θλιβερό γεγονός είναι ότι σε κάποιες χώρες της Ανατολής, τα θύματα είτε λιθοβολούνται είτε εξαναγκάζονται να παντρευτούν το βιαστή τους (Bakry M., Meguid A. 2006). Οι καταναγκαστικοί και πρόωροι γάμοι καθιστούν τις γυναίκες πιο ευάλωτες στη βία, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής. Σύμφωνα με τον World Health Organization (WHO), περισσότερα από 60 εκατομμύρια κορίτσια ηλικίας κάτω των 18 ετών παντρεύονται παγκοσμίως, κυρίως στην Ν. Αφρική και Ν. Ασία (www.unhcr.gr). Υπάρχουν ομοιότητες ανάμεσα στο βιασμό και στην κακοποίηση. Η διαφορά έγκειται στο αν η σεξουαλική πράξη γίνεται ανάμεσα σε συντρόφους κατ' επανάληψη. Η Αντωνίου υποστηρίζει πως αν προσθέτονταν όλοι οι βιασμοί που εκδηλώνονται μέσα σε ένα γάμο στο επίσημο ποσοστό βιασμών, τα αποτελέσματα θα ήταν συντριπτικά.

✓ Ψυχολογική ή λεκτική κακοποίηση

Η ψυχολογική ή συναισθηματική βία αποτελείται από έντονη φωνή, άγρια βλέμματα που αποσκοπούν στην ταπείνωση του θύματος, στο φόβο/τρόμο του, στην εκμηδένιση της προσωπικότητάς του. Η πιο συνηθισμένη μορφή είναι η απειλή της σωματικής ακεραιότητας του θύματος και ο εκφοβισμός του απειλώντας κάποιο πρόσωπο σημαντικό για το θύμα. Για παράδειγμα, ένας άντρας απειλεί τη γυναίκα του πως αν τον εγκαταλείψει θα της αποστερήσει ή θα βλάψει το παιδί της. Επίσης, παρατηρείται συσχέτιση ανάμεσα στην ασθένεια του θύματος και της ψυχολογικής κακοποίησης που δέχεται, καθώς το θύμα σωματοποιεί την κακοποίηση που δέχεται (διάρροια, στομαχικά έλκη, ημικρανία κ.α.) (Hynam, I. Forte, T., 2009). Τα θύματα, σύμφωνα με την Αντωνίου, δηλώνουν πως η συνεχής ψυχολογική βία (συναισθηματικά βασανιστήρια και τρομοκρατία) είναι αφόρητα και συχνά το ψυχολογικό στρες οδηγεί σε αυτοκτονίες.

✓ Οικονομική αποστέρηση

Οι θύτες για να εξαναγκάσουν τις γυναίκες να μείνουν μαζί τους, συχνά χρησιμοποιούν την απειλή ότι θα της αφήσουν χωρίς χρήματα. Έτσι, η γυναίκα τρομοκρατείται γιατί θα μείνει άπορη και αβοήθητη και αναγκάζεται να συνεχίσει να μένει με τον θύτη. Με αυτό τον τρόπο, ο σύντροφος καταφέρνει να ελέγχει τη σύντροφό του είτε σωματικά (εξαναγκάζοντάς τη να έρθει σε επαφή μαζί του), είτε ψυχολογικά (προκαλώντας της ανασφάλεια, υποβαθμίζοντάς την). Αυτή η μορφή κακοποίησης χρησιμοποιείται κυρίως σε γυναίκες που δεν εργάζονται, που δεν έχουν δικό τους εισόδημα. Έτσι, η κακοποιημένη γυναίκα ζει μες στην αβεβαιότητα και είναι ιδιαίτερα ευάλωτη. Αν υπάρχουν παιδιά, η ψυχολογική καταπίεση και συναισθηματική εξουθένωση του θύματος είναι ακόμα μεγαλύτερη, καθώς φοβάται πως ο σύζυγος δεν θα καλύψει ούτε τις ανάγκες των παιδιών της. Με αυτό τον τρόπο, ο θύτης επιτυγχάνει τη μεγαλύτερη χειραγώγηση του θύματος.

Παράλληλα, μπορεί να υπάρχει οικονομική αποστέρηση, ακόμα και όταν το θύμα έχει δικό του εισόδημα. Αυτό συμβαίνει όταν ο θύτης χαρακτηρίζεται από οικονομική αστάθεια (είναι άνεργος, ή δεν έχει σταθερό εισόδημα) και με τη βιαιότητά του, εξαναγκάζει τη σύντροφό του να του δώσει τα χρήματά της. Μέσα από την οικονομική κακοποίηση που ασκεί στη γυναίκα, ο θύτης επιβεβαιώνεται έχοντας υπεροχή και έλεγχο πάνω στη σύντροφό του και καταφέρνει η σύντροφος να είναι συνεχώς εξαρτημένη από αυτόν (Αντωνίου, Ε., 2012).

✓ Κοινωνική απομόνωση

Εκτός από τον κίνδυνο που διατρέχουν οι γυναίκες από τη σωματική κακοποίηση και τις άλλες μορφές κακοποίησης, υπάρχει και ο κίνδυνος η κακοποίηση να έχει συνέπειες στην κοινωνική τους ζωή. Πολλές φορές η κοινωνική απομόνωση χρησιμοποιείται ως ψυχολογικός καταναγκασμός. «Σε αυτές τις περιπτώσεις ο σύζυγος αποφασίζει για τις κοινωνικές σχέσεις της γυναίκας, όπως για τις φίλες και τους φίλους που θα έχει, χρησιμοποιώντας συχνά τις κοινωνικές σχέσεις σαν όπλο» (Αντωνίου Ε, 2012). Παραδείγματος χάριν, ο σύντροφος δεν απαντάει σε ερωτήσεις της γυναίκας που αφορούν κάποια έξοδο, ή την απειλή λέγοντάς της πως αν δεν τον ικανοποιήσει, δεν θα έχει ούτε αυτή την ευχαρίστηση να πάει κάπου. Μ' αυτό τον τρόπο, ο θύτης επιτυγχάνει την συνεχή εξάρτηση της συντρόφου του. Απόρροια αυτής της κακοποίησης είναι οι γυναίκες να απομονώνονται γιατί δεν αντέχουν αυτή την κατάσταση και έτσι εξαρτώνται ακόμα περισσότερο από το σύντροφο. Ακόμη, σε περιπτώσεις που ο θύτης εκφράζει υβριστικά και προσβλητικά σχόλια προς το θύμα μπροστά σε φίλους, τότε αυτό αποτελεί ακόμα ένα αίτιο απομόνωσης του θύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Ο όρος ενδοοικογενειακή βία χρησιμοποιείται από κρατικούς φορείς σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, κυρίως από το ελληνικό υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, από τις Γενικές Γραμματείες Ισότητας των Διάφορων Χωρών και από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για θέματα γυναικών και ισότητας, όπως επίσης και στη νομοθεσία. Οι μεγαλύτερες εθελοντικές οργανώσεις που ασχολούνται με αυτό το πεδίο, για παράδειγμα η Οργάνωση Γυναικείας Βοήθειας στην Αγγλία (Woman's Aid Federation England), οι ανάλογες οργανώσεις σε Βόρεια Ιρλανδία και Ουαλία και οι οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων στην Ευρώπη και την Αμερική (Victim support organization), αποδέχονται τον ίδιο όρο (Family Violence or Domestic Violence) (Χατζηφωτίου, Σ. 2005). Με τον όρο «Ενδοοικογενειακή Βία» εννοούμε: «κάθε σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον τωρινό ή πρώην σύζυγο, ή σύντροφο, ή άλλα μέλη της οικογένειας» (Κακλειδάκη, Ε. 2012).

Η Πετρουλάκη δίνει έναν πιο ολοκληρωμένο ορισμό: «Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων (Intimate Partner Violence) είναι οι επιθετικές και εξαναγκαστικές συμπεριφορές που διαπράττονται από ένα άτομο που είχε ή έχει ή επιθυμεί να έχει ερωτική ή ρομαντική σχέση με έναν ενήλικο ή έφηβο». Οι οποίες συμπεριφορές μπορεί να οδηγήσουν σε «σωματικό τραυματισμό, ψυχολογική και σεξουαλική κακοποίηση, καταδίωξη, αποστέρηση, εκφοβισμό, απειλές, προοδευτική απομόνωση και έχουν σαν στόχο τον έλεγχο του συντρόφου» (Πετρουλάκη, Κ. 2013).

Σε όλους τους πολιτισμούς και σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, η ενδοοικογενειακή βία έχει λάβει διαστάσεις παγκόσμιας επιδημίας. Η ενδοοικογενειακή βία είναι η κακοποίηση των γυναικών από τους συντρόφους τους. Είναι ένα φαινόμενο που πλήττει όλες τις χώρες, και δεν κάνει διακρίσεις σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο, το ύψος του εισοδήματος, την εθνικότητα ή την ηλικία (Sullivan, K., Orloff, L. 2013). Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί αντικείμενο επιστημονικής έρευνας από διεθνείς ερευνητικές ομάδες. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια φαίνεται να ερευνάται όλο και περισσότερο (Χατζηφωτίου, Σ. 2005).

Οι Bakry & Meguid διευκρινίζουν πως οι κακοποιημένες μετανάστριες αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες στις επαφές τους με τους επαγγελματίες υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών, οι οποίοι επαγγελματίες είναι εκπαιδευμένοι να εξυπηρετούν τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής. Στην Ελλάδα οι εξειδικευμένες πηγές βοήθειας για τις μετανάστριες είναι ελάχιστες, ωστόσο τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζουν μια αύξηση οι δομές υποστήριξης γυναικών. Ενδεικτικά αναφέρονται τα νέα Συμβουλευτικά Κέντρα που ανοίγουν και υπάγονται σε ΟΤΑ και στη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Ι.Φ.), καθώς και οι Ξενώνες για τις Κακοποιημένες Γυναίκες.

Σύμφωνα με μελέτες για την ενδοοικογενειακή βία στις κοινότητες των μεταναστών στις ΗΠΑ, τα θύματα συντροφικής βίας (IPV: Intimate Partner Violence), έχουν λίγους πόρους ανεξάρτητα από το είδος της ανάγκης τους και μπορεί οι σύντροφοί τους να τους απαγορεύουν να επισκεφτούν υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Αυτό σε συνδυασμό με την πιθανή έλλειψη επικοινωνίας και τις ανισότητες που αντιμετωπίζουν στις κοινωνικές υπηρεσίες καθώς και την ανεπαρκή κοινωνική και πολιτιστική ανταπόκριση στις κοινωνικές υπηρεσίες, δυσχεραίνει την κατάσταση τους (Sullivan, K., Orloff, L. 2013).

Οι Bakry & Meguid εξέτασαν το πώς η κοινωνική απομόνωση των μεταναστών παίζει κάποιο ρόλο για την κακοποίηση μέσα στην οικογένεια, καθώς συμβάλλει στην αφάνειά της. Μάλιστα στην έρευνά τους, αναφέρουν πως η κοινωνική τους απομόνωση αποτελεί ένα από τα πρώτα σημάδια συζυγικής κακοποίησής τους. Επίσης, υποστηρίζουν πως για τις μετανάστριες ο καλύτερος μηχανισμός παρέμβασης σε οικογενειακά προβλήματα είναι μέσω συγγενών, όταν φυσικά υπάρχουν. Όταν δεν υπάρχουν το να ζητήσουν τα θύματα βοήθεια καθίσταται ακόμα πιο δύσκολο και οδηγεί σε συναίσθημα κοινωνικής απομόνωσης και αποξένωσης.

Στην Ελλάδα οι έρευνες σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία στις κοινότητες των μεταναστών είναι περιορισμένες και δεν υπάρχουν στοιχεία σε αντίθεση με τις έρευνες που γίνονται για τον γηγενή πληθυσμό. Αυτό δεν σημαίνει πως η κακοποίηση των μεταναστριών είναι χαμηλή στην Ελλάδα. Έρευνα της Γ.Γ.Ι.Φ. έδειξε πως το 16% των γυναικών που απευθύνθηκαν στην υπηρεσία ήταν αλλοδαπές.

Επιπλέον σύμφωνα με μια πιλοτική έρευνα που συμμετείχαν 29 μετανάστριες, οι 15 ήταν θύματα Β.Ε.Σ. (Daphne, 2013).

4.1) ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Οι επαγγελματίες στους οποίους απευθύνονται οι μετανάστριες πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από στερεότυπα και προκαταλήψεις και να διέπονται από τις αρχές και τις αξίες του επαγγέλματός τους. Αρχικά πρέπει να δείξουν ενσυναίσθηση στο θύμα, να του δείξουν πως το καταλαβαίνουν και θα το ακούσουν με προσοχή. Έπειτα, πρέπει να δείξουν στην μετανάστρια πως τη σέβονται και να δημιουργήσουν μια ζεστή ατμόσφαιρα όπου θα νιώσει ότι μπορεί να μιλήσει ελεύθερα. Παράλληλα, ο επαγγελματίας πρέπει να έχει αυτογνωσία αλλά και αυτοέλεγχο, ώστε να μπορέσει να χειριστεί την περίπτωση. Πρέπει να έχει βλεμματική επαφή με το θύμα και να δείχνει στη μετανάστρια πως την ακούει με προσοχή, ενώ παράλληλα θα ερμηνεύει και τη μη λεκτική επικοινωνία (πχ στάση σώματος, νευρικές κινήσεις, συγκίνηση). Αν η κακοποιημένη μετανάστρια δεν γνωρίζει ελληνικά, τότε είναι απαραίτητος κάποιος διερμηνέας, ο οποίος είναι προτιμότερο να είναι γυναίκα, για να είναι πιο εύκολο στη μετανάστρια να μιλήσει.

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποια βήματα, τα οποία βοηθούν τόσο στην αναγνώριση της κακοποίησης όσο και στη συμβουλευτική του θύματος. Ο επαγγελματίας πρέπει (Gearly, C., Humphreys, 2008):

- ✓ Να προσπαθήσει να ηρεμήσει το θύμα
- ✓ Να έχει μη κριτική στάση απέναντι στο θύμα
- ✓ Να ενημερώσει τη μετανάστρια για τα δικαιώματά της και για το τι μπορεί να κάνει.
- ✓ Να μάθει τα ακριβή γεγονότα
- ✓ Να τη διαβεβαιώσει πως την πιστεύει
- ✓ Να σεβαστεί το δικαίωμά της στην εχεμύθεια
- ✓ Να σέβεται της αποφάσεις της, τα συναισθήματά της για το σύντροφό της.

- ✓ Αν ο επαγγελματίας καταλάβει πως κινδυνεύει η φυσική της ασφάλεια, χρειάζεται άμεση βοήθεια για να σχεδιάσει το πώς να φύγει από τον κίνδυνο. Ο επαγγελματίας πρέπει να δείξει στο θύμα πως νοιάζεται για αυτό και θέλει να το βοηθήσει.

Η κακοποιημένη μετανάστρια είναι λογικό πως θα βρίσκεται σε σύγχυση. Για να αποφασίσει να πάει στην υπηρεσία σημαίνει πως η κακοποίηση έχει συμβεί πολλές φορές και με διάφορες μορφές. Το Κ.Ε.Θ.Ι. δίνει κάποιες οδηγίες στους επαγγελματίες για τις κακοποιημένες γυναίκες, οι οποίες μπορούν να φανούν χρήσιμες και για τις μετανάστριες. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται πως η κακοποιημένη έχει ανάγκη να πάρει κάποια ξεκάθαρα μηνύματα από τον επαγγελματία (Κ.Ε.Θ.Ι., 2012):

- ✓ Η βία δεν είναι ποτέ αποδεκτή ή δικαιολογημένη
- ✓ Η ασφάλειά της και η ασφάλεια των παιδιών της είναι πάντα από τα πιο σημαντικά ζητήματα
- ✓ Η κακοποίηση εναντίον συζύγου είναι έγκλημα
- ✓ Δεν προκαλεί η ίδια την κακοποίηση
- ✓ Δεν φταίει εκείνη για τη συμπεριφορά του συντρόφου της.
- ✓ Αιτιολογίες και υποσχέσεις δεν δίνουν τέλος στη βία.
- ✓ Δεν είναι μόνη
- ✓ Η κακοποίηση δεν είναι απώλεια ελέγχου είναι μέσο ελέγχου

Η μετανάστρια χρειάζεται ενθάρρυνση και υποστήριξη, ενδυνάμωση, ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής της. Ο επαγγελματίας μπορεί να την ενθαρρύνει λέγοντάς της πως με το να ζητήσει βοήθεια, έχει κάνει ήδη κάποια βήματα, καθώς έχει αναγνωρίσει την κακοποίηση που υφίσταται. Ωστόσο, αν η ένταση της κακοποίησης είναι μεγάλη ο επαγγελματίας πρέπει να συμβουλευτεί το θύμα να έχει σε μια τσάντα τα απαραίτητα πράγματα. Πράγματα, όπως μετρητά, βιβλιάριο καταθέσεων, διαβατήρια, πιστοποιητικά γέννησης, χαρτιά υπηκοότητας, κλειδιά, φάρμακα, ρούχα. Αν υπάρχουν παιδιά να πάρει τα ίδια έγγραφα και τα απαραίτητα πράγματά τους. Επίσης, ο επαγγελματίας θα πρέπει να δει αν η μετανάστρια δεν έχει χαρτιά υπηκοότητας σε ποιες υπηρεσίες μπορεί να την παραπέμψει (www.womensos.gr).

Ωστόσο ο επαγγελματίας πρέπει να γνωρίζει πως η διαδικασία της αλλαγής δεν είναι εύκολη και είναι μια σταδιακή διαδικασία. Σε αυτή τη διαδικασία υπάρχει η

πιθανότητα, το θύμα να επιστρέψει πολλές φορές στο θύτη, ώσπου να πάρει την τελική απόφαση χωρισμού. Αυτό είναι φυσιολογικό να συμβαίνει σε αυτή τη μεταβατική διαδικασία. Για να αποφασίσουν, λοιπόν, τα θύματα να πάρουν την τελειωτική για τη σχέση τους απόφαση, χρειάζονται ενθάρρυνση κι ενδυνάμωση (Κακλειδάκη, Ε., 2012).

Η Πετρουλάκη αναφέρει τους λόγους για τους οποίους μια γυναίκα δεν φεύγει από τη βίαιη σχέση. Οι λόγοι αυτοί είναι οι παρακάτω και εκτιμάται πως οι ίδιοι λόγοι ισχύουν και για τις μετανάστριες θύματα. Ο επαγγελματίας πρέπει να τους λάβει υπόψη του για να καταφέρει να συμβουλευσει το θύμα. Η κακοποιημένη μετανάστρια λοιπόν δεν φεύγει γιατί:

- ✓ Αρνείται να δεχτεί την κακοποίηση
- ✓ Δεν έχει κανένα δικό της άτομο να τη στηρίξει εξαιτίας είτε της απομόνωσης είτε για αντικειμενικούς παράγοντες, όπως το ότι είναι μετανάστρια.
- ✓ Ντρέπεται να το μοιραστεί με δικά της άτομα
- ✓ Φοβάται πως δεν θα την πιστέψουν
- ✓ Δεν γνωρίζει τα δικαιώματά της
- ✓ Πιστεύει πως το διαζύγιο είναι λάθος για τα παιδιά
- ✓ Λόγω της θρησκείας ή της κουλτούρας της
- ✓ Πιστεύει πως ο θύτης θα αλλάξει ή εκείνη θα τον αλλάξει
- ✓ Αγαπάει ακόμα τον θύτη
- ✓ Πιστεύει πως αυτή φταίει
- ✓ Φοβάται τον θύτη
- ✓ Φοβάται για την ασφάλεια των παιδιών της και για τη δική της
- ✓ Προστατεύει τον θύτη
- ✓ Οικονομικά εμπόδια

Υπάρχουν όμως κάποιες συμπεριφορές οι οποίες πρέπει να αποφεύγονται από τους επαγγελματίες. Οι οποίες συμβουλές είναι για παράδειγμα να της λέει ο επαγγελματίας τι να κάνει, πότε να φύγει και πότε να μείνει ή να τη συμβουλεύει να επιστρέψει στο σπίτι της για την οικογένειά της. Ο επαγγελματίας πρέπει να θυμάται πως αυτή την απόφαση τη παίρνει μαζί με το θύμα και όχι μόνος του (Grearly, C., Humphreys 2008). Ακόμη, το να της προτείνει ο επαγγελματίας να δει το σύντροφό της είναι λάθος και θέτει σε κίνδυνο και τον επαγγελματία. Ωστόσο θα μπορούσε ο επαγγελματίας να προτείνει να παρακολουθεί και το σύντροφο-θύτη κάποιος ειδικός.

Ένα άλλο σημαντικό πεδίο παρέμβασης αποτελείται από τις νομικές παρεμβάσεις. Αυτές οι παρεμβάσεις επικεντρώνονται συνήθως σε διαδικαστικές αλλαγές και σε επιβολή του νόμου. Όπως ασφαλιστικά μέτρα και πολιτικές και πρακτικής σύλληψης. Το επίκεντρο των νομικών παρεμβάσεων είναι να εξετάσει τις δυο πλευρές και να φροντίσει για την προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Ωστόσο, οι μετανάστριες αποφεύγουν να καλέσουν την αστυνομία γιατί φοβούνται τις διακρίσεις ή την κακομεταχείριση τους. Επίσης κάποιες κακοποιημένες μετανάστριες μπορεί να είναι αλλοδαπές και να φοβούνται την αστυνομία (Serrata, J. 2012). Επομένως ο επαγγελματίας πρέπει να συμβουλέψει και να ενημερώσει τη μετανάστρια για τα δικαιώματά της. Όπως αναφέρθηκε οι μετανάστριες δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και αυτό τις καθιστά ευάλωτες. Κάθε γυναίκα είτε έχει υποστεί κακοποίηση είτε όχι δικαιούται διατροφή, να κρατήσει την οικογενειακή στέγη, να ζητήσει την επιμέλεια των παιδιών της, να ασκήσει ασφαλιστικά μέτρα. Αν θέλει η μετανάστρια να φύγει από το σπίτι να κάνει αίτηση μετοίκησης ώστε να μην θεωρηθεί εγκατάλειψη συζυγικής εστίας. Επιπλέον, ο σύμβουλος πρέπει να ενημερώσει τη μετανάστρια για το δικαίωμα της να ζητήσει μετοίκηση του συζύγου της από το οικογενειακό σπίτι, ακόμα και αν του ανήκει. Επίσης, η μετανάστρια πρέπει να γνωρίζει πως αν ο σύζυγος παραβεί οποιαδήποτε εισαγγελική απόφαση, αυτό θεωρείται ποινικό αδίκημα και περνά στο αυτόφωρο (Λιάπη, Ζ., Ζέης, Θ. 2012).

Η μετανάστρια, επίσης, πρέπει να γνωρίζει τα δικαιώματά της σε περιπτώσεις που έχει υποστεί κακοποίηση. Σύμφωνα με την Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων οι γυναίκες όπως και οι μετανάστριες έχουν τα εξής δικαιώματα: το δικαίωμα υποβολής μηνύσεως κατά του δράστη. Απαραίτητο είναι να ζητήσει η μετανάστρια να καταγραφεί στο βιβλίο συμβάντων της αστυνομίας καθώς και να ζητήσει αντίγραφο, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήσει στο δικαστήριο. Μπορεί ακόμα να ζητήσει να γίνουν συστάσεις στο θύτη. Επίσης, ο επαγγελματίας μπορεί να συμβουλευτεί το θύμα να κάνει ιατρικές εξετάσεις ώστε να έχει στοιχεία για την κακοποίηση και να πάρει γνωμάτευση από τον γιατρό. Επίσης, να ζητήσει να καταγραφεί το περιστατικό στο βιβλίο συμβάντων του Νοσοκομείου και να πάρει αντίγραφο (Γ.Γ.Ι.Φ.).

Τέλος, στο έργο του προγράμματος Daphne: Η ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα, αναφέρονται κάποια σημαντικά πράγματα που πρέπει να κάνουν οι επαγγελματίες που βοηθούν τις μετανάστριες-θύματα της ενδοοικογενειακής βίας.

- ✓ Να γνωρίζει τις αξίες, τις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τις στάσεις του
- ✓ Να είναι αντικειμενικός κατανοώντας τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες
- ✓ Να τηρεί την αρχή της ατομικότητας, δηλαδή να μπορεί να κατανοήσει τις αξίες και τα ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε θύματος.
- ✓ Να ασκεί τη δεξιότητα της ενεργητικής ακρόασης χωρίς όμως να κρίνει την μετανάστρια
- ✓ Να έχει πολιτισμική επάρκεια, να κατανοεί δηλαδή τις αξίες, την κουλτούρα του κάθε πολιτισμού
- ✓ Να έχει ενσυναίσθηση
- ✓ Να έχει τις απαραίτητες δεξιότητες για να διαχειριστεί περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

Στο παρόν κεφάλαιο, λοιπόν, αναπτύχθηκε ένας οδηγός για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στις κοινότητες των μεταναστριών. Οι οδηγίες αναφέρονταν τόσο στις παρεμβάσεις των επαγγελματιών, όσο και στην κατανόηση των συναισθημάτων των μεταναστριών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δοθούν οδηγίες για την υποστήριξη, τη σωστή μεταχείριση των μεταναστριών θυμάτων εμπορίας αλλά και οδηγίες για την πρόληψη του φαινομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΕΘΝΙΚΗ ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ

Η εμπορία ανθρώπων είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Επηρεάζει έντονα τις χώρες που βρίσκονται σε πολιτική και οικονομική μετάβαση ή στρες μετά από συγκρούσεις. Οι χώρες αυτές είναι οι κύριες χώρες προέλευσης. Επηρεάζει, επίσης, τις πιο αναπτυγμένες οικονομικά χώρες προορισμού, καθώς και χώρες διέλευσης (Πενταράκη, Μ. 2005). Πρόσωπα που ζουν σε δύσκολες καταστάσεις που προσελκύνονται από τη δυνατότητα για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους σε πιο εύπορες χώρες, ενώ, ταυτόχρονα υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση στις χώρες προορισμού για φτηνά αμειβόμενους εργαζόμενους σε άτυπους τομείς εργασίας και σε τομείς με χαμηλούς μισθούς σε σχέση με την επίσημη οικονομία της εργασίας.

Ο Ορισμός του Trafficking, όπως αυτός ορίστηκε από την Ειδική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών τον Οκτώβριο του 2000, συνοψίζει την έννοια του μέσω του Trafficking συμπληρωματικού πρωτοκόλλου της Συνθήκης του ΟΗΕ. Συγκεκριμένα με τον όρο Trafficking νοείται: «Η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική-οικονομική εκμετάλλευση. Διεθνική σωματεμπορία ορίζεται η στρατολόγηση, η μεταφορά, μετακίνηση, εγκατάσταση (στέγαση, μέριμνα για συνέχιση της παραμονής) ή παραλαβή προσώπων μέσω απειλής ή χρήση βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού» (Zimmerman, C., 2003). Μορφές εξαναγκασμού μπορεί να είναι η απαγωγή, η εξαπάτηση, η κατάχρηση δύναμης μιας τρωτής ή ευάλωτης θέσης, της προσφοράς ή αποδοχής οικονομικού οφέλους για την επίτευξη της σύμφωνης γνώμης ενός προσώπου, το οποίο ασκεί έλεγχο ή εξουσία επί άλλου προσώπου για το σκοπό της εκμετάλλευσης (Τσάκαλου, Χ., 2008). Η εκμετάλλευση εμπεριέχει την πορνεία, άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, εξαναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, συνθήκες δουλείας ή λήψη σωματικών οργάνων (Τσακλαγκάνου, Γ., 2001). Επίσης, η σύμφωνη γνώμη του θύματος της παράνομης διακίνησης στην σκοπούμενη εκμετάλλευση, όπως αυτή ορίζεται παραπάνω δεν θα λαμβάνεται υπόψη, εφόσον χρησιμοποιήθηκαν οποιαδήποτε από τα μέσα που αναφέρθηκαν (Πενταράκη, Μ., 2005).

Η εμπορία ανθρώπων επηρεάζει τους πάντες, τις γυναίκες, τους άνδρες, τα κορίτσια και τα αγόρια. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η

πλειοψηφία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων είναι γυναίκες και κορίτσια. Σύμφωνα με τη Zimmerman τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας κινδυνεύουν από σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση. Ακόμη, κινδυνεύουν από εξαναγκαστική χρήση αλκοόλ και άλλων ουσιών, από κοινωνικούς περιορισμούς, από οικονομική εκμετάλλευση. Επίσης, η νομική ανασφάλεια τις εγκλωβίζει και δεν τις αφήνει να δραπετεύσουν. Επιπλέον, κινδυνεύουν από βάνανυσες συνθήκες εργασίας.

Οι επιπτώσεις του Trafficking μπορεί να βλάπτουν τη σωματική υγεία (θάνατος, οξείες και χρόνιοι τραυματισμοί, υποσιτισμός και άλλα), τη σεξουαλική και αναπαραγωγική τους υγεία (αμβλώσεις, σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες Σ.Μ.Α., σύνδρομο σπαστικής κολπίτιδας, HIV/AIDS, τραχηλικές κακώσεις κ.α.), την ψυχική τους υγεία (αυτοκτονικές και καταστροφικές κακώσεις, μετατραυματικό στρες, σωματόμορφες διαταραχές, κατάθλιψη κ.α.). Επίσης, η χρήση και κατάχρηση ουσιών μπορεί να τις οδηγήσει σε εξάρτηση, σε μόλυνση από βελόνες, σε κύρωση του ήπατος, σε νεφρική ανεπάρκεια κ.α. (Zimmerman 2003).

Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ή χώρες που υποβάλλονται σε πολιτικές και οικονομικές μεταβάσεις, οι γυναίκες είναι που πλήττονται από διακρίσεις σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και νομικό τομέα. Οι γυναίκες, επίσης, είναι αυτές που υποφέρουν από διακρίσεις πρόσβασης στην αγορά εργασίας και στην επαγγελματική κατάρτιση. Συχνά λαμβάνουν χαμηλότερους μισθούς από τους άνδρες και υποφέρουν δυσανάλογα από την ανεργία. Οι άνθρωποι που ανήκουν στις κατώτερες τάξεις ή κάστες, σε θρησκευτικές ή εθνοτικές μειονότητες υποφέρουν επίσης από παρόμοιες πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις, γεγονός που καθιστά τις γυναίκες από αυτές τις κοινότητες ευάλωτες διπλά (Zimmerman, C., 2003).

Κατά τη διαδικασία της διακίνησης, οι έμποροι παραβιάζουν μια εκτενή σειρά των νόμων σε βάρος των θυμάτων τους. Μπορούν να τα υποβάλλουν σε σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική βία, να τα κρατήσουν σε αιχμαλωσία και να τους αρνηθούν το δικαίωμα να ελέγχουν το σώμα τους. Ακόμη, αδυνατούν να τους προσφέρουν ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον εργασίας. Κάνουν κατάσχεση των μισθών τους και γενικά τα υποβάλλουν σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, σε καταναγκαστική εργασία, σε πρακτικές δουλείας ή δουλεία. Παράλληλα, οι επιμέρους διακινητές παραβιάζουν ένα ευρύ φάσμα των εθνικών νομοθεσιών και τα κράτη παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των θυμάτων με το να μην θεσπίζουν ή / και να μην επιβάλλουν νόμους επιβολής στους διακινητές

(Kartusch, A. 2001). Η εμπορία ανθρώπων, είναι μια κατάσταση, η οποία συχνά παραβιάζει περαιτέρω τα δικαιώματα των θυμάτων της. Για παράδειγμα, όταν οι αρχές συλλαμβάνουν και τιμωρούν τα θύματα, τους απελαύνουν και καταλήγουν ξανά στα χέρια των διακινητών. Ακόμη, δεν παρέχονται στα θύματα τα μέσα να λάβουν αποζημίωση από τα περιουσιακά στοιχεία τους που είναι στα χέρια των διακινητών. Απόρροια αυτού είναι πολλές κυβερνήσεις, στην πραγματικότητα, να θυματοποιούν ξανά το θύμα.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα θύματα σωματεμπορίας δεν έχουν ελεύθερη βούληση. Είναι πιθανόν τα θύματα να είχαν συμφωνήσει για τη μετανάστευση και τη συνεργασία τους και στη συνέχεια να εξαναγκάστηκαν σε διακίνηση. Τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας διέπονται από έντονα συναισθήματα ντροπής. Μάλιστα σύμφωνα με την Τσακλαγκάνου, τα θύματα βασανιστηρίων και τα θύματα trafficking φαίνεται να υποφέρουν από τις ίδιες επιπτώσεις. Όπως μετά-τραυματικό στρες, άγχος, συμπτώματα κατάθλιψης, συναισθήματα φόβου, ανησυχίας, φοβίες, δυσκολία ανάκλησης και έκφρασης της εμπειρίας του βιασμού τους (Πενταράκη, Μ. 2005).

Η διασυννοριακή φύση του εγκλήματος αυτού έχει πολύπλοκες ριζικές αιτίες και οφείλεται στον ανεπαρκή βαθμό συνειδητοποίησης του προβλήματος, σε συνδυασμό με την έλλειψη νομικής εναρμόνισης των ποινικών νομοθεσιών των αντίστοιχων κρατών που καθιστούν πολύ δύσκολη την καταπολέμηση των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Ένας άλλος παράγοντας, είναι τα ανεπαρκή μέτρα της κυβέρνησης, για τον περιορισμό ή και την καταπολέμηση της «λαθρομετανάστευσης», του οργανωμένου εγκλήματος και της (παράνομης) πορνείας.

Παράλληλα, δε δίνεται επαρκής προσοχή για ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης και προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων. Αυτή η στενή προσέγγιση στερεί από τα θύματα εμπορίας τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους. Σε συνδυασμό με αυτές τις ελλείψεις, οι αρχές τείνουν να αντιμετωπίζουν τα θύματα εμπορίας ως εγκληματίες και όχι ως θύματα, λόγω του παράτυπου καθεστώτος παραμονής και εργασίας τους, είτε επειδή εργάζονται σε πορνεία. Απόρροια αυτού είναι τα θύματα να μην εμπιστεύονται τις αρχές και να αρνούνται να συνεργαστούν σε έρευνες, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα να βρεθούν και να τιμωρηθούν οι διακινητές. Τέλος, οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της εμπορίας παρεμποδίζεται από τη διαφθορά και την αποτυχία της κυβέρνησης να ασκήσει δίωξη

δημοσίων υπαλλήλων που εμπλέκονται στην εμπορία ανθρώπων (Kartusch, A. 2001). Σύμφωνα με διεθνή στοιχεία υπολογίζεται πως 700.000 με 2 εκατομμύρια γυναίκες και παιδιά θυματοποιούνται τον χρόνο. Στην Νοτιοανατολική Ασία εκτιμάται ότι περίπου 1.000.000 παιδιά προωθούνται στη πορνεία κάθε χρόνο. Στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α. διακινούνται 500.000 γυναίκες το χρόνο (PRAKSIS).

Σύμφωνα με στοιχεία της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης STOP NOW-Stop Trafficking of People εκτιμάται ότι το 2002 πάνω από 17.000 γυναίκες και παιδιά θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, βρίσκονταν στην Ελλάδα. Τα περισσότερα θύματα προέρχονταν από την Ρωσία, την Ουκρανία, τη Ρουμανία, τη Μολδαβία, τη Βουλγαρία και την Αλβανία. Επίσης, υπολογίζεται πως στην Ελλάδα 77.500 γυναίκες και παιδιά υπήρξαν θύματα εξαναγκαστικής πορνείας την περίοδο 1990-2000. την ίδια περίοδο 1.700.000 άνδρες χρησιμοποίησαν εξαναγκαστικά εκδιδόμενες γυναίκες και παιδιά στην Ελλάδα ενώ δόθηκαν 6.000.000.000 ευρώ από την πελατεία για την χρήση εξαναγκαστικά εκδιδόμενων γυναικών και παιδιών (Τσακλαγκάνου, Γ., 2001). Δυστυχώς οι διαστάσεις του φαινομένου είναι πολύ μεγάλες και όταν είναι μπλεγμένα και άτομα υψηλής θέσης το έγκλημα γιγαντώνεται με την συγκάλυψη. Η γνώση του φαινομένου και των παραμέτρων του είναι το πρώτο βήμα που πρέπει να γίνει. Οι επαγγελματίες έχουν υποχρέωση τόσο να ενημερώνουν για την πρόληψη του φαινομένου, όσο και να στηρίζουν τα θύματα της διεθνικής σωματεμπορίας.

5.1) ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

Ο επαγγελματίας που θα έρθει σε επαφή με τη μετανάστρια που είναι θύμα Trafficking πρέπει (Zimmerman, C., 2003):

- ✓ Να δημιουργήσει ένα κλίμα εμπιστευτικότητας και κατανόησης.
- ✓ Να κατανοήσει τις ιδιαίτερες συνθήκες των θυμάτων (Τσακλαγκάνου, Γ., 2001):
 - Τα θύματα έχουν υποστεί βιασμούς, ξυλοδαρμούς, εξευτελισμούς
 - Πλημμελή και κακή διατροφή
 - Έλλειψη ύπνου
 - Προβλήματα υγείας τόσο συναισθηματικά όσο και ψυχικά
 - Κατάχρηση αλκοόλ ή άλλων ουσιών

- Βασανισμοί νουθεσίας ή παραδειγματισμού.
- ✓ Να υιοθετήσει δεοντολογικούς κανόνες για την προσέγγιση των θυμάτων.
- ✓ Να κατανοήσει το πρόβλημα και τις επιπτώσεις που έχει στο θύμα του.
- ✓ Να έχει γνώσεις για τη διεθνική σωματεμπορία ώστε να μπορεί να κατανοεί και να βοηθά το θύμα.
- ✓ Να είναι γνώστης της νομοθεσίας ώστε να δώσει τις απαραίτητες πληροφορίες.
- ✓ Να διασφαλίζει την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα.
- ✓ Να ακούει με προσοχή και να δείχνει ενσυναίσθηση.
- ✓ Να μπορεί να καλύψει τις άμεσες ανάγκες της μετανάστριας (στέγη, ρουχισμός, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.α.).
- ✓ Να αξιοποιεί τις πληροφορίες που παίρνει.
- ✓ Να έχει μη κριτική στάση.

Σύμφωνα με τους Παπαγιαννοπούλου και Μαρκούση, ο επαγγελματίας σύμβουλος πρέπει:

- ✓ Να διερευνήσει τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες του θύματος.
- ✓ Να διερευνήσει τα κίνητρα της.
- ✓ Να διερευνήσει αν επιθυμεί να συμμετέχει σε πρόγραμμα στήριξης.
- ✓ Να ενημερώσει το θύμα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.
- ✓ Να ενημερώσει το θύμα για τα δικαιώματα και της υποχρεώσεις του.
- ✓ Να της δώσει τις πιθανές επιλογές/ εναλλακτικές λύσεις.
- ✓ Να την ενημερώσει για τις νομικές διαδικασίες.
- ✓ Να είναι σε θέση να καλύψει τις πρακτικές της ανάγκες:
 - Εξασφάλιση καταλύματος
 - Παροχή τροφής
 - Εξασφάλιση οικονομικής υποστήριξης

Τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας είναι έξι: 1. Διερεύνηση-ανάπτυξη σχέσης, 2. συλλογή πληροφοριών, 3. εκτίμηση κατάστασης, 4. κυρίως παρέμβαση, 5. αξιολόγηση, 6. διακοπή-ολοκλήρωση (Μαρκούσης, Η., Παπαγιαννοπούλου, Μ. 2007).

Τα βασικά εργαλεία του συμβούλου είναι (Zimmerman, C., 2003):

- ✓ Γνώση του νομικού πλαισίου για την είσοδο, παραμονή και εργασία των διακινούμενων γυναικών.

- ✓ Να είναι γνώστης των υποστηρικτικών φορέων και του έργου του, ώστε να ξέρει ποιος είναι ο κατάλληλος για κάθε περίπτωση.
- ✓ Να είναι επαρκώς ενημερωμένος για τα υποστηρικτικά προγράμματα.
- ✓ Να κατανοεί την πραγματικότητα που του περιγράφει η συμβουλευόμενη μετανάστρια.
- ✓ Να επεξεργάζεται τα στερεότυπα που φέρει τόσο ως προς την εμπορία ανθρώπων όσο και ως προς το θύμα.

5.2) ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ

Όσον αφορά την πρόληψη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σύνθετη και πολύπλευρη φύση της εμπορίας ανθρώπων και οι βασικές αιτίες της. Για να είναι αποτελεσματικές οι στρατηγικές για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων δεν πρέπει ποτέ να περιορίζονται σε μετά-εγκληματικές διώξεις. Τα κράτη-μέλη οφείλουν επίσης να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη της εμπορίας. Η ανάγκη για μια ισορροπημένη και διεπιστημονική πολιτική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων έχει αναγνωριστεί από τα κράτη καθώς και από διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς. Η χρήση μιας ολοκληρωμένης και συντονισμένης προσέγγισης, συμπεριλαμβανομένης δηλαδή της πρόληψης, της προστασίας και της δίωξης έχει τονιστεί πρόσφατα από την παγκόσμια κοινότητα στο προοίμιο του ΟΗΕ, στο Πρωτόκολλο για την εμπορία, καθώς και από τον ΟΑΣΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης (Kartusch, A. 2001).

Οι στρατηγικές πρόληψης θα πρέπει να περιλαμβάνουν βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα μέτρα, όπως η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση σε πιθανά θύματα. Από μια μακροπρόθεσμη προοπτική, οι στρατηγικές θα πρέπει επίσης να στοχεύουν στη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής θέσης των χωρών προέλευσης των ομάδων ατόμων που είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στο να γίνουν θύματα εμπορίας.

Τα άτομα που μεταναστεύουν συχνά είναι σε μειονεκτική θέση λόγω της έλλειψης πληροφοριών, που τους αναγκάζει να στραφούν σε τρίτους, οι οποίοι θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν να μεταναστεύσουν και να βρουν ευκαιρίες απασχόλησης στο εξωτερικό. Εκείνοι οι τρίτοι μπορούν να είναι λαθρέμποροι, οι οποίοι απλά να τους βοηθήσουν κατά μήκος των συνόρων, αλλά θα μπορούσαν επίσης να αποδειχθούν διακινητές. Ως εκ τούτου, οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης είναι σημαντικές, προκειμένου να παρέχουν, σε πιθανά θύματα εμπορίας, επαρκείς πληροφορίες για να κάνουν συνειδητές αποφάσεις σχετικά με τη μετανάστευση. Αυτό περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με το φαινόμενο της εμπορίας, με τις υφιστάμενες δυνατότητες και τις απαιτήσεις για τη νόμιμη μετανάστευση και την απασχόληση στις χώρες προορισμού, καθώς και πληροφορίες σχετικά με την απόκτηση δυνατοτήτων προκειμένου να δώσουν σε πιθανούς μετανάστες μια βάση πάνω στην οποία θα αξιολογούν τις προσφορές θέσεων εργασίας (Zimmerman, C., 2003).

Εκτός από τα πιθανά θύματα, εκστρατείες ενημέρωσης θα πρέπει επίσης να απευθύνονται στο ευρύ κοινό, όπως στις αρχές επιβολής του νόμου και σε άλλους επαγγελματίες που ενδέχεται να έρθουν σε επαφή με πιθανά θύματα της εμπορίας ανθρώπων. Ο προσδιορισμός των ομάδων στόχου στις χώρες προέλευσης για τα άτομα που είναι ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων πρέπει να επιτυγχάνεται με την έρευνα.

Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στο έργο της Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Προστασία των Γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα, δίνει τις ακόλουθες οδηγίες:

✓ Καταγραφή από εξειδικευμένο προσωπικό

Η καταγραφή των γυναικών και των κοριτσιών πρέπει να γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, το οποίο γνωρίζει τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, έτσι ώστε να εντοπίζονται τα άτομα που είναι ευάλωτα και έχουν ανάγκες προστασίας και βοήθειας. Για παράδειγμα, μπορεί να είναι θύματα βίας ή σεξουαλικής κακοποίησης, να έχουν σοβαρές ασθένειες ή να είναι ασυνόδευτα κορίτσια.

✓ Εφαρμογή ειδικών διατάξεων για τα ευάλωτα άτομα

Οι διατάξεις ορίζουν ως ευάλωτες ομάδες τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά, τις έγκυες, τις γυναίκες σε λοχεία, της ηλικιωμένες, τις μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, τα θύματα βασανιστηρίων ή άλλων μορφών βίας και τα θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης και εμπορίας. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν

3907/2011, τα άτομα που έχουν χαρακτηριστεί ευάλωτα, παραπέμπονται στον αρμόδιο, ανάλογα με την περίπτωση, φορέα στήριξης ή προστασίας.

- ✓ Γυναικείο προσωπικό στις ομάδες καταγραφής

Για πολιτισμικούς λόγους αλλά και για ψυχολογικούς το γυναικείο προσωπικό είναι πιο προσιτό στις γυναίκες και τα κορίτσια για να μιλήσουν.

- ✓ Ορθός σχεδιασμός καταλυμάτων

Όταν η κράτηση είναι αναπόφευκτη, θα πρέπει να προνοείται ότι οι άντρες και οι γυναίκες δεν πρέπει να είναι σε κοινά καταλύματα και να παρέχονται στις γυναίκες αξιοπρεπή καταλύματα. Οι γυναίκες, ωστόσο που βρίσκονται σε κύηση ή λοχεία, δεν πρέπει να κρατούνται.

- ✓ Ενημέρωση για τα δικαιώματα και την διαθέσιμη αρωγή

- ✓ Παροχή συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης

Θα πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος συντονισμός για την παροχή κατάλληλης φροντίδας. Ακόμη, θα πρέπει να υπάρχουν ξενώνες για τις μετανάστριες που αντιμετωπίζουν ενδοοικογενειακή βία, ή κακοποίηση ή επιθέσεις στην κοινότητά τους. Σημαντικό είναι ότι οι ευάλωτες ομάδες πρέπει να έχουν προτεραιότητα στην παροχή συμβουλευτικής. Το προσωπικό πρέπει να είναι επαρκώς εκπαιδευμένο με ευαισθησία προς το φύλο και τις πολιτισμικές διαφορές καθώς και απαλλαγμένο από στερεότυπα και προκαταλήψεις και να αποφεύγεται ο στιγματισμός.

- ✓ Εξαίρεση από το μέτρο κράτησης

Τα ασυνόδευτα κορίτσια δεν πρέπει ποτέ να κρατούνται ως άτομα που αφορούν μόνο την παράνομη είσοδό τους στη χώρα. Στη σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αναφέρεται πως «Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής διάρκειας».

- ✓ Παροχή κατάλληλης και ασφαλούς στέγασης.
- ✓ Ειδικές διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.
- ✓ Εύκολα προσβάσιμοι μηχανισμοί για την καταγγελία της κακοποίησης και διασφάλιση της εμπιστευτικότητας.
- ✓ Νομική συνδρομή, υποστήριξη και προστασία των θυμάτων.
- ✓ Ενημέρωση για τον κίνδυνο απαγωγής και εμπορίας.
- ✓ Κώδικας δεοντολογίας για το προσωπικό.
- ✓ Ενημέρωση για τη διαδικασία ασύλου.
- ✓ Συνεργασία με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και κοινότητα.

Σύμφωνα με την Kartusch, τα κράτη μέλη μπορούν να ακολουθήσουν τα παρακάτω μέτρα:

- ✓ Θα πρέπει να χρηματοδοτήσουν και να οργανώσουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημερωτικές εκστρατείες στις χώρες της προέλευσης, προκειμένου να προληφθεί η εμπορία ανθρώπων. Οι εκστρατείες αυτές θα πρέπει να αναπτυχθούν και να αναλαμβάνονται από τις χώρες καταγωγής, σε συνεργασία με τις ΜΚΟ. Οι χώρες διέλευσης και προορισμού θα πρέπει να στηρίξουν τις κυβερνήσεις και τις ΜΚΟ στις χώρες προέλευσης στις προσπάθειές τους για τη διεξαγωγή τέτοιου είδους εκστρατειών.
- ✓ Εκστρατείες ενημέρωσης για να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση του κοινού και ιδιαίτερα των πιθανών θυμάτων σχετικά με το φαινόμενο της εμπορίας. Ομάδες υψηλού κινδύνου θα πρέπει να είναι εφοδιασμένες με πληροφορίες σχετικά με τις μεθόδους πρόσληψης που είχαν χρησιμοποιηθεί από τους εμπόρους, σχετικά με τις νομικές απαιτήσεις για μετανάστευση.
- ✓ Προληπτικές προσπάθειες θα πρέπει επίσης να στοχεύουν στα παιδιά στο σχολείο συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με την εμπορία και γενικότερα, για την ισότητα των φύλων, στα σχολικά προγράμματα και βιβλία.

Συμπερασματικά, το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας είναι σύνθετο και τα αίτια του είναι και κοινωνικά αλλά και κρατικά. Ιδίως εφόσον εμπλέκονται και υψηλά στελέχη. Για την αντιμετώπισή του χρειάζεται μια ολιστική παρέμβαση. Εμείς κάναμε μια προσπάθεια να δώσουμε οδηγίες για την πρόληψη της θυματοποίησης αλλά και για το πώς να βοηθήσουν οι επαγγελματίες τις μετανάστριες-θύματα, οι οποίες κατάφεραν να ξεφύγουν από το κύκλωμα εμπορίας (βλ. παράρτημα 2 «Στάδια προστασίας του θύματος διεθνικής σωματεμπορίας»). Στο επόμενο κεφάλαιο, θα γίνει λόγος για την αντιμετώπιση της κακοποίηση των μεταναστριών στο χώρο εργασίας τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ-ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

Στις σημερινές ανταγωνιστικές και παγκοσμιοποιημένες αγορές, οι παράγοντες που συνδέονται με τη βία στο χώρο εργασίας εμφανίζονται όλο και πιο συχνά. Διεθνείς μελέτες έχουν δείξει ότι μεταξύ 40 και 90 τοις εκατό των ερωτηθεισών μεταναστριών έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας ή παρενόχλησης κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους ζωής. Παρ' όλα αυτά, η βία και η παρενόχληση αποτελούν προβληματικές έννοιες. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), οι προσπάθειες για τη συλλογή δεδομένων για τη μέτρηση του πλαισίου και του εύρους της βίας και της παρενόχλησης κατά των γυναικών εμποδίζονται από μια σειρά παραγόντων, που συμπεριλαμβάνουν: α) την επίδραση των κοινωνικών και των πολιτιστικών προτύπων στον καθορισμό του τι συνιστά βία, που εμποδίζει τη γενική συναίνεση για έναν ενιαίο ορισμό της βίας κατά των γυναικών και β) τις αλλαγές στα ποσοστά των καταγγελιών για κακοποίηση ανάλογα με τον ορισμό της βίας που χρησιμοποιείται στον τρόπο με τον οποίο γίνονται οι ερωτήσεις, στον τύπο του πληθυσμού – στόχου, και στο περιβάλλον στο οποίο γίνεται η συνέντευξη (απομονωμένο μέρος, οικείο κ.λ.π.) Η βία και η παρενόχληση αποτελούν «κρυμμένα φαινόμενα» τα οποία είναι δύσκολο να αντιληφθούμε. Ως αποτέλεσμα, πολλά σοβαρά περιστατικά βίας και παρενόχλησης στο χώρο εργασίας μπορεί να μην αναφέρονται ή να μην αναγνωρίζονται (Dievel, M.V., 2007).

Παρά το ενδιαφέρον κατά τα τελευταία έτη για τα θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης, λίγες ακριβείς εμπειρικές μελέτες έχουν εκπονηθεί. Όπου αναφέρονται τέτοιες μελέτες βασίζονται συχνά σε αυτο-επιλεγμένα δείγματα. Γενικά, υπάρχει έλλειψη εμπειρικών μελετών πάνω στη σεξουαλική παρενόχληση των μεταναστριών στο χώρο εργασίας, γεγονός το οποίο επεκτείνεται στην περιοχή της φυλετικής παρενόχλησης. Φαίνεται πως οι μετανάστριες διστάζουν να αναφέρουν τη σεξουαλική παρενόχληση, ενδυναμώνοντας έτσι το θύτη και κρατώντας το στόχο σιωπηλό και υποτελή. Αυτός ο κύκλος κακοποίησης και σιωπής φαίνεται πως είναι το σκεπτικό πίσω από την έλλειψη εμπειρικών δεδομένων. Το συμπέρασμα είναι ότι

περισσότερες από εννέα στις δέκα γυναίκες έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στη δουλειά τους, κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους ζωής. Σε μια μελέτη σε γυναίκες εργαζόμενες στη Βουλγαρία, το 10% ανέφερε ότι δέχτηκαν ερωτήσεις σεξουαλικής φύσεως κατά τη διάρκεια της συνέντευξης για την πρόσληψή τους. Οι περισσότερες μετανάστριες δεν αναγνωρίζουν ακόμα και οι ίδιες τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας τους ή ακόμα την αντιμετωπίζουν ως ασήμαντη ρουτίνα. Αυτό έχει λειτουργήσει ως εσωτερικός αμυντικός μηχανισμός. Το να αγνοούμε τις προσβλητικές συμπεριφορές ή να αρνούμαστε την ύπαρξή τους, είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος με τον οποίο οι γυναίκες αντιμετωπίζουν τη σεξουαλική παρενόχληση (Dievel, M.V., 2007).

Για την δημιουργία του οδηγού αυτού συμβουλευτήκαμε τον οδηγό της Mental Health Europe-Πρόγραμμα Daphne 2007-13 «Βία ενάντια στις γυναίκες στο χώρο εργασίας...Ας μιλήσουμε γι αυτό». Ο οδηγός αυτός απευθυνόταν σε γυναίκες ωστόσο κρίναμε ότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές ταιριάζουν και στις μετανάστριες-θύματα κακοποίησης στο χώρο εργασίας.

6.1) ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ-ΘΥΜΑΤΑ

Τα βήματα που πρέπει να υποδείξουν οι επαγγελματίες των Συμβουλευτικών Κέντρων προς τις κακοποιημένες μετανάστριες τόσο για πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κακοποίησης στο χώρο εργασίας είναι αυτά παρατίθενται στη συνέχεια. Οι οδηγίες αυτές θα πρέπει να ακολουθηθούν από τις ίδιες μετανάστριες-θύματα (Dievel, M.V., 2007).

Οι μετανάστριες πρέπει να αναρωτηθούν αν (Dievel, M.V., 2007):

- ✓ Συμφωνούν με αυτή τη συμπεριφορά.
- ✓ Αυτή η συμπεριφορά τις κάνει να νιώθουν άβολα.
- ✓ Αυτή η συμπεριφορά παραβιάζει την αξιοπρέπειά τους ως άτομα.
- ✓ Παραβιάζει το δικαίωμά τους να εργαστούν με αξιοπρέπεια σε ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον.

Οι μετανάστριες πρέπει να κάνουν το απρόσμενο (Dievel, M.V., 2007):

- ✓ Να αντιμετωπίσουν ευθέως όποιον τους παρενοχλεί.
- ✓ Να ονομάσουν τη συμπεριφορά, δηλαδή οτιδήποτε κάνουν οι θύτες να το αναφέρουν και να είναι συγκεκριμένες.
- ✓ Να καταστήσουν αυτόν που τις παρενοχλεί υπεύθυνο για τις πράξεις του.
- ✓ Να μη βρίσκουν δικαιολογίες για αυτόν.
- ✓ Να μην προσποιούνται ότι δε συνέβη τίποτα.
- ✓ Να αναλάβουν δράση για το περιστατικό και να πουν σε τρίτους τι συνέβη.
- ✓ Να κάνουν τίμιες και άμεσες δηλώσεις.
- ✓ Να είναι σοβαρές, άμεσες και να μιλούν απερίφραστα.
- ✓ Να απαιτούν να σταματήσει η παρενόχληση.
- ✓ Να ξεκαθαρίσουν ότι όλες οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να είναι ελεύθερες από τη σεξουαλική παρενόχληση.
- ✓ Να ακολουθήσουν το σχέδιο τους.
- ✓ Να μην απαντούν στις δικαιολογίες αυτού που τις παρενόχλησε ή σε παραπλανητικές τακτικές.
- ✓ Να πουν αυτό που έχουν να πουν και να το επαναλαμβάνουν εάν ο θύτης επιμένει στη συγκεκριμένη συμπεριφορά.
- ✓ Να ενδυναμώσουν τα επιχειρήματά τους με δυνατή γλώσσα του σώματος, που να αποπνέει αυτοεκτίμηση: βλεμματική επαφή, ψηλά το κεφάλι, πίσω οι ώμοι με δυνατή και σοβαρή στάση.
- ✓ Να χρησιμοποιήσουν ένα συνδυασμό λεκτικών και σωματικών αντιδράσεων στη σωματική παρενόχληση.

Οι μετανάστριες-θύματα πρέπει να κρατάνε στατιστικά στοιχεία (Mental Health Europe 2007-13):

- ✓ Το να κρατάνε στοιχεία σχετικά με την παρενόχληση είναι σημαντικό, για χρήση ως αποδεικτικών σε περίπτωση μιας δίκης ή μιας καταγγελίας. Θα πρέπει να φωτογραφίζουν ή να κρατούν αντίγραφα του προσβλητικού υλικού στο χώρο εργασίας.
- ✓ Να κρατάνε ένα ημερολόγιο με αναλυτικές πληροφορίες για τις περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης.
- ✓ Να σημειώνουν τις ημερομηνίες, τους διαλόγους, τη συχνότητα των προσβλητικών αντιπαραθέσεων, κ.λ.π.
- ✓ Να αποκτήσουν αντίγραφα του αρχείου της δουλειάς τους (συμπεριλαμβανομένων των αξιολογήσεων της προόδου τους) και να κρατήσουν αντίγραφα στο σπίτι τους.
- ✓ Άλλα έγγραφα που θα πρέπει να έχουν: να αποκτήσουν έναν εταιρικό κανονισμό λειτουργίας και διαδικασιών. Όλα αυτά θα τους βοηθήσουν να αποδείξουν τη δουλειά τους σε περίπτωση που ο θύτης ισχυριστεί πως τον κατηγορούν για κακοποίηση σε βάρος τους για άλλους λόγους.

Οι μετανάστριες θύματα πρέπει να θέσουν τα όριά τους (Dievel, M.V., 2007):

- ✓ Να πουν «όχι» καθαρά και με έμφαση όταν τους ζητάνε να πάνε σε μέρη, να κάνουν πράγματα, να απαντήσουν σε ερωτήματα και να εμπλακούν σε καταστάσεις που τις κάνουν να νιώθουν άβολα.
- ✓ Να μην ανησυχούν για το αν προσβάλλουν το άλλο άτομο ή αν πληγώνουν τον εγωισμό τους.
- ✓ Να βρουν έναν αυτόπτη μάρτυρα της κακοποιητικής συμπεριφοράς:
 - Να ενημερώσουν έναν έμπιστο συνάδελφο και να προσπαθήσουν να διασφαλίσουν ότι είναι αυτόπτης ή αυτήκοος μάρτυρας σε κάποια κατάσταση όπου παρενοχλούνται σεξουαλικά. Αυτό θα είναι χρήσιμο εάν αργότερα αποφασίσουν να υποβάλουν μια επίσημη καταγγελία.
- ✓ Να στείλουν ένα αντίγραφο των πολιτικών/κανόνων για τη σεξουαλική παρενόχληση στο άτομο που τις παρενοχλεί. Εάν ο χώρος εργασίας τους

εφαρμόζει ήδη πολιτικές κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης ή οι κανόνες συμπεριφοράς του φορέα του απαγορεύουν τη σεξουαλική παρενόχληση, να στείλουν ένα αντίγραφο των πολιτικών ή του κώδικα συμπεριφοράς στο άτομο που τους παρενοχλεί υπογραμμίζοντας τα σχετικά εδάφια.

Οι μετανάστριες που έχουν δεχτεί σεξουαλική παρενόχληση θα πρέπει να λάβουν ιατρική γνωμάτευση (Mental Health Europe 2007-13):

- ✓ Εάν τις έχουν βιάσει ή επιτεθεί σωματικά, να κάνουν έναν ιατρικό έλεγχο και να λάβουν μια ιατρική έκθεση. Αυτό είναι σημαντικό σε περίπτωση που αποφασίσουν να κινηθούν νομικά.

6.2) ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

Στο προηγούμενο υποκεφάλαιο δόθηκαν οδηγίες προς τις μετανάστριες-θύματα κακοποίησης στο χώρο εργασίας. Σ' αυτό το υποκεφάλαιο θα δοθούν κατευθυντήριες οδηγίες προς τους επαγγελματίες που χειρίζονται περιστατικά κακοποίησης μεταναστριών στο χώρο εργασίας. Οι οδηγίες αυτές βασίστηκαν στην ηλεκτρονική σελίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Ι.Φ.). Όταν μια μετανάστρια απευθυνθεί στο Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών και εκμυστηρευτεί στο προσωπικό του Κέντρου ότι έχει παρενοχληθεί σεξουαλικά στο χώρο εργασίας της οι επαγγελματίες θα πρέπει να κινητοποιηθούν (www.womensos.gr):

- ✓ Θα πρέπει να υπάρχει συντονισμός του προσωπικού για το τι αρμοδιότητες θα αναλάβει ο καθένας μέσα από την ειδικότητά του.
- ✓ Θα πρέπει να υπάρχει ένας συντονισμός ενεργειών και έντονη συνεργασία ολόκληρου του ανθρώπινου δυναμικού με αποτέλεσμα την καλύτερη και πιο ποιοτική παροχή υπηρεσιών στις μετανάστριες.
- ✓ Οι αποτελεσματικές παρεμβάσεις που θα ακολουθήσουν θα πρέπει να είναι άμεσες και αποτελεσματικές γιατί πιθανόν η ζωή της μετανάστριας-θύματος να βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο.

- ✓ Θα πρέπει να υπάρχει ένας σχεδιασμός τον οποίο θα πρέπει να ακολουθήσουν οι επαγγελματίες και να έχουν λεπτές δεξιότητες ώστε να προστατεύσουν το ίδιο το θύμα αλλά παράλληλα να βρεθεί ή να τιμωρηθεί ο θύτης.

Ο *δικηγόρος* θα πρέπει:

- ✓ Να επιμεληθεί τα νομικά ζητήματα της μετανάστριας. Είναι απαραίτητο να διερευνήσει αν η μετανάστρια είναι νόμιμη ή παράνομη στη χώρα και να τακτοποιήσει τα χαρτιά της.
- ✓ Να συμβουλευτεί τη μετανάστρια για τα δικαιώματα που έχει και μπορεί να διεκδικήσει κάνοντας μήνυση στον εργοδότη της με σκοπό την ηθική και οικονομική ικανοποίηση της εξυπηρετούμενης. Όλη αυτή η διαδικασία χρειάζεται να γίνει μετά που θα έχει αποδειχθεί η εγκυρότητα των λόγων της εξυπηρετούμενης καθώς και τρόποι να αποδειχθεί το περιστατικό κακοποίησης από τον εργοδότη της είτε με τη βοήθεια ενός μάρτυρα του περιστατικού κακοποίησης ή μέσω ιατροδικαστικής απόφασης.
- ✓ Να έχει ως μέριμνά του σε πρώτη φάση να προστατεύσει τη μετανάστρια και στη συνέχεια να την ενημερώσει και να τις παραθέσει τα δικαιώματά της.
- ✓ Να παροτρύνει την κακοποιημένη μετανάστρια να προχωρήσει σε καταγγελία του περιστατικού απαλλαγμένη από φόβο, σύγχυση και ανασφάλεια.
- ✓ Πρέπει να τονιστεί ότι η μετανάστρια δε θα διατρέχει κάποιο κίνδυνο μετά τη καταγγελία και αυτό προϋποθέτει να έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα ασφάλειας και συνεργασίας μεταξύ αυτής και του δικηγόρου.

Ο *ψυχολόγος* θα πρέπει:

- ✓ Να υποστηρίξει ψυχολογικά τη μετανάστρια-θύμα.
- ✓ Να την απαλλάξει από τα αρνητικά συναισθήματα που έχει λόγω του περιστατικού.
- ✓ Να της διώξει το φόβο, την ανησυχία, την έλλειψη εμπιστοσύνης και πιθανόν την επιθετικότητα.

- ✓ Να την κάνει να αποδεχτεί το γεγονός και να της υποδείξει τα βήματα που θα πρέπει να ακολουθήσει από εδώ και έπειτα σχετικά με το περιστατικό και με τη ζωή της από εκεί και έπειτα.
- ✓ Να βοηθήσει τη μετανάστρια να αντιληφθεί, να κατανοήσει και να αποδεχθεί το γεγονός που της συνέβη και αυτό θα γίνει μέσα σε κλίμα εμπιστοσύνης, ασφάλειας και κατανόησης που θα αναπτύξει κυρίως το θύμα απέναντι στον επαγγελματία.
- ✓ Να βοηθήσει το θύμα ώστε να ανασυγκροτήσει την προσωπικότητα του, να αναγνωρίσει την ταυτότητά του και την κουλτούρα την οποία ακολουθεί, τις αξίες και τις αρχές που έχει ως προσωπικότητα, πράγματα τα οποία έχουν καταληθεί με το περιστατικό του βιασμού.

Ο **κοινωνικός λειτουργός** θα πρέπει να αναλάβει πολλές πτυχές της εξυπηρετούμενης κακοποιημένης μετανάστριας που θα περιλαμβάνει τόσο την ίδια σαν οντότητα όσο και το περιβάλλον στο οποίο ζει:

- ✓ Να χρησιμοποιήσει διάφορες μεθόδους για να στηρίξει ψυχολογικά το θύμα και παράλληλα να το ενδυναμώσει μέσω διαφόρων πρακτικών (κοινωνική εργασία με άτομο, κοινωνική εργασία με ομάδες, κοινωνική εργασία με κοινότητα, κοινωνική εργασία με οικογένεια) ώστε να αποδεχτεί τα όσα του έχουν συμβεί, να διαχειριστεί τα συναισθήματά του και να σχεδιάσει τη ζωή του από εδώ και πέρα και το ποιες κινήσεις θα ακολουθήσει απέναντι στο θύτη.
- ✓ Να εμπλέξει τον εξυπηρετούμενο μέσα σε όλη αυτή τη διαδικασία σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων μέσω του μοντέλου της συνηγορίας. Μαζί με τη συμμετοχή της ίδιας της εξυπηρετούμενης ο κοινωνικός λειτουργός θα σχεδιάσει και θα αποφασίσει τι κινήσεις που θα κάνει η μετανάστρια από εδώ και έπειτα.
- ✓ Να εμπλέξει το οικογενειακό περιβάλλον της εξυπηρετούμενης ώστε να της παρέχει υποστήριξη (αν υπάρχουν συγγενείς στη χώρα υποδοχής, θα διερευνήσει αν οι σχέσεις μεταξύ τους είναι καλές, τι προοπτικές υπάρχουν για να της παρέχουν ηθική, υλική βοήθεια και συμπαράσταση).

- ✓ Να προσπαθήσει να δικτυώσει την εξυπηρετούμενη με άλλες υπηρεσίες που βρίσκονται στην κοινότητα και πιθανόν να χρειαστεί να απευθυνθεί σε αυτές π.χ. αστυνομία, ξενώνα φιλοξενίας, κέντρο απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Τέλος, ένα πολύ σημαντικό γεγονός που κάποιες φορές παραβλέπεται είναι ότι τα Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών –και γενικότερα οι υπηρεσίες της Ελλάδας- θα πρέπει να στελεχώνονται από μεταφραστή ή κάποιο άτομο που να γνωρίζει αρκετές γλώσσες ώστε οι υπηρεσίες που παρέχονται να είναι προσβάσιμες στο μεταναστευτικό πληθυσμό. Αυτή είναι μια πολύ σημαντική και καθοριστική παράμετρος ώστε οι μετανάστες να μην βιώνουν τον αποκλεισμό, να μη στερούνται αγαθά και υπηρεσίες και να μη νιώθουν ότι δεν είναι ενταγμένες και ίσες με τον πληθυσμό στη χώρα υποδοχής. Η έλλειψη τέτοιου εξειδικευμένου προσωπικού στερεί τα άτομα από το να απολαμβάνουν ισότιμα αγαθά και υπηρεσίες με αποτέλεσμα πολλές φορές να κινδυνεύει και η ίδια τους η ζωή.

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οδηγίες, προς τους επαγγελματίες αλλά και προς τις κακοποιημένες μετανάστριες, για τους τρόπους χειρισμού της κακοποίησης στο χώρο εργασίας. Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι επιπτώσεις που έχει η κακοποίηση στις μετανάστριες και θα γίνει μια προσπάθεια εκτίμησης των αναγκών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ

Στα προηγούμενα κεφάλαια παρουσιάστηκαν τα φαινόμενα της ενδοοικογενειακής βίας, της κακοποίησης στο χώρο εργασίας και της Διεθνούς Σωματεμπορίας. Σ' αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια αναφορά στις επιπτώσεις που έχει η κακοποίηση -όποιας μορφής και αν είναι και σε όποιο χώρο και αν συμβαίνει- καθώς και οδηγίες προς τους επαγγελματίες για το ποια στάδια πρέπει να ακολουθήσουν για την εκτίμηση αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών.

7.1 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ανάλογα με τη μορφή της κακοποίησης υπάρχουν και οι ανάλογες επιπτώσεις: σωματικές, σεξουαλικές, ψυχολογικές, κοινωνικές και οικονομικές. Αναλυτικότερα, οι σωματικές είναι ο θάνατος, οι οξείες και χρόνιοι σωματικοί τραυματισμοί (κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις, μώλωπες, πληγές, σημάδια). Ακόμη, οξείες και χρόνιες φυσικές αναπηρίες (νευρολογικές, μυοσκελετικές, αισθητηριακές, οδοντικά προβλήματα κλπ), κούραση, κόπωση, εξάντληση, φτωχή διατροφή, υποσιτισμός, ασιτία και επιδείνωση των προϋπαρχόντων προβλημάτων υγείας που οδηγούν στην ανικανότητα ή σε θάνατο (Παπαγιαννοπούλου, Μ., Μαρκούσης, Η., 2007).

Οι σεξουαλικές επιπτώσεις είναι μόλυνση από τον ιό AIDS/HIV, σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες (Σ.Μ.Α.) και σχετικές περιπλοκές, συμπεριλαμβανομένης της πυελικής φλεγμονής, της μόλυνσης της ουρικής οδού, της κυστίτιδας, του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας και της στειρότητας. Επιπλέον, αμηνόρροια και δυσμηνόρροια, οξύς ή χρόνιος πόνος κατά τη διάρκεια του σεξ και άλλες κακώσεις του κόλπου. Επίσης, επιπτώσεις της σεξουαλικής κακοποίησης αποτελούν οι αρνητικές εκβάσεις της ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης (επισφαλής άμβλωση, τραχηλικές κακώσεις, σηπτικό σοκ κλπ.), σύνδρομο σπαστικής κολίτιδας και άλλα σύνδρομα που σχετίζονται με το στρες. Τέλος, εξαναγκαστική (κακή) χρήση αντισυλληπτικών χαπιών ή άλλων αντισυλληπτικών μεθόδων (Κακλειδάκη, Ε., 2012).

Η ψυχολογική ή συναισθηματική κακοποίηση έχει επιπτώσεις στην ψυχική υγεία. Τέτοιου είδους επιπτώσεις είναι οι εξής: αυτοκτονικές και αυτοκαταστροφικές σκέψεις, αυτοκτονία, ανησυχία διαταραχές ύπνου, συχνοί εφιάλτες, χρόνια κούραση, απώλεια μνήμης, κενά μνήμης, διάσπαση προσοχής. Επιπλέον, η ψυχολογική κακοποίηση προκαλεί σωματικές παθήσεις όπως χρόνιος πονοκέφαλος, κεφαλαλγίες, στομαχόπονοι και καταστολή του ανοσοποιητικού συστήματος. Ακόμη, προκαλεί κατάθλιψη, απόσυρση, δυσκολία συγκέντρωσης, επιθετικότητα, βίαια ξεσπάσματα, κατάχρηση ουσιών και αλκοόλ. Επιπροσθέτως, προκαλεί στη μετανάστρια απώλεια εμπιστοσύνης και αυτοπεποίθησης, ενοχή, ντροπή, δυσκολία ανάπτυξης και διατήρησης διαπροσωπικών σχέσεων (Παπαγιαννοπούλου, Μ., Μαρκούσης, Η., 2007).

Η κακοποίηση μπορεί, επίσης, να επηρεάσει την κοινωνική κατάσταση των μεταναστριών-θυμάτων. Ειδικότερα, μπορεί να προκαλέσει συναισθήματα απομόνωσης, μοναξιάς και αποκλεισμού, ανικανότητα εγκαθίδρυσης και διατήρησης σχέσεων βοήθειας και υποστήριξης, έλλειψη εμπιστοσύνης στους άλλους, κοινωνική απόσυρση, προσωπική ανασφάλεια και έλλιπη κοινωνική ανάπτυξη από την απουσία ομαλής κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης δραστηριοτήτων. Επιπροσθέτως, μπορεί να επιφέρει ευπάθεια σε μολύνσεις καθώς και συνεχή επιδείνωση της υγείας των μεταναστριών από την έλλειψη πληροφόρησης, πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες και την έλλειψη θεραπευτικής αγωγής. Συμπληρωματικά, μπορεί να δυσκολεύσει στην (επαν)ένταξη, στην ανάπτυξη σχέσεων, μπορεί να επικρατήσουν συναισθήματα αλλοτρίωσης, ανικανότητας, επιθετικότητας και αυξάνει τον κίνδυνο επαναδιακίνησης (Παπαγιαννοπούλου, Μ., Μαρκούσης, Η., 2007).

Η οικονομική αποστέρηση επηρεάζει την οικονομική κατάσταση των κακοποιημένων μεταναστριών. Οι μετανάστριες δε μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά σε στοιχειώδεις κανόνες υγιεινής, διατροφής, ασφαλούς κατοικίας, αντισυλληπτικά μέτρα, φαρμακευτικά προϊόντα, γενική υγειονομική περίθαλψη, έλεγχο αναπαραγωγικής διαδικασίας, προγεννητικό έλεγχο και ασφαλή διακοπή της εγκυμοσύνης. Επιπλέον, η οικονομική αποστέρηση προκαλεί αυξημένη ευπάθεια σε μολύνσεις και τραυματισμούς και ενδεχόμενη επικίνδυνη διακοπή φαρμακευτικής αγωγής (Κακλειδάκη, Ε., 2012).

Οι επαγγελματίες πρέπει να λάβουν υπόψη τη συναισθηματική φόρτιση που βιώνει η μετανάστρια μετά την επίθεση. Ειδικότερα, πέρα των επιπτώσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω παρατηρούνται και οι εξής συνέπειες στις κακοποιημένες μετανάστριες: Αλλαγές στην όρεξη και στις ώρες ύπνου, αλλαγές στην κοινωνική και σεξουαλική συμπεριφορά, αισθήματα θλίψης και απελπισίας, αισθήματα απώλειας ελέγχου της ζωής τους ή ότι η ζωή τους περνάει κρίση. Περνάνε περιόδους απόσυρσης και απομόνωσης από τον υπόλοιπο κόσμο και το φιλικό και οικογενειακό περιβάλλον, εμφανίζουν περίεργες συμπεριφορές και αδικαιολόγητα ξεσπάσματα στους γύρω τους χωρίς εμφανή λόγο. Υπάρχει, ακόμη, περίπτωση να δημιουργηθεί στο περιβάλλον τους η εντύπωση ότι απλά θέλουν να ξεχάσουν ή ότι δείχνουν πως είναι καλά. Δεν είναι ασυνήθιστο να προσπαθούν να επανακτήσουν τον έλεγχο με το να λένε στον εαυτό τους ότι δεν τους νοιάζει ή με το να θυμώνουν. Είναι σημαντικό όμως να αντιμετωπίσουν τα οποιαδήποτε αισθήματα νιώθουν και να μιλήσουν γι' αυτά σε κάποιον. Επίσης, δεν είναι ασυνήθιστο να νιώθουν ιδιαίτερους φόβους, όπως όταν βρίσκονται σε καταστάσεις ή μέρη που να τους θυμίζουν το θύτη τους ή να τους βασανίζουν φοβίες ότι θα τον ξαναδούν. Τέλος, μπορεί οι μετανάστριες να αισθάνονται ενοχή για ό, τι συνέβη και να αναρωτιούνται μήπως προκάλεσαν οι ίδιες τη κακοποίησή τους, ξεχνώντας ότι κανείς δεν θέλει και ούτε αξίζει να βιώσει μια τέτοια δυσάρεστη κατάσταση.

7.2 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ

Η εκτίμηση αναγκών είναι ένα βασικό εργαλείο στην προσπάθεια κοινοτικής ανάπτυξης και στο σχεδιασμό κοινωνικής πολιτικής. Συνιστά μια συνεχή και ανατροφοδοτούμενη διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού και ανάπτυξης προγραμμάτων εφαρμογής και αξιολόγησης, η οποία δίνει τη δυνατότητα να αναγνωριστούν και να περιγραφούν ιδιαίτερες ανάγκες, να ανακαλυφθούν οι παράγοντες που συμβάλλουν στη διαιώνισή τους και να διαμορφωθούν κριτήρια αντιμετώπισης αυτών των αναγκών. Απώτερος σκοπός αυτής της διαδικασίας είναι να θέσει προτεραιότητες και να προσδιορίσει τα κριτήρια για λύσεις που θα βοηθήσουν όσους αποφασίζουν για ζητήματα κοινωνικής πολιτικής και τοπικής

ανάπτυξης να πάρουν τις κατάλληλες αποφάσεις. Αξίζει να σημειωθεί πως η εκτίμηση αναγκών στην κοινότητα διέπεται από μια ολιστική προσέγγιση. Δε λαμβάνει ως αφετηρία τα άτομα, τις ομάδες ή τις υπηρεσίες της κοινότητας αλλά την κοινότητα ως συλλογική οντότητα που περιλαμβάνει τις ανάγκες των ατόμων. Τέλος, η εκτίμηση αναγκών δεν πρέπει να βασίζεται σε προκαθορισμένες θεωρήσεις για την επίλυση προβλημάτων, αλλά αντίθετα πρέπει να βασίζεται σε κριτήρια για τη προτεραιότητα δράσεων, τα οποία θα προκύψουν από την ανάλυση δεδομένων (Ζαιμάκης, Γ., 2011).

Η εκτίμηση αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών μπορεί να συμβάλει στην ταξινόμηση, την ιεράρχηση και την καλύτερη κατανόηση των αναγκών, στη βελτίωση των υπάρχοντων προγραμμάτων ή στη δημιουργία νέων, στην ανάδειξη νέων αναγκών και στη διερεύνηση τρόπων και μηχανισμών κάλυψης αυτών των αναγκών και επίλυσης των προβλημάτων. Επιπροσθέτως, τα αποτελέσματα των ερευνών υπάρχει πιθανότητα να αναδείξουν την ανάγκη διαμόρφωσης υποδομών και πληροφοριακών δεδομένων που θα βοηθήσουν υπηρεσίες, οργανώσεις και φορείς να αναπτύξουν προγράμματα κατάρτισης, εκπαίδευσης και ανάπτυξης (Ζαιμάκης, Γ., 2011). Για παράδειγμα, ανάπτυξη επιδοματικής πολιτικής ειδικά για τις κακοποιημένες μετανάστριες, δημιουργία περισσότερων ξενώνων φιλοξενίας των ίδιων ή και των παιδιών τους, προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης κλπ..

Ο σχεδιασμός μιας έρευνας αναγκών απαιτεί τη συγκρότηση μιας διεπιστημονικής ομάδας με γνώσεις σε ζητήματα κοινωνικής έρευνας και πολιτικής. Συχνά, θεωρείται χρήσιμη η συμμετοχή στην ομάδα και μελών της κοινότητας, τα οποία γνωρίζουν από δική τους εμπειρία τη συγκεκριμένη κοινωνία. Η ομάδα αυτή θέτει το βασικό σκοπό και τους στόχους της εκτίμησης αναγκών, συγκεντρώνει το ανάλογο πληροφοριακό υλικό για το υπό μελέτη θέμα, επιλέγει τις μεθόδους συλλογής και ανάλυσης πρωτογενών δεδομένων και καθορίζει τις ομάδες στόχου. Τα μέλη της ομάδας που συμμετέχουν στην εκτίμηση αναγκών διευκολύνουν, μέσα από την ανάλυση και την ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας, τη συζήτηση για λύσεις των υπάρχοντων αναγκών που βρίσκονται σε προτεραιότητα (Ζαιμάκης, Γ., 2011).

Η επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογίας για το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της έρευνας είναι από τα πιο βασικά σημεία στην εκτίμηση αναγκών. Σύμφωνα με

την Percy-Smith η επιλογή της μεθόδου ή του συνδυασμού μεθόδων εξαρτάται από (Ζαιμάκης, Γ., 2011):

A) Τον τύπο της κοινότητας που θα μελετήσουμε. Διαφορετικές κοινότητες προϋποθέτουν διαφορετικές επιλογές για τα αντικείμενα της μελέτης. Για παράδειγμα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία θα μελετήσουμε τις ανάγκες των κακοποιημένων μεταναστριών.

B) Το σκοπό, τους στόχους και τα αντικείμενα της εκτίμησης αναγκών. Η έρευνα εκτίμησης αναγκών μπορεί να περιλαμβάνει τις ανάγκες σε όλο το φάσμα της κοινωνική ζωής ή μόνο σε κάποιους τομείς π.χ. εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται επηρεάζονται και από την επιλογή της ομάδας στόχου και από τα χαρακτηριστικά της μορφωτικό επίπεδο, ηλικία, κουλτούρα κ.λπ..

Γ) Τις διαθέσιμες πηγές, δηλαδή τις δυνατότητες χρηματοδότησης, την επάρκεια των ερευνητών, τη στελέχωση της ερευνητικής ομάδας, τον διαθέσιμο χρόνο και το κόστος της ερευνητικής διαδικασίας, τα οποία επηρεάζουν καθοριστικά το επίπεδο των μεθόδων και των τεχνικών που θα χρησιμοποιηθούν (Ζαιμάκης, Γ., 2011).

Οι μέθοδοι με τις οποίες μπορούν οι επαγγελματίες να εκτιμήσουν τις ανάγκες των κακοποιημένων μεταναστριών είναι α) η πρωτογενής ή δευτερογενής έρευνα, β) ποσοτικές ή ποιοτικές μέθοδοι και γ) από τα πάνω-από τα κάτω προσέγγιση. Ειδικότερα, η πρωτογενής έρευνα περιλαμβάνει τη συγκέντρωση δεδομένων μέσα από έρευνα πεδίου και αποτελεί την πιο κατάλληλη μέθοδο για την συστηματική καταγραφή των αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών. Οι επαγγελματίες σε αυτή την περίπτωση δεν χρησιμοποιούν τρίτες πηγές αλλά εστιάζουν σε συγκεκριμένες περιοχές αναγκών που τους ενδιαφέρουν με βάση τις υποθέσεις εργασίας που έχουν σχηματίσει. Τα δεδομένα μπορούν να συγκεντρωθούν μέσα από διάφορες τεχνικές όπως τη συνέντευξη, την επιτόπια παρατήρηση και το ερωτηματολόγιο. Από την άλλη η δευτερογενής έρευνα περιλαμβάνει την αξιοποίηση στοιχείων και δεδομένων που έχουν συλλεχθεί για άλλο σκοπό όπως την απογραφή του πληθυσμού. Οι υπάρχουσες πηγές επιτρέπουν την άμεση συγκέντρωση πληροφοριών για τις ανάγκες των κακοποιημένων μεταναστριών. Τέλος, υπάρχουν τρεις βασικοί τύποι δευτερογενών πηγών: τα αρχεία υπηρεσιών και οργανώσεων, οι πηγές από τις απογραφές και τα στατιστικά δελτία και οι αξιολογήσεις προγραμμάτων παροχής υπηρεσιών.

Παράλληλα, οι ποσοτικές έρευνες βασίζονται στην στατιστική μέτρηση και στη συσχέτιση μεταβλητών, μεθόδους με τις οποίες διερευνώνται οι σχέσεις αιτίας-αιτιατού ανάμεσα στις μεταβλητές, όπως, επίσης, τα αίτια εμφάνισης και αλλαγής των κοινωνικών φαινομένων. Οι κατηγορίες ανάλυσης προηγούνται της ανάλυσης δεδομένων γιατί επικεντρώνεται στις εμπειρικές εκτιμήσεις, οι οποίες αναφέρονται σε συγκεκριμένους τύπους αναγκών. Τα δεδομένα συλλέγονται με τη χρήση ερωτηματολογίου και μπορούν να ποσοτικοποιηθούν με ειδική επεξεργασία. Από την άλλη, οι ποιοτικές μέθοδοι εμπεριέχουν πολλαπλές μεθοδολογίες και τεχνικές και βασίζονται στη χρήση κειμένων και περιλαμβάνουν νοήματα και συμβολισμούς. Οι ποιοτικές αναπτύσσονται στο φυσικό χώρο δράσης των ατόμων και προσπαθούν να ερμηνεύσουν ή να κατανοήσουν την πραγματικότητα πίσω από τα λεγόμενα και τις συμπεριφορές τους. Ορισμένες από τις πιο γνωστές μεθόδους ερευνών είναι της ποιοτικής έρευνας είναι η εθνογραφική μελέτη, η συμμετοχική παρατήρηση, η ανάλυση λόγου, η φαινομενολογία, οι πολιτισμικές μελέτες και η βιογραφική προσέγγιση (Ζαιμάκης, Γ., 2011).

Επιπλέον, υπάρχει η προσέγγιση από τα πάνω και από τα κάτω με βάση το βαθμό συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας. Στη προσέγγιση από τα πάνω γίνεται μια ουδέτερη και αντικειμενική εκτίμηση αναγκών με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που θέτονται από μια ομάδα ειδικών. Αξιοποιούνται κυρίως ποσοτικά κριτήρια και επιχειρείται να αξιολογηθεί με μετρήσιμους δείκτες πόσο επιτυγχάνονται οι στόχοι των διάφορων προγραμμάτων και πόσο αποτελεσματική είναι η παροχή υπηρεσιών σε διάφορους τομείς. Αντίθετα, στην προσέγγιση από τα κάτω γίνεται προσπάθεια να διερευνηθούν από τη βάση οι ανάγκες των ανθρώπων. Το ενδιαφέρον εστιάζεται περισσότερο στην αναγνώριση και ανάδειξη αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών και λιγότερο στην αξιολόγηση των προγραμμάτων. Απαραίτητο στοιχείο σ' αυτή τη προσέγγιση είναι η συμμετοχή των πολιτών στην ερευνητική διαδικασία και οι ερμηνείες των μελών της τοπικής κοινωνίας λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Ζαιμάκης, Γ., 2011).

Για να γίνει η εκτίμηση των αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών υπάρχουν οι εξής ερευνητικοί άξονες και τα εξής μεθοδολογικά εργαλεία (Ζαιμάκης, 2011):

A) Συλλογή δεδομένων: βελτίωση υπαρχουσών πληροφοριών, βιβλιογραφική έρευνα, έρευνα αρχείου, κοινωνική έρευνα, ερωτηματολόγιο, συνέντευξη κλπ..

B) Ανάλυση δεδομένων: στατιστική ανάλυση, ανάλυση περιεχομένου, επεξεργασία στον Η/Υ κλπ.

Γ) Σχεδιασμός δράσεων: εκτίμηση συμπερασμάτων, εκτίμηση δυνατοτήτων, διεπιστημονική συνεργασία.

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάστηκαν οι επιπτώσεις που έχει η κακοποίηση στις μετανάστριες καθώς και προτεινόμενες μέθοδοι με τις οποίες γίνεται η εκτίμηση αναγκών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει μια ανάλυση των προτεινόμενων μοντέλων παρέμβασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Προτού αρχίσει η ανάλυση των μοντέλων παρέμβασης θα πρέπει να δοθεί ένας ορισμός για την παρέμβαση. Η παρέμβαση περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την πραγματοποίηση των συνιστώμενων δράσεων. Για να γίνει η παρέμβαση πρέπει, πρώτα, να δημιουργηθεί μια εμπιστευτική και λειτουργική επαγγελματική σχέση. Μετά, μαζί με τον εξυπηρετούμενο, τίθενται οι στόχοι παρέμβασης. Κατά τη διάρκεια της παρέμβασης, ο επαγγελματίας παρέχει συναισθηματική και κοινωνική στήριξη στον εξυπηρετούμενο, αλλά και ενδυνάμωση για να επιλύσει την κατάσταση (Καλλινικάκη, Θ. 2010).

Βασικός στόχος κάθε παρέμβασης είναι να βοηθήσει το άτομο να αναγνωρίσει και να επεξεργαστεί τις δυσκολίες που βιώνει και παράλληλα να ενθαρρύνει στην αντιμετώπισή τους (Παπαδάτου, Δ. 2011). Στόχος της θεραπευτικής παρέμβασης δεν μπορεί να είναι η εξαφάνιση απλώς του συμπτώματος και η επαναφορά του ατόμου σε προγενέστερες καταστάσεις, αλλά η αξιοποίηση του συμπτώματος για τη συνέχιση της ανοδικής πορείας προς αυξανόμενο βαθμό αυτό-οργάνωσης (Κατάκη, Χ. 2011). Ακόμη ένας στόχος της παρέμβασης είναι «η συναισθηματική εκφόρτιση και η εκτόνωση της κρίσης αλλά και η ανασυγκρότηση και αναδόμηση του ατόμου, της οικογένειας, της ομάδας ή της κοινότητας μέσα από νέα οπτική και αντίληψη της κατάστασης» (Κανδυλάκη, Α. 2008).

Η παρέμβαση έχει τις εξής τρεις φάσεις (Κανδυλάκη, Α. 2008):

- ✓ Αρχική φάση, όπου γίνεται η εκτίμηση της κατάστασης και προσδιορισμός των στόχων.
- ✓ Μέση φάση, η οποία επικεντρώνεται στην επίλυση του προβλήματος και την εκμάθηση νέων τρόπων αντιμετώπισης.
- ✓ Τελική φάση, η οποία ασχολείται με το κλείσιμο της συνεργασίας και τη διασύνδεση με δομές (άτυπες και τυπικές) υποστήριξης του ατόμου, της ομάδας ή της οικογένειας, αξιοποιώντας ομάδες αυτοβοήθειας ή πόρους στην κοινότητα.

Τα μοντέλα παρέμβασης που υπάρχουν είναι πολλά. Όμως το καθένα έχει ένα διαφορετικό σκοπό και θεωρητικό υπόβαθρο. Είναι αυτονόητο πως κάποια είναι ακατάλληλα για κάποιες καταστάσεις. Ο οδηγός αυτός απευθύνεται σε επαγγελματίες

που αντιμετωπίζουν περιστατικά κακοποίησης μεταναστριών. Τα μοντέλα που πιστεύεται πως θα είναι βοηθητικά για την αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης μεταναστριών είναι τα ακόλουθα: 1. Μοντέλο Παρέμβασης σε Κρίση, 2. Επικεντρωμένη σε Στόχους Εργασία, 3. Μοντέλο ενάντια στην καταπίεση και τις διακρίσεις, 4. Φεμινιστικό Μοντέλο Παρέμβασης και 5. Διαπολιτισμικό Μοντέλο Παρέμβασης. Πρέπει να διευκρινιστεί πως κανένα μοντέλο δεν μπορεί να λειτουργήσει από μόνο του, για αυτό προτείνεται ο επαγγελματίας να συνδυάσει τα μοντέλα, που προαναφέρθηκαν στην παρέμβασή του. Για παράδειγμα, δεν γίνεται ένας επαγγελματίας να χρησιμοποιήσει το Μοντέλο Παρέμβασης σε Κρίση χωρίς να έχει γνώσεις για τον πολιτισμό, την κουλτούρα και της αξίες της εξυπηρετούμενης που ζητά βοήθεια (Διαπολιτισμικό Μοντέλο).

8.1. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Η κρίση είναι η διαταραχή μιας ισορροπίας αφενός και αφετέρου είναι η διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η κρίση δημιουργεί σημαντικά εμπόδια στην εκπλήρωση ουσιαστικών στόχων της ζωής ή στην ικανοποίηση των ζωτικών αναγκών. Μπορεί να εμφανιστεί σε ένα άτομο, μια ομάδα, μια οικογένεια, μια τοπική κοινότητα ή κοινωνία σε ατομικό και διαπροσωπικό επίπεδο την κρίση μπορεί να προκαλέσει ένας θάνατος οικείων προσώπων, ένα διαζύγιο, μια σοβαρή ασθένεια, η κακοποίηση, ο βιασμός, η απόλυση, η συνταξιοδότηση. Συναισθήματα και αντιδράσεις που επέρχονται της κρίσης είναι ο φόβος, ο πανικός, η βία, η απειλή βίας, η αδυναμία, η αίσθηση απώλειας και μια αίσθηση επικείμενης καταστροφής. Η κρίση έχει συνέπειες στις βιολογικές λειτουργίες (ψυχοσωματική διάσταση), τις ψυχολογικές λειτουργίες και τις κοινωνικές λειτουργίες του ατόμου, της ομάδας ή της κοινότητας που την υφίσταται (Κανδυλάκη, Α., 2008). Στην περίπτωση των κακοποιημένων μεταναστριών, η μετανάστρια που υφίσταται κακοποίηση βιώνει κρίση, καθώς χάνει την ισορροπία που είχε στην δουλειά της, ή στην οικογένεια της ή στην πατρίδα της. Βλέπει να καταπατούνται τα δικαιώματά της, να κατακερματίζεται η προσωπικότητά της και προσπαθεί να το αντιμετωπίσει με τους κεκτημένους μηχανισμούς άμυνας. Οι μηχανισμοί αυτοί όμως δεν επαρκούν και δεν μπορεί να ξεφύγει από την κρίση. Για παράδειγμα, η μετανάστρια που δέχεται κακοποίηση στο

χώρο εργασίας (αγγίγματα χωρίς τη θέλησή της, ανήθικες προτάσεις, έντονα κοιτάγματα ή ακόμα και εξαναγκασμένη ερωτική συνεύρεση) βρίσκεται σε κρίση. Αρχικά, κατάφερνε να απομακρύνει το θύτη λέγοντάς του πως δεν το επιθυμεί και πίστευε πως είχε καταφέρει να τον απομακρύνει. Έπειτα, αυτός συνέχιζε να την παρενοχλεί και αυτοί χρησιμοποιούσε πάλι την ίδια τεχνική αντιμετώπισης ίσως πιο ενισχυμένη. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η μετανάστρια να χάνει την ισορροπία της, την ασφάλεια και την ικανοποίηση που έπαιρνε από τη δουλειά της, ενώ ταυτόχρονα δεν μπορούσε να την εγκαταλείψει λόγω οικονομικής αδυναμίας. Επίσης, σε περίπτωση που υπέστη βιασμό, η μετανάστρια έχασε την αυτοεκτίμησή της, κατηγορεί τον εαυτό της και χάνει και την εργασία της. Αυτό, λοιπόν που χρειάζεται είναι ένα σχεδιασμό παρέμβασης με άμεση αντιμετώπιση και στοχευόμενες λύσεις.

Ο επαγγελματίας που χρησιμοποιεί το μοντέλο παρέμβασης σε κρίση πρέπει να γνωρίζει τα εξής βασικά του στοιχεία (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ. 2011):

- ✓ Κάθε άτομο, ομάδα και οργανισμός περνά κρίσεις, οι οποίες ξεκινούν από ένα γεγονός κινδύνου.
- ✓ Τα επικίνδυνα γεγονότα είναι σοβαρά προβλήματα ή μια σειρά δυσκολιών οι οποίες πυροδοτούν κρίσεις.
- ✓ Τα επικίνδυνα γεγονότα μπορεί να είναι αναμενόμενα (όπως εφηβεία, γάμος, μετακόμιση) ή μη αναμενόμενα (απόλυση, διαζύγιο, κακοποίηση).
- ✓ Οι καταστάσεις που καθιστούν τα άτομα ευάλωτα και σχετίζονται με τα επικίνδυνα γεγονότα, οδηγούν τα άτομα στην αίσθηση ότι χάνουν την ισορροπία τους.
- ✓ Όταν διαταράσσεται η αίσθηση ισορροπίας, δοκιμάζουν τους συνηθισμένους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων. Αν αυτοί αποτύχουν αναζητούν νέες μεθόδους.
- ✓ Κάθε αποτυχία συνοδεύεται από ένταση και άγχος.
- ✓ Ένας αιφνίδιος παράγοντας αυξάνει την ένταση και προκαλεί μια αποδιοργανωμένη κατάσταση ενεργούς κρίσης. Οι αιφνίδιοι παράγοντες μπορεί να αποτελούν το παρουσιαζόμενο πρόβλημα, όμως δεν είναι αυτοί που προκαλούν την κρίση. Είναι ένα κομμάτι μιας συνεχιζόμενης κατάστασης κρίσης.

- ✓ Η κάθε κρίση έχει συγκεκριμένα στάδια (το παράδειγμα που δόθηκε με την μετανάστρια).

Οι επαγγελματίες για να είναι αποτελεσματικοί πρέπει να παρέμβουν άμεσα. Αν το άτομο δεν ανακουφιστεί έγκαιρα τότε μπορεί η κρίση να προκαλέσει σοβαρές συναισθηματικές, γνωσιακές και συμπεριφοριστικές δυσλειτουργίες. Οι επαγγελματίες πρέπει να φροντίσουν να επαναφέρουν το άτομο στο επίπεδο λειτουργίας πριν την εκδήλωση της κρίσης και σε καλύτερη, καθώς θα έχει μάθει νέους μηχανισμούς αντιμετώπισης. Η επαγγελματική σχέση πρέπει να διέπεται από γνησιότητα συναισθήματος κι ενσυναίσθηση. Οι επαγγελματίες που εργάζονται με μια κακοποιημένη μετανάστρια πρέπει (Κανδυλάκη, Α.2008):

- ✓ Να έχουν αυτοέλεγχο των συναισθημάτων τους.
- ✓ Να έχουν ικανότητες χειρισμού των συναισθημάτων της μετανάστριας αλλά να βοηθήσουν και την ίδια να τα εκφράσει και να τα διαχειριστεί.
- ✓ Να έχουν επίγνωση της κρίσης.
- ✓ Να αποδέχονται την κρίση όπως τη βιώνει η μετανάστρια.
- ✓ Να αξιολογούν τις ικανότητες της εξυπηρετούμενης να διαχειριστεί την κρίση.
- ✓ Να βοηθήσουν τη συμβουλευόμενη να αναπτύξει δεξιότητες χειρισμού της κρίσης.
- ✓ Να αναπτύξουν «καλή» λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία.
- ✓ Να αφιερώνουν χρόνο για να ακούσουν την μετανάστρια.
- ✓ Να σέβονται τη συμβουλευόμενη και να μην την κρίνουν.

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν δύο μοντέλα παρέμβασης σε κρίση του Roberts και της Golan. Το μοντέλο του Roberts προτείνει επτά βήματα παρέμβασης στην κρίση (Δημοπούλου-Λαγωνικά Μ, 2011):

- ✓ Εκτίμηση του κινδύνου και των θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια της μετανάστριας και άλλων προσώπων. Ο επαγγελματίας δηλαδή πρέπει να εκτιμήσει αν η μετανάστρια βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο, όπως απόπειρα αυτοκτονίας ή από επιθετική συμπεριφορά, που θέτει σε κίνδυνο την ακεραιότητά της. Αν υπάρχει τέτοια περίπτωση πρέπει να ειδοποιηθούν οι αρχές, οι ιατρικές και οι κοινωνικές υπηρεσίες.

- ✓ Εδραίωση επαγγελματικής σχέσης μέσα από θετική επικοινωνία, ενδιαφέρον, παραδοχή, μη κριτική στάση και εχεμύθεια.
- ✓ Προσδιορισμός των σημαντικότερων προβλημάτων του ατόμου.
- ✓ Διαχείριση συναισθημάτων και παροχή υποστήριξης. Ενθάρρυνση έκφρασης συναισθημάτων.
- ✓ Διερεύνηση και εκτίμηση πιθανών λύσεων.
- ✓ Επαναφορά γνωστικής λειτουργικότητας με την εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης.
- ✓ Παροχή συνεχιζόμενης υποστήριξης (Follow-Up).

Το μοντέλο της Golan επικεντρώνεται στις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης. Βοηθά στην αντιμετώπιση των συναισθημάτων απώλειας, απειλής της ασφάλειας αλλά και της αυτοεκτίμησης. Ακόμη, επιστρατεύει τους μηχανισμούς διαχείρισης του άγχους και τις υπηρεσίες που μπορούν να παρέχουν υποστήριξη στο συμβουλευόμενο. Το μοντέλο αυτό διακρίνεται σε τρεις φάσεις και αποτελεί, για τον επαγγελματία, οδηγό για την αντιμετώπιση περιστατικών κρίσης (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011).

Ειδικότερα, η αρχική φάση αναφέρεται στη διατύπωση του προβλήματος, δηλαδή στην εκτίμηση της παρούσας κατάστασης και του είδους της κρίσης. Σε αυτό το στάδιο γίνεται η συμφωνία για την περαιτέρω παρέμβαση, το διάστημα συνεργασίας και ο αριθμός των συναντήσεων, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν μπορεί να τροποποιηθεί η συμφωνία.

Η ενδιάμεση φάση επικεντρώνεται στον εντοπισμό των στόχων μέσα από αμοιβαία συζήτηση και η υλοποίηση αυτών. Σε αυτό το στάδιο, εμπλουτίζονται οι υπάρχοντες μηχανισμοί αντιμετώπισης της κρίσης και αναπτύσσονται καινούριοι. Ακόμη, ο επαγγελματίας φροντίζει το άτομο να αναγνωρίσει συναισθήματα, να εκφράσει σκέψεις και να κατανοήσει συμπεριφορές. Επίσης, δίνει έμφαση στη συνειδητοποίηση, από την πλευρά της εξυπηρετούμενης, των συσχετίσεων παρελθοντικών και τωρινών εμπειριών, ώστε να αποδεσμευτεί από τραυματικές παρελθοντικές καταστάσεις. Τέλος, η τελική φάση αφορά την περάτωση της

συνεργασίας και την εκτίμηση των πραγματοποιηθέντων στόχων (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011).

8.2 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΣΕ ΣΤΟΧΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η επικεντρωμένη σε στόχους εργασία (task centered work), είναι ένα μοντέλο που προήλθε από την κοινωνική εργασία με άτομα. Η μεθοδολογία της ασχολείται με άτομα, με οικογένειες, με ομάδες και με κοινότητες. Είναι ένα σύστημα βραχύχρονης θεραπείας στα προβλήματα ζωής. Η βασική αρχή αυτού του μοντέλου έγκειται στο ότι το άτομο παρά τα παραβλήματα του, έχει από μόνο του, τις δυνάμεις να πετύχει την επίλυση των προβλημάτων του. Η παρέμβαση γίνεται μέσα από την ισότιμη συμμετοχή συμβούλου και συμβουλευόμενου. Δίνεται βαρύτητα στο «εδώ και τώρα». Το άμεσο παρελθόν είναι αυτό που πρέπει να διερευνηθεί, προκειμένου να κατανοηθούν τα πιεστικά προβλήματα που το άτομο/σύστημα αντιμετωπίζει και του προξενεί κοινωνική, οικονομική και ψυχολογική δυσλειτουργία (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011). Η παρέμβαση είναι πιο αποτελεσματική όταν ο επαγγελματίας και ο εξυπηρετούμενος εστιάζουν σε κάποιο συγκεκριμένο πρόβλημα και σε συγκεκριμένους στόχους που θέλουν να επιλύσουν. Ακόμη, η παρέμβαση πρέπει να βασίζεται σε ένα συμβόλαιο το οποίο αποτελεί την κοινή συμφωνία για την εκπλήρωση των στόχων. Η παρέμβαση είναι περιορισμένου χρόνου και διαρκεί από 8-12 συνεδρίες σε διάστημα 2-3 μηνών (Κανδυλάκη, Α. 2008).

Οι φάσεις της επικεντρωμένης σε στόχους εργασίας είναι (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011):

- A. Έναρξη: Γνωριμία, εντοπισμός προβλημάτων και στόχων.
- B. Σχεδιασμός: τα άτομα περιγράφουν τα προβλήματά τους και τα επεξεργάζονται. Η επικεντρωμένη σε στόχους εργασία ασχολείται με προβλήματα που:
 - Οι εξυπηρετούμενοι αναγνωρίζουν ή παραδέχονται.
 - Μπορούν να επιλυθούν μέσω δράσης που διεξάγεται έξω από το πλαίσιο των επαφών με τους επαγγελματίες.
 - Μπορούν να προσδιοριστούν με σαφήνεια.

- Προέρχονται από πράγματα ή καταστάσεις που οι εξυπηρετούμενοι επιθυμούν να αλλάξουν στη ζωή τους.
- Προέρχονται από «ανικανοποίητες επιθυμίες» του εξυπηρετούμενου.

Παράδειγμα προβλήματος που μπορεί να εφαρμοστεί η επικεντρωμένη σε στόχους εργασία είναι μια μετανάστρια που θέλει να ξεφύγει από τη βίαιη συντροφική σχέση. Ο επαγγελματίας πρέπει να εντοπίσει το πρόβλημα και μέσα από τη συμβουλευτική διαδικασία, η μετανάστρια να το αναγνωρίσει και να σχεδιάσουν από κοινού με τον σύμβουλο τον τρόπο επίλυσης του.

Όσον αφορά το συμβόλαιο πρέπει να περιλαμβάνει τον προσδιορισμό έως και τριών προβλημάτων κατά προτεραιότητα, τους σκοπούς και τους στόχους που γίνονται αποδεκτοί από τον επαγγελματία. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως όταν το πρόβλημα είναι σοβαρό π.χ. κακοποίηση, ο επαγγελματίας πρέπει να θέτει μικρούς στόχους, όπου μέσα από την επίτευξή τους το άτομο, θα ενθαρρύνεται και θα αποκτά αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση για να προχωρήσει σταδιακά στην επίτευξη του σκοπού, που είναι το τέλος της κακοποίησης. Ακόμη, το συμβόλαιο περιλαμβάνει τη διάρκεια της παρέμβασης, το χρονοδιάγραμμα των συναντήσεων, τους συμμετέχοντες και το τόπο διεξαγωγής των συναντήσεων (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011).

Γ. Εφαρμογή σχεδιασμού: είναι η επίλυση των προβλημάτων που έχουν προσδιοριστεί στο συμβόλαιο. Κατά τη διάρκεια αυτού του σταδίου, ο επαγγελματίας αξιολογεί την ικανότητα του εξυπηρετούμενου και την πρόοδο που κάνει στην επίτευξη των στόχων. Όταν οι εξυπηρετούμενοι (μετανάστρια) είναι φοβισμένοι και άπειροι και οι επαγγελματίες πρέπει να διευκρινίζουν λεπτομερώς τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν για την υλοποίηση των στόχων.

Δ. Περάτωση: ο σχεδιασμός για την περάτωση είναι καθορισμός από την αρχή της παρέμβασης. Στη τελευταία συνάντηση, ο επαγγελματίας επισημαίνει τους στόχους που επιτεύχθηκαν και αποφασίζεται ο τερματισμός της παρέμβασης αλλά και μια αραιή παρακολούθηση (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011).

Η Epstein, που είναι μια από τους ιδρυτές της επικεντρωμένης σε στόχους εργασίας δίνει τις εξής οδηγίες (Καλλινικάκη, Θ. (2012):

- ✓ Ο επαγγελματίας πρέπει να αναφέρει τους στόχους αλλά να σέβεται και την άποψη του εξυπηρετούμενου.
- ✓ Ο σύμβουλος πρέπει να συμβουλεύει και να ενθαρρύνει το άτομο, όταν αυτό χρειάζεται.
- ✓ Ο σύμβουλος πρέπει να δώσει κίνητρα στον εξυπηρετούμενο να υλοποιήσει τους στόχους.
- ✓ Ο σύμβουλος πρέπει να κάνει περίληψη των πραγματοποιηθέντων ενεργειών.
- ✓ Ο προγραμματισμός των στόχων πρέπει να γίνεται μέσα από απλά και κατανοητά περιγράμματα και να δίνει τις απαραίτητες οδηγίες κι επεξηγήσεις, όπου αυτό είναι απαραίτητο.
- ✓ Ο σύμβουλος πρέπει να βοηθήσει τον εξυπηρετούμενο στην ανάληψη ρόλων.
- ✓ Το συμβόλαιο πρέπει να είναι ευέλικτο και όχι άκαμπτο. Όταν χρειαστεί μπορεί να ξαναδημιουργηθεί κάποιο συμβόλαιο ή να προστεθούν κάποιοι στόχοι στο ήδη υπάρχον.
- ✓ Ο σύμβουλος πρέπει να ενεργεί σύμφωνα με τη δεοντολογία του επαγγέλματος τους και να έχει τις απαραίτητες δεξιότητες και ευελιξία στην ανάληψη ρόλων, πάντα προς όφελος του εξυπηρετούμενου.

8.3 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Είναι δύσκολο να ορίσει κάποιος τι είναι ο φεμινισμός. Ενσωματώνει διαφορετικές επιστημολογικές και ιδεολογικές απόψεις, οι οποίες εκφράζουν θέσεις απέναντι σε ζητήματα που απασχολούν τις γυναίκες. Αμφισβητεί τις ισχύουσες αντιλήψεις κι επιβάλλει νέα ζητήματα, τα οποία θα βοηθήσουν στη βελτίωση της ζωής των γυναικών (Κανδυλάκη, Α., 2008). Οι επαγγελματίες που εργάζονται με μετανάστριες θύματα βίας, πρέπει σύμφωνα με το φεμινιστικό μοντέλο να (Κανδυλάκη, Α., 2008):

- ✓ Παρέχουν διαρκή στήριξη στις γυναίκες, ώστε να τις βοηθήσουν να απαλλαγούν από τα άγχη και τις δυστυχίες που επιβάλλουν τα ιδεώδη θηλυκότητας κι ελκυστικότητας.
- ✓ Να ενθαρρύνουν τις μετανάστριες να πάρουν στα χέρια τους στον έλεγχο του σώματός τους.
- ✓ Να μάθουν τις μετανάστριες να βλέπουν το σώμα τους σαν δώρο και δύναμη παρά σαν ντροπή και βάρος.

Η βία κατανοείται μέσα από το πλαίσιο του φεμινισμού ως ένα έμφυλο φαινόμενο με πολλές μορφές. Ακόμη, η φεμινιστική άποψη υποστηρίζει ότι οι εμπειρίες της βίας συνδέονται με τις εμπειρίες απώλειας συναισθηματικής αστάθειας, ψυχικού και συναισθηματικού πόνου. Οι επαγγελματίες όσον αφορά τη βία πρέπει:

- ✓ Να καταδικάζουν τη βία σε όλες της τις μορφές και να αγωνίζονται για την εξάλειψή της.
- ✓ Να ενδιαφέρονται για τους τρόπους που οι ίδιες οι μετανάστριες νοηματοδοτούν τις εμπειρίες τους.
- ✓ Να αναγνωρίζουν ότι οποιαδήποτε επαγγελματική παρέμβαση πρέπει να διαπνέεται από σεβασμό για την οδύνη αυτών των γυναικών και όχι να αποδίδει την ευθύνη της κακοποίησης σε αυτές.
- ✓ Να μεριμνούν όχι μόνο για την παροχή ψυχικής ανακούφισης στα θύματα αλλά και την ευαισθητοποίηση των αρχών (κοινωνικές υπηρεσίες, νοσοκομεία, αστυνομία, τοπική αυτοδιοίκηση, δικαστικές αρχές) για την έγκαιρη πρόληψη και αντιμετώπιση της κακοποίησης.
- ✓ Να ακολουθούν συγκεκριμένες στρατηγικές για τη στήριξη των γυναικών που έχουν βιώσει εμπειρίες βίας, όπως είναι:
 - Η παροχή συναισθηματικής και πρακτικής φροντίδας
 - Η αξιοποίηση πόρων και διαθέσιμων πηγών υποστήριξης, η διασφάλιση πρόσβασης σε υπηρεσίες ιατρικής βοήθειας και νομικής συμβουλευτικής.
 - Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφάλειας.
 - Η προώθηση διαδικασιών αμοιβαίας υποστήριξης και αλληλοβοήθειας ανάμεσα σε γυναίκες που έχουν αντιμετωπίσει παρόμοιες εμπειρίες.

8.4 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΝΑΝΤΙΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ

Το μοντέλο ενάντια στην καταπίεση και στις διακρίσεις στηρίζεται κυρίως στην αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των καταπιεσμένων ατόμων, ομάδων και κοινοτήτων. Δημιουργήθηκε σαν συμπληρωματικό του φεμινιστικού, μετά τις κριτικές που δέχτηκε το φεμινιστικό κίνημα και παρουσιάστηκε η ανάγκη για μια προσέγγιση που να προασπίζει τις ανάγκες μειονοτικών ομάδων και κοινωνικά ευάλωτων ομάδων. Η καταπίεση είναι μια γενική κατάσταση που διαδραματίζεται σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής, όπως σε νομικό πλαίσιο, σε πολιτισμικό, στο πολιτικό σύστημα, στον οικονομικό τομέα και σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων (Ζαφειροπούλου, Γ., 2009). Οι μετανάστριες αποτελούν και αυτές καταπιεσμένη ομάδα. Για αυτό θα αναφερθούν κάποια βασικά στοιχεία του μοντέλου αυτού που σε συνδυασμό με τα παραπάνω μοντέλα κρίνεται κατάλληλο για την εργασία με κακοποιημένες μετανάστριες.

Το μοντέλο αυτό παρουσιάζει τα προσωπικά προβλήματα των καταπιεσμένων ατόμων σαν αποτέλεσμα κοινωνικής και πολιτικής αδυναμίας. Η παρέμβαση υπό αυτό το πρίσμα στοχεύει στην παροχή κατάλληλων υπηρεσιών που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των χρηστών. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι επαγγελματίες ευαισθητοποιούνται στην πρακτική ενάντια στις διακρίσεις και ιδιαίτερα στη διερεύνηση των προκαταλήψεών τους «που αναφέρονται στην προέλευση, τη φυλή, τη θρησκεία, την κοινωνική τάξη, το γένος, τη σωματική ή ψυχική απόκλιση» (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2011). Η προκατειλημμένη στάση περιλαμβάνει άρνηση αποδοχής της διαφορετικότητας και των κοινωνικών κατασκευών, όπως οι παραπάνω παράμετροι.

Επιπλέον, τα μοντέλα εναντίωσης στις διακρίσεις και στην καταπίεση περιλαμβάνουν στην ιδεολογία τους αρχές, οι οποίες αναφέρονται (Ζαφειροπούλου, Γ. 2009):

- ✓ Στη συνειδητοποίηση της πολιτικής αδικίας.
- ✓ Στη συνειδητοποίηση της άνισης κατανομής της δύναμης.
- ✓ Στην αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες ανεξάρτητα από τη φυλή, την πολιτισμική προέλευση, την κοινωνική τάξη,

τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, τη σωματική και ψυχική ικανότητα ή ανεπάρκεια.

- ✓ Ευαισθησίας στις εθνοτικές ομάδες και αποδοχή της διαφορετικότητάς τους.
- ✓ Αυτογνωσίας στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Σημαντικές είναι οι έννοιες της ενδυνάμωσης και της συνηγορίας, οι οποίες αποτελούν δύο βασικές δεξιότητες της προσέγγισης ενάντια στην καταπίεση και στις διακρίσεις. Σκοπός της ενδυνάμωσης είναι να βοηθήσει τα άτομα να παίρνουν αποφάσεις και πρωτοβουλίες για τη ζωή τους. Ακόμη, μέσα από την ενδυνάμωση περιορίζεται όσο γίνεται περισσότερο η δύναμη κοινωνικών ή προσωπικών παραγόντων, τους οποίους το άτομο μαθαίνει να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί προς όφελός του (Payne, 2000). Η ενδυνάμωση είναι μια μορφή αντίστασης σε κάθε είδους υποβάθμιση που μπορεί να είναι ψυχική, σωματική, νομική, οικονομική, πολιτική ή τεχνολογική. Η ενδυνάμωση ως διαδικασία αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους τα άτομα, οι ομάδες, οι κοινότητες αποκτούν ή ενισχύουν την δύναμή τους, μέσα από συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και σε κοινοτικές δράσεις (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2008).

Παράλληλα, ο σκοπός της συνηγορίας είναι «η εκπροσώπηση των συμφερόντων ανίσχυρων ατόμων και ομάδων από ισχυρά άτομα και κοινωνικές δομές. Η συνηγορία, εφόσον μπορεί να εφαρμοστεί για την διεκδίκηση πόρων ή για την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο οι ισχυρές ομάδες αντιλαμβάνονται τις αδύνατες ομάδες, συνιστά εν μέρει ένα στοιχείο της ενδυνάμωσης» (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ., 2008). Η συνηγορία μπορεί να αφορά μία υπηρεσία που προασπίζει τις απόψεις και τις ανάγκες μεταναστριών, ένα σύνολο δεξιοτήτων ή τεχνικών για την επίτευξη αυτού του σκοπού αλλά και τη παρουσίαση των ανίσχυρων ατόμων στις ισχυρές ομάδες. Η συνηγορία διέπεται από τις παρακάτω αρχές (Καλλινικάκη, Θ. 2012):

- ✓ Οι επαγγελματίες ενεργούν προς όφελος τους εξυπηρετούμενου.
- ✓ Οι επαγγελματίες ενεργούν με τις οδηγίες και τις επιθυμίες των εξυπηρετούμενων.
- ✓ Οι επαγγελματίες κρατάνε τον εξυπηρετούμενο ενήμερο για κάθε δράση τους.
- ✓ Οι επαγγελματίες υλοποιούν τις οδηγίες με επιμέλεια κι επάρκεια.
- ✓ Οι επαγγελματίες τηρούν τους κανόνες εχεμύθειας και απορρήτου.

8.5 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

Το διαπολιτισμικό μοντέλο εμπεριέχει στρατηγικές και δεξιότητες για την ανακούφιση, υποστήριξη, ενδυνάμωση και διεκδίκηση των δικαιωμάτων των μειονοτικών ομάδων. Από ιδεολογική άποψη ταυτίζεται με την προσέγγιση εναντίωσης στην καταπίεση και στις διακρίσεις. Η μεθοδολογία του εμπεριέχει αξίες, γνώσεις και δεξιότητες που αποδεικνύονται αποτελεσματικές για την υποστήριξη και βοήθεια ατόμων, οικογενειών, ομάδων και κοινοτήτων, σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Το διαπολιτισμικό μοντέλο εφαρμόζεται τόσο σε μικρο- όσο και σε μακρο-επίπεδο. Το μικρο-επίπεδο αναφέρεται σε άτομα, οικογένειες και ομάδες, ενώ στο μακρο-επίπεδο γίνονται στρατηγικές ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης της τοπικής και ευρύτερης κοινότητας, αλλά και σε θεσμικές αλλαγές προς όφελος των εθνοτικών ομάδων.

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με κακοποιημένες μετανάστριες είναι απαραίτητο να γνωρίζουν το διαπολιτισμικό μοντέλο. Το διαπολιτισμικό μοντέλο ή η διαπολιτισμική εργασία στοχεύει στη βοήθεια, την ενδυνάμωση και την αμοιβαία προσαρμογή των εθνοτικών ομάδων (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ. 2008). Επίσης, οι επαγγελματίες πρέπει να διασαφηνίσουν τις έννοιες του ρατσισμού, της κουλτούρας, της εθνότητας, της προκατάληψης και του στερεοτύπου.

Ρατσισμός είναι η αντίληψη ότι μια ομάδα (θρησκευτική, φυλετική, κοινωνική) είναι ανώτερη από μια άλλη. Ο φυλετικός ρατσισμός είναι η αντίληψη ότι το ένα φύλο είναι ανώτερο από ένα άλλο. Ο ρατσισμός θεωρείται παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου στην ισότητα στους τομείς της εργασίας, της πολιτικής, της οικονομίας και άλλων τομέων της πραγματικότητας (Cuche, D., 2001).

Η εθνότητα αναφέρεται «στις πολιτισμικές πρακτικές και στις νοοτροπίες μιας ορισμένης κοινότητας ανθρώπων που τους κάνει να ξεχωρίζουν από τους άλλους. Η προκατάληψη αναφέρεται σε γνώμες ή στάσεις που έχουν τα μέλη μιας ομάδας για τα μέλη μιας άλλης ομάδας. Συνήθως, βασίζονται σε φήμες και δεν μεταβάλλονται εύκολα (Κανδυλάκη, Α., 2008). Τέλος, το στερεότυπο είναι μια κατασκευασμένη ιδέα που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα,

συνήθως όχι με καλό τρόπο. Τα στερεότυπα μπορεί να είναι θετικά ή αρνητικά. Αυτά που προκαλούν εντάσεις και προβλήματα σε μια κοινωνία είναι τα αρνητικά (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Μ. 2011).

Οι επαγγελματίες είναι απαραίτητο να ακολουθούν τις αρχές του επαγγέλματος και να δείχνουν γνησιότητα ενδιαφέροντος, γνησιότητα συναισθημάτων και ενσυναίσθηση. Το βίωμα του μετανάστη είναι εξαιρετικά επίπονο και σκληρό και συνοδεύεται από συναισθήματα φόβου για τη ζωή, ενοχές, επειδή ο ίδιος ζει ενώ άλλοι έχουν πεθάνει στη διαδικασία της μετακίνησης, ή ενοχών που αφήνουν τους δικούς τους και φεύγουν. Επίσης, συναισθήματα νοσταλγίας και στεναχώριας για την πατρίδα τους που εγκατέλειψαν, φόβο και ανασφάλεια για την χώρα διαμονής. Ακόμη υπάρχει και ο κίνδυνος η ενδεχόμενη θυματοποίηση διεθνικής σωματεμπορίας (η οποία αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο) (Payne, Μ. (2000).

Συνεπώς, οι επαγγελματίες πρέπει να κατανοήσουν τα βιώματα της μετανάστριας, να την αφήσουν να μιλήσει, να της δείξουν ενδιαφέρον και να της διαθέσουν χρόνο. Πρέπει να τη βοηθήσουν να εκφράσει τα συναισθήματα της και να τους εξιστορήσει τα γεγονότα, ώστε ο επαγγελματίας να κατανοήσει τις καταστάσεις και τα γεγονότα που την οδήγησαν στην τωρινή της κατάσταση και στο βίωμα της κακοποίησης. Ωστόσο η κακοποίηση στη συντροφική σχέση (Β.Ε.Σ.) ενδέχεται να προϋπήρχε και στη χώρα προέλευσης. Ο επαγγελματίας πρέπει επίσης να δείξει κατανόηση για τον πολιτισμό και τα έθιμα της αλλά και να την ενημερώσει για τα δικαιώματα που έχει στη χώρα διαμονής.

Η διαπολιτισμική εργασία δίνει τις εξής κατευθυντήριες γραμμές για τη σωστή εφαρμογή της πρακτική της (Δημοπούλου Λαγωνίκα Μ., 2011):

- ✓ Ο εξυπηρετούμενος πρέπει να προσεγγίζεται ως ενεργό μέλος της κουλτούρας του.
- ✓ Σημαντικό κομμάτι της διαπολιτισμικής εργασίας είναι η ενδυνάμωση του ατόμου μέσα από ομάδες αυτοβοήθειας.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να αναπτύξουν μια πολιτισμική ενσυναίσθηση, προκειμένου να κατανοήσουν τι σημαίνει για το ίδιο το άτομο το πολιτισμικό του υπόβαθρο.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να διαθέτουν την ικανότητα να συζητήσουν για πολιτισμικά θέματα.

- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να γνωρίζουν πως δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη έννοια του «φυσιολογικού» για όλες τις κουλτούρες.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να καλλιεργήσουν την αυτοαντίληψη τους αναφορικά με τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, όταν έρχονται σε επαφή με διάφορες εθνοτικές ομάδες και κουλτούρες.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες ενσυναίσθησης, υποστηρικτικές δεξιότητες, και δεξιότητες ενδυνάμωσης και συνηγορίας.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να έχουν γνώσεις σχετικά με (Καλλινικάκη, Θ., 2010):
 - Κοινωνιολογικές γνώσεις πολυπολιτισμικότητας
 - «Ευαισθητοποίηση στη διαπολιτισμική ψυχολογία και ψυχιατρική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι συνθήκες στη χώρα υποδοχής μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την εκδήλωση διαταραχών».
 - Γνώσεις γύρω από γεωγραφία, ιστορία, παραδόσεις, ήθη έθιμα και την πολιτική κατάσταση της κάθε εθνοτικής ομάδας χωριστά.
 - Γνώσεις διάφορων μοντέλων σε μακρο- και μικρο-επίπεδο.
 - Γνώσεις μεταναστευτικών κανονισμών, σχετικής νομοθεσίας καθώς και των κοινοτικών πόρων και δικτύων.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να θυμούνται ότι:
 - Τα μέλη των εθνοτικών ομάδων συχνά δεν κατανοούν τις αξίες της κυρίαρχης κουλτούρας.
 - Δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν λεκτικά σε ατομικές συνεντεύξεις και να ανακαλύψουν τα συναισθήματά τους.
 - Η αίσθηση του χρόνου δεν είναι ίδια για κάθε κουλτούρα και οι εξυπηρετούμενοι μπορεί να καθυστερούν σε ραντεβού ή να ζητούν οπωσδήποτε συνάντηση.

Ευελπιστούμε πως οι κατευθύνσεις που δόθηκαν για τα μοντέλα παρέμβασης, στο παρόν κεφάλαιο, θα είναι επιβοηθητικές ως προς το έργο των επαγγελματιών που εργάζονται με κακοποιημένες μετανάστριες. Στο επόμενο κεφάλαιο, θα γίνει μια αναφορά για τις αρχές, τις αξίες και τις δεξιότητες που πρέπει να φέρουν και να αναπτύξουν οι επαγγελματίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά για τον τρόπο με τον οποίο οι επαγγελματίες θα πρέπει να αναγνωρίζουν, να χειρίζονται και να μεριμνούν για την επανένταξη των κακοποιημένων μεταναστριών. Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στις βασικές αρχές και αξίες, στις βασικές δεξιότητες, και στη διαγνωστική εκτίμηση. Επίσης, θα γίνει αναφορά στη συμβουλευτική διαδικασία, στο πως οι επαγγελματίες θα πρέπει να χειρίζονται τυχόν αντιστάσεις των εξυπηρετούμενων στη θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος της κακοποίησης καθώς και στα προσωπικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να διαθέτει ένας επιτυχημένος σύμβουλος.

9.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ

- ✓ Ο σεβασμός της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας του κάθε ατόμου συνιστά τη βάση των ανθρωπίνων σχέσεων.
- ✓ Κάθε άτομο είναι ικανό να θέτει στόχους και να αναζητά τη βελτίωση, τη μεγιστοποίηση των ωφελειών από την επίτευξη των στόχων αυτών και μπορεί να αλλάξει εφόσον το επιθυμεί.
- ✓ Ο εξυπηρετούμενος αναγνωρίζεται ως πολίτης με πλήρη δικαιώματα και ευθύνες και δικαιούται να έχει γνώμη και συμμετοχή στο σχεδιασμό και τη διαχείριση των παροχών των κοινωνικών υπηρεσιών(Καλλινικάκη, Θ., 2012).
- ✓ Βάση για την κατανόηση του άλλου, όποιος και αν είναι αυτός, είναι η γνώμη του καθενός για τον ίδιο του τον εαυτό, τις στάσεις, τους ρόλους και τις προκαταλήψεις του.
- ✓ Κάθε άνθρωπος έχει μοναδική αξία η οποία αιτιολογεί τον ηθικό σεβασμό προς τον άνθρωπο αυτό.

- ✓ Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην αυτοπραγμάτωση στο βαθμό που δεν επεμβαίνει στο αντίστοιχο δικαίωμα των άλλων, και έχει υποχρέωση να συμβάλλει στην ευημερία της κοινωνίας (Καλλινικάκη, Θ., 2012).
- ✓ Κάθε κοινωνία πρέπει να λειτουργεί ώστε να παρέχει ισότιμες και ποιοτικές υπηρεσίες σε όλα της τα μέλη.
- ✓ Οι επαγγελματίες έχουν ευθύνη να αφιερώνουν τις αντικειμενικές και πειθαρχημένες γνώσεις και δεξιότητές τους για να συμβάλλουν στην ανάπτυξη ατόμων, ομάδων, κοινοτήτων και κοινωνιών για την λύση των προσωπικών και κοινωνικών συγκρούσεων και των συνεπειών τους.
- ✓ Οι επαγγελματίες οφείλουν να τηρούν το κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματός τους προς όφελος των εξυπηρετούμενων.
- ✓ Οι επαγγελματίες οφείλουν να παρέχουν την καλύτερη αρωγή σε οποιοδήποτε ζητήσει τη βοήθεια ή τη συμβουλή του, χωρίς διακρίσεις που να απορρέουν από την εθνικότητα, το φύλο, την ηλικία, την αναπηρία, το χρώμα, την κοινωνική τάξη, τη γλώσσα, το θρήσκευμα, τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, τις πολιτικές πεποιθήσεις ή το σεξουαλικό προσανατολισμό (Καλλινικάκη, Θ., 2012).
- ✓ «Οι επαγγελματίες οφείλουν να σέβονται τα βασικά δικαιώματα των ατόμων και ομάδων όπως αυτά εκφράζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών και σε άλλες διεθνείς συμβάσεις που πηγάζουν από τη Διακήρυξη αυτή».
- ✓ Οι επαγγελματίες λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της ιδιωτικότητας, της εμπιστευτικότητας και της υπεύθυνης χρήσης πληροφοριών.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να εργάζονται σε πλήρη συνεργασία με τους εξυπηρετούμενους τους, για τα συμφέροντα αυτών και θα λαμβάνουν ταυτόχρονα υπόψη και τα συμφέροντα των άλλων εμπλεκόμενων.
- ✓ Οι επαγγελματίες πρέπει να ενθαρρύνουν τους εξυπηρετούμενους να συμμετέχουν όσο το δυνατό περισσότερο και πρέπει να τους ενημερώνουν για τους κινδύνους και τα πιθανά οφέλη της προτεινόμενης πορείας δράσης (Καλλινικάκη, Θ., 2012).

9.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

- 9.2.1. Ενσυναίσθηση:** Ο επαγγελματίας που ασχολείται με μια κακοποιημένη μετανάστρια πρέπει να έχει ενσυναίσθηση, δηλαδή να μπαίνει στη θέση της, να καταλαβαίνει πως νιώθει, με ποιο τρόπο βιώνει το περιστατικό που της συμβαίνει και γιατί αντιδρά με συγκεκριμένους τρόπους. Έτσι, θα μπορέσει να καταλάβει τι θέλει η μετανάστρια από τον ίδιο και ως αποτέλεσμα να βρει τρόπους να την βοηθήσει. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι πρέπει να ταυτίζεται μαζί της και να αλλοιώνεται ο ρόλος του (Κανδυλάκη, Α., 2008).
- 9.2.2. Επικοινωνία:** Ο επαγγελματίας πρέπει να ενθαρρύνει στην προφορική και στη μη λεκτική επικοινωνία. Να εκπέμπει μηνύματα ενδιαφέροντος, κατανόησης και εγγύτητας. Να συλλέγει πληροφορίες σχετικά με το περιστατικό κακοποίησης με διακριτικότητα και να έχει ανοχή στις παύσεις, στους δισταγμούς και στις σιωπές (Κανδυλάκη, Α., 2008).
- 9.2.3. Επαγγελματική σχέση:** Να δείχνει σεβασμό στις αξίες, στις πεποιθήσεις, στις απόψεις, στη συνεργασία με συναδέλφους των άλλων ειδικοτήτων. Να δείχνει ευαισθησία και ικανότητα για εποικοδομητικές διαπροσωπικές σχέσεις με άτομα και με ομάδες. Επίσης, να έχει αυτογνωσία και αυτοέλεγχο ώστε να ελέγχει τις συναισθηματικές του αντιδράσεις. Τέλος, να ενθαρρύνει το συνομιλήτη να μιλήσει για το αίτημα και τα συναισθήματά του (Κανδυλάκη, Α., 2008).
- 9.2.4. Σύνδεση θεωρίας με πράξη:** Οι επαγγελματίες οφείλουν να αναζητούν θεωρητικές πηγές με τις οποίες θα μπορούν να τεκμηριώνουν τα προγράμματα που εφαρμόζουν και να αξιοποιούν γνώσεις και προηγούμενες εμπειρίες.
- 9.2.5. Γνώση Δεοντολογίας επαγγέλματος:** Οι επαγγελματίες πρέπει να έχουν γνώσεις, να τις ανακαλούν όπου χρειάζεται και να τηρούν τον κώδικα δεοντολογία του επαγγέλματός τους.
- 9.2.6. Εκτίμηση Προβλήματος:** Είναι σημαντική η αναγνώριση του προβλήματος της κακοποίησης των μεταναστριών, η διάκριση μεταξύ αιτήματος και προβλήματος, η ανάλυση κοινωνικών αναγκών που

προκύπτουν από το παρουσιαζόμενο κοινωνικό πρόβλημα και η ιεράρχηση αναγκών (Κανδυλάκη, Α., 2008).

9.2.7. Ανάλυση δράσης για επίτευξη επιλεγμένων στόχων και σχεδίων λύσης προβλημάτων: Είναι η γνώση πηγών πληροφόρησης και η χρήση πηγών βοήθειας που λειτουργούν στην κοινότητα. Επίσης, η προετοιμασία για συνάντηση με τη μετανάστρια στην υπηρεσία κλπ. Επιπλέον, η ανάλυση δράσης εμπεριέχει την αποσαφήνιση και την εξειδίκευση των στόχων καθώς και τον προσδιορισμό προτεραιοτήτων.

9.2.8. Αξιολόγηση: Στην αξιολόγηση χρησιμοποιούνται τεχνικές μέτρησης-καταγραφής μετρήσιμων μεγεθών. Ειδικότερα, οι επαγγελματίες κάνουν μια διάκριση και αξιολόγηση ποιοτικών στοιχείων, αναλύουν δεδομένα και διερευνούν τις ευκαιρίες, τους περιορισμούς και τα εμπόδια στην παροχή υπηρεσιών. Τέλος, κάνουν μια κριτική αποτελεσμάτων της δουλειάς τους, τα οποία οδηγούν στην εξαγωγή θετικών και αρνητικών συμπερασμάτων (Κανδυλάκη, 2008).

9.2.9. Εισήγηση σχεδίων για αλλαγή και ανάπτυξη υπηρεσιών: Οι επαγγελματίες οφείλουν να εισάγουν πρωτότυπα σχέδια και να αναπτύξουν υπηρεσίες και προγράμματα που να αφορούν τις κακοποιημένες μετανάστριες.

9.3 ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Τα στάδια μιας διαγνωστικής εκτίμησης είναι τα εξής:

A. Κοινωνική αξιολόγηση της ίδιας της μετανάστριας με έμφαση στην κατανόηση των ιδιαίτερων αναγκών της και τη διερεύνηση ύπαρξης υποστηρικτικών συστημάτων.

B. Κοινωνικό ιστορικό και κλινική εξέταση της κακοποιημένης μετανάστριας.

Γ. Κλινική ψυχολογική εκτίμηση της ίδιας.

Δ. Ψυχιατρική εκτίμηση της μετανάστριας.

Η στάση των επαγγελματιών κατά τη διαγνωστική φάση θα πρέπει να είναι η εξής:

- ✓ Να ακούν με προσοχή τη μετανάστρια και να τη καθησυχάζουν, διαβεβαιώνοντάς την ότι θα προσπαθήσουν να τη βοηθήσουν με όποιο τρόπο μπορούν.
- ✓ Να απενοχοποιούν την κακοποιημένη μετανάστρια ώστε να καταλάβει ότι δεν είναι η ίδια υπεύθυνη για την κακοποίηση που έχει υποστεί.
- ✓ Να εξηγούν στη κακοποιημένη μετανάστρια τον τρόπο που θα ενεργήσουν, ώστε να αισθανθεί σιγουριά.
- ✓ Να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους μια σωματικά κακοποιημένη μετανάστρια δεν θέλει να εγκαταλείψει το σύντροφο-θύτη.
- ✓ Να κατανοούν την ανασφάλεια για το μέλλον της, τα συναισθήματα ενοχής και ντροπής που έχει καθώς και τον φόβο για πιθανή τιμωρία του θύτη (Φερέτη, Ε., 1998).

Τέλος, για μία ολοκληρωμένη διαγνωστική εκτίμηση είναι σημαντική η ύπαρξη διεπιστημονικής ομάδας. Ωστόσο, επαγγελματίες που δεν έχουν εύκολη πρόσβαση σε κλινικούς ψυχολόγους ή ψυχιάτρους δεν πρέπει να αποθαρρύνονται και να μην προχωρούν στη διάγνωση και αντιμετώπιση του προβλήματος.

9.4 Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της Συμβουλευτικής (Counseling[ΗΠΑ] ή/και Counselling[Βρετανία]). Εδώ θα χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό της Βρετανικής Εταιρείας Συμβουλευτικής (British Association of Counselling – BAC): «Ο όρος ‘συμβουλευτική’ συμπεριλαμβάνει την εργασία με άτομα και με σχέσεις, η οποία μπορεί να συνδέεται με την ανάπτυξη, την υποστήριξη κρίσεων, να είναι ψυχοθεραπευτική, καθοδηγητική ή να έχει στόχο την επίλυση προβλημάτων ... Η συμβουλευτική έχει σκοπό να δίνει στον ‘πελάτη’ μια ευκαιρία να εξερευνήσει, να ανακαλύψει και να αποσαφηνίσει τους τρόπους που θα του παράσχουν μια ζωή πιο ικανοποιητική και δημιουργική.» (Corey, G., 2009).

Η Συμβουλευτική μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί για το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό δράσεων προς όφελος της κακοποιημένης μετανάστριας, αφού έχουν αποσαφηνιστεί οι επιθυμητοί γι' αυτήν στόχοι. Υπό αυτή την έννοια, η συμβουλευτική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενης είναι ο χώρος (κυριολεκτικός και μεταφορικός) εντός του οποίου πραγματοποιούνται η διερεύνηση και η αποσαφήνιση.

Ιδιαίτερα σημαντικός για τη συμβουλευτική διαδικασία είναι ο ρόλος των άτυπων δικτύων βοήθειας της μετανάστριας, τα οποία πολλές φορές χρειάζονται κάποιας μορφής συμβουλευτική, ώστε να μπορέσουν να στηρίξουν τη μετανάστρια τόσο για να εγκαταλείψει το κακοποιητικό περιβάλλον στο οποίο ζει όσο και στις νέες αποφάσεις (π.χ. αλλαγή εργασιακού περιβάλλοντος, κατοικίας κλπ.). Το δύσκολο κομμάτι για τον επαγγελματία στη συμβουλευτική διαδικασία είναι να αντιμετωπίσει την αντίσταση των εξυπηρετούμενων. Ορισμένες κακοποιημένες μετανάστριες προσέρχονται κάπως διστακτικές στην επαγγελματική συμβουλευτική. Βγάζουν μια πρωτόγνωρη αντίσταση απέναντι στους επαγγελματίες. Σε μια τέτοια περίπτωση, η οικοδόμηση θετικής σχέσης συμβουλευόμενου-συμβούλου μπορεί να παρουσιάσει δυσκολίες. Το πρώτο βήμα που χρειάζεται να κάνει ο σύμβουλος για να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση είναι να κατανοήσει τους λόγους που προκαλούν τη διστακτική συμπεριφορά του συμβουλευόμενου. Κάποιες από τις συνήθεις αιτίες αντίστασης είναι οι εξής:

1) ΦΟΒΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ

Για πολλούς συμβουλευόμενους η αντίσταση μπορεί απλώς να σημαίνει ότι δεν είναι εξοικειωμένοι με τη διαδικασία της επαγγελματικής συμβουλευτικής. Η συμβουλευτική περιβάλλεται από πολλούς μύθους, επομένως είναι φυσικό ορισμένοι άνθρωποι να είναι επιφυλακτικοί όταν ξεκινούν τη συμβουλευτική σχέση. Κάποιες ανησυχούν για το απόρρητο της διαδικασίας και φοβούνται πιθανές διαρροές. Όποια κι αν είναι η αιτία της ανησυχίας, ο σύμβουλος θα μπορούσε να ρωτήσει στην αρχή τον συμβουλευόμενο για τις προηγούμενες εμπειρίες του και τις προσδοκίες που έχει σχετικά με την επαγγελματική συμβουλευτική. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να δοθούν κάποιες πληροφορίες και να συζητηθούν οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες του καθενός κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της επαγγελματικής συμβουλευτικής (Amundson, N., 2008).

2) ΑΡΝΗΣΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ Ή ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Υπάρχουν πολλά κοινωνικά ταμπού σχετικά με την αναζήτηση βοήθειας για την αντιμετώπιση προσωπικών προβλημάτων. Με βάση αυτή την αντίληψη, η κακοποιημένη μετανάστρια ενδέχεται να αποκρύψει ή να διαστρεβλώσει τα προβλήματά της καθώς και να δείξει απροθυμία να συζητήσει ανοιχτά τα πραγματικά ζητήματα που την απασχολούν. Συνήθως, επιτυγχάνεται πρόοδος μόνον όταν η συμβουλευόμενη οικοδομήσει μια σχέση εμπιστοσύνης με τον σύμβουλό της. Μερικές φορές το μόνο που χρειάζεται είναι χρόνος (Amundson, N., 2008).

3) ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κάποιες κακοποιημένες μετανάστριες είχαν προηγούμενες αρνητικές εμπειρίες με συμβούλους σε άλλα γραφεία και η αναζήτηση επαγγελματικής συμβουλευτικής ίσως τους θυμίζει αυτά τα προβλήματα που αντιμετώπισαν στο παρελθόν. Εξαιτίας αυτών των προηγούμενων εμπειριών, είναι πιθανώς επιφυλακτικοί απέναντι στους συμβούλους και τη διαδικασία της συμβουλευτικής. Μια καλή ιδέα είναι να μιλήσουν ανοιχτά για τις προηγούμενες εμπειρίες που είχαν με άλλους συμβούλους και γραφεία. Είναι προτιμότερο να γνωστοποιούνται αυτές οι πληροφορίες με σκοπό να διευκολυνθεί ο διάλογος, καθώς μπορεί να υπάρχουν ομοιότητες αλλά και σημαντικές διαφορές που θα πρέπει να συζητηθούν (Amundson, N., 2008).

4) ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΧΩΡΙΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Είναι σημαντικό ο σύμβουλος να δίνει χρόνο στην κακοποιημένη μετανάστρια να εκφραστεί ελεύθερα και να ενθαρρύνει την ανοιχτή και ειλικρινή συζήτηση μεταξύ τους. Στο πλαίσιο της συζήτησης αυτής ο σύμβουλος αντιμετωπίζει τη συμβουλευόμενη με σεβασμό, προσφέρει υποστήριξη, δηλώνει ξεκάθαρα τη διάθεσή του για προσφορά και επιτρέπει στις συμβουλευόμενες να επιλέξουν θέματα, τα οποία μπορούν να χειριστούν με άνεση. Υπάρχουν ορισμένα όρια που πρέπει να τηρούνται, και αφορούν ζητήματα εχεμύθειας και αλληλοσεβασμού (Amundson, N., 2008).

Τέλος, αφού αναλύθηκε η συμβουλευτική διαδικασία και οι ενδοιασμοί των κακοποιημένων μεταναστριών που οφείλει να αντιμετωπίσει ο επαγγελματίας, παραθέτονται τα χαρακτηριστικά του επιτυχημένου συμβούλου (Καλλινικάκη, Θ., 2011).

- ✓ Να έχει ικανότητα για δημιουργία επικοινωνιακής σχέσης και γενικότερα να του αρέσει να εργάζεται με ανθρώπους.
- ✓ Να έχει καθαρή εικόνα για την ενδοπροσωπική και διαπροσωπική του ανάπτυξη και να αποδέχεται τον εαυτό του.
- ✓ Να έχει ένα προσωπικό σύστημα αξιών με το οποίο να δεσμεύεται αλλά να κατανοεί και παράλληλα να αναγνωρίζει την επίδρασή του στη συμπεριφορά του ως σύμβουλος αλλά και γενικότερα. Επίσης, να έχει την ικανότητα να εξερευνά και να αξιολογεί αυτό το σύστημα σε μια πορεία αυτογνωσίας.
- ✓ Να έχει την ικανότητα και το θάρρος να αναγνωρίζει και να καταρρίπτει κατά το δυνατόν προσωπικά στερεότυπα και προκαταλήψεις. Να μην είναι δηλαδή άκαμπτος και δογματικός.
- ✓ Να μπορεί να αντιμετωπίζει δυσκολίες και προβλήματα που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας, χωρίς να αποδιοργανώνεται η εργασία και η ζωή του.
- ✓ Να αντιλαμβάνεται τους άλλους ανθρώπους και τις προθέσεις τους με θετική διάθεση. Να έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στις ικανότητες του.

Στο παρόν κεφάλαιο, παρουσιάστηκαν κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες ώστε οι επαγγελματίες να καταφέρουν να εφαρμόσουν σωστά τις οδηγίες που δόθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Στη συνέχεια, θα αναφερθούν κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες για τη δικτύωση των υπηρεσιών, τη διεπιστημονική συνεργασία και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο, δόθηκαν κατευθυντήριες οδηγίες για τις αρχές και τις δεξιότητες που πρέπει να έχει ένας επαγγελματίας που εργάζεται με μετανάστριες θύματα κακοποίησης. Στο παρόν κεφάλαιο, θα γίνει λόγος για τη δικτύωση των υπηρεσιών, η οποία είναι απαραίτητη για την πολύπλευρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της κακοποίησης, καθώς και την απαιτούμενη διεπιστημονική συνεργασία. Επίσης, θα δοθούν οδηγίες για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.

Η κακοποίηση αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο και για να αντιμετωπιστεί δεν χρειάζεται απλά η παρέμβαση ενός φορέα αλλά απαιτείται η συνεργασία ανάμεσα σε πολλούς φορείς. Για το λόγο αυτό είναι εύλογο ότι χρειάζεται να υπάρχει δικτύωση των υπηρεσιών, στα οποία μπορεί να προσφύγει μια κακοποιημένη μετανάστρια, όσο και των υπηρεσιών που μπορούν να επιλύσουν ένα από τα προβλήματά της. Για να γίνει εφικτό αυτό πρέπει οι επαγγελματίες να έχουν:

1. Δεξιότητα διεπιστημονικής συνεργασίας
2. Γνώσεις γύρω από τις υπάρχουσες υπηρεσίες
3. Ικανότητα να παραπέμπουν τις μετανάστριες στις κατάλληλες υπηρεσίες
4. Να έχουν ρόλο διαμεσολαβητή ανάμεσα σε μετανάστριες και υπηρεσίες

Ο Ζαϊμάκης, στο βιβλίο «Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας», αναφέρει πως η δημιουργία ενός δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών μπορεί να οργανωθεί σε οριζόντιο και σε κάθετο επίπεδο. Οι κάθετες συνδέσεις υπηρεσιών επιτρέπουν την επικοινωνία και τη συνεργασία υπηρεσιών που βρίσκονται στο επίπεδο της πόλης ή της κοινότητας σε περιφερειακές, εθνικές και υπερεθνικές οργανώσεις και υπηρεσίες. Για την οριζόντια σύνδεση απαιτείται ένα δίκτυο συνεργασίας των τοπικών υπηρεσιών σε τρία επίπεδα.

Στο πρώτο επίπεδο, είναι η κεντρική περιφερειακή υπηρεσία, η οποία παρέχει τα απαραίτητα εργαλεία και τις κοινοτικές κοινωνικές υπηρεσίες. Η Περιφερειακή

Υπηρεσία συντονίζει τις δράσεις των λειτουργιών των επιμέρους προγραμμάτων. Θέτει προτεραιότητες στις δράσεις καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και διαμορφώνει κοινωνικό σχεδιασμό κάλυψης των αναγκών των διάφορων περιοχών με ερευνητικά πορίσματα και ορθολογικές αποτιμήσεις των διάφορων καταστάσεων και προβλημάτων.

Σε δεύτερο επίπεδο, μπορεί να συσταθεί ένα δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες και προγράμματα που αφορούν τις μετανάστριες. Οι υπηρεσίες αυτές δραστηριοποιούνται σε μια λογική πρόληψης και δεν στιγματίζουν τις μετανάστριες. Επίσης, θα πρέπει να κατευθύνουν τις δράσεις τους προς τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την εφαρμογή προγραμμάτων συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των μεταναστριών μέσα σε αυτό το ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο και να αναπτύσσουν σχέδια δράσης για τη διαχείριση των προβλημάτων των μεταναστριών.

Τέλος, στο τρίτο επίπεδο, βρίσκονται τα υποστηρικτικά δίκτυα αντιμετώπισης των ιδιαίτερων προβλημάτων και καταστάσεων κρίσης. Η συγκρότηση αυτού του δικτύου μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διαχείριση καταστάσεων κακοποίησης (Ζαϊμάκης, Γ., 2005).

Για να λειτουργήσει ένα τέτοιο δίκτυο κοινωνικής προστασίας χρειάζεται να συντονίζεται από έναν κεντρικό φορέα, μια υπηρεσία που θα έχει την απαραίτητη τεχνογνωσία για να συντονίζει να δράσεις. αυτό μπορεί να γίνει από μια Περιφερειακή Κοινωνική Υπηρεσία, η οποία θα έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες (Σταυριανάκη, Μ., 2005).

- ✓ Τη διαμόρφωση ενός κεντρικού κοινωνικού σχεδιασμού για την κάλυψη των αναγκών κοινωνικής προστασίας και φροντίδας σε επίπεδο περιφέρειας.
- ✓ Τον καθορισμό προτεραιοτήτων στην κάλυψη των αναγκών των μεταναστριών και την κατανομή πόρων και υπηρεσιών με ορθολογικό τρόπο.
- ✓ Τον συντονισμό της εφαρμογής σε τοπικό επίπεδο εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων καταπολέμησης της κακοποίησης.
- ✓ Τη συγκρότηση ενός δικτύου υπηρεσιών και προγραμμάτων κοινωνικής αποκατάστασης κι ένταξης σε συνεργασία με φορείς κατάρτισης, εκπαίδευσης κι εργασίας.

- ✓ Τη διεξαγωγή ερευνών αποτίμησης αναγκών των κακοποιημένων μεταναστριών σε περιφερειακό επίπεδο καθώς επίσης και την παροχή τεχνογνωσίας και το συντονισμό ερευνών που πραγματοποιούνται σε επίπεδο δήμων.
- ✓ Τον συντονισμό και την ορθολογική αξιολόγηση των δικτύων παροχής προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών.

Οι υποστηρικτικές σχέσεις που προκύπτουν από τα δίκτυα συνεργασίας μπορούν να έχουν εμμέσως ευεργετικά αποτελέσματα για τις μετανάστριες. Ταυτόχρονα μέσα από την διεπαγγελματική συνεργασία και οι ίδιοι οι επαγγελματίες επιβοηθούνται και αναζητούν εκ νέου ιδέες. Ακόμη, οι επαγγελματίες αναπτύσσονται προσωπικά, βελτιώνοντας και εμπλουτίζοντας τις δεξιότητες τους και συμβάλουν αποτελεσματικά στην ικανοποίηση των αναγκών των εξυπηρετούμενων. Σημαντικό, ωστόσο, είναι να προσδιορισθεί εξ αρχής η συμβολή της κάθε υπηρεσίας και του κάθε επαγγελματία. Πρέπει να γίνουν συναντήσεις μεταξύ των φορέων, ώστε να γνωρίζει ο κάθε επαγγελματίας τι προσφέρει ο άλλος (Κανδυλάκη, Α., 2005). Με αυτό τον τρόπο θα υπάρξει μια ξεκάθαρη εικόνα για τις λειτουργίες της κάθε υπηρεσίας, θα αποφεύγονται οι αλληλεπικαλύψεις ανάμεσα τους και θα είναι πιο εύκολη η διαδικασία της παραπομπής.

Ο συντονιστικός και διασυνδετικός ρόλος των υπηρεσιών ανάγεται σε τρία επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο είναι η πρόληψη κι ενημέρωση, το δεύτερο επίπεδο είναι η εκτίμηση της κατάστασης και η αντιμετώπιση της περίπτωσης. Τέλος, στο τρίτο επίπεδο είναι η αντιμετώπιση της επαγγελματικής εξουθένωσης και της επιμόρφωσης των επαγγελματιών μέσα από σχεδιασμό εποπτείας και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης. Ιδίως για την αντιμετώπιση περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας είναι ιδιαίτερα σημαντική η διεπιστημονική συνεργασία και η εποπτεία. Η εποπτεία είναι απαραίτητη για τη συναισθηματική φόρτιση που προκαλείται στον επαγγελματία, ο οποίος βιώνει συναισθήματα θυμού και οργής, αποστροφής και φόβου. Αυτά τα συναισθήματα μπορούν να τον οδηγήσουν σε εξάντληση ή να τον εμποδίσουν να περαιώσει την υπόθεση ως την αποκάλυψη, την αναζήτηση δικαιοσύνης και της αποκατάστασης (Κανδυλάκη, Α., 2005).

Οι υπηρεσίες στις οποίες μπορεί να αποταθεί η μετανάστρια που είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας ή κακοποίησης στο χώρο εργασίας είναι: το Νοσοκομείο, τα

Κέντρα Υγείας, το Αστυνομικό Τμήμα, κάποια Νομική Υπηρεσία, μια Κοινωνική Υπηρεσία, ένας Μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός ή μια εξειδικευμένη υπηρεσίας σε θέματα κακοποίησης π.χ. Κ.Ε.Θ.Ι., Συμβουλευτικό Κέντρο Κακοποιημένων Γυναικών, Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών. Ο συντονισμός ανάμεσα σε αυτές τις υπηρεσίες είναι σημαντικός τόσο για πρόληψη, όσο και για αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της αστυνομίας σε θέματα κακοποίησης μεταναστριών.

Όσον αφορά την ανάπτυξη δικτύου για τα θύματα Διεθνικής Σωματεμπορίας, η Πενταράκη θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση να υπάρχει μια κοινή αντίληψη για την αναγκαιότητα παρέμβασης. Έτσι θα επιτευχθεί η επίλυση των αναγκών των γυναικών-θυμάτων και η συνολική αντιμετώπιση του φαινομένου της Διεθνικής Σωματεμπορίας. Ακόμη, προτείνει οι εκπρόσωποι κάθε φορέα που σχετίζονται με θέματα Trafficking, να κάνουν αναγνωριστικές συναντήσεις και να αξιολογούν τα εξής:

- ✓ Την πίστη τους στην αναγκαιότητα καταπολέμησης του φαινομένου και της στήριξης των γυναικών.
- ✓ Την ικανότητα τους και την αξιοπιστία τους να αποτελούν μια αποτελεσματική πηγή παραπομπών.
- ✓ Την δέσμευση και το πνεύμα συνεργασίας τους.
- ✓ Την αλληλοσυμπληρούμενη δράση τους για την αντιμετώπιση της Διεθνικής Σωματεμπορίας

Οι φορείς που μπορούν να αποτελέσουν ένα δίκτυο υποστήριξης των θυμάτων αλλά και πρόληψης της θυματοποίησης από τα κυκλώματα Διεθνικής Σωματεμπορίας είναι (Πενταράκη, Μ., 2005):

- ✓ Η Αδέσμευτη Κίνηση Γυναικών
- ✓ Οι Ομάδες του Φεμινιστικού Κέντρου Αθήνας
- ✓ Η Παγκόσμια Πορεία Γυναικών
- ✓ Το Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης
- ✓ Το Φεμινιστικό Δίκτυο
- ✓ Το Δίκτυο Ελληνίδων Νομικών
- ✓ Το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι
- ✓ Η Διεθνής Αμνηστία

- ✓ Το Δίκτυο Υπεράσπισης Κοινωνικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
- ✓ Οι Γιατροί χωρίς σύνορα
- ✓ Act-Up
- ✓ Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)
- ✓ Το Δίκτυο Κοινωνική Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών
- ✓ Η Χριστιανική Αδελφότητα Νεανίδων

Είναι ευνόητο, λοιπόν πως οι υπηρεσίες της κάθε κοινωνίας πρέπει να σχηματίσουν δίκτυα κοινωνικής προστασίας των μεταναστριών. Πολλές φορές τα οργανωτικά στελέχη δεν αναγνωρίζουν της σημασία των δικτύων. Οι επαγγελματίες πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένοι και να αναλάβουν πρωτοβουλίες για να επιτευχθεί αυτό το έργο. Οι ρόλοι που πρέπει να υιοθετούν οι επαγγελματίες σε τέτοιες περιπτώσεις είναι (Ζαϊμάκης, Γ. 2011):

- ✓ Σχεδιαστής προγραμμάτων
- ✓ Κοινοτικός σύμβουλος
- ✓ Συνήγορος
- ✓ Διαμεσολαβητής
- ✓ Αξιολογητής αναγκών
- ✓ Συντονιστής και οργανωτής ομάδων
- ✓ Διαχειριστής πόρων

Ωστόσο, για την ανάπτυξη και υλοποίηση οποιασδήποτε δράσης απαιτείται η ανάπτυξη ενός συναισθήματος συλλογικής ευθύνης από την ευρύτερη κοινωνία. Η κοινωνία πρέπει να είναι δεκτική ως προς του μετανάστες γενικότερα και ως προς την κακοποίηση ειδικότερα. Για να γίνει αυτό πρέπει να αλλάξουν τα αρνητικά στερεότυπα κάθε κοινωνίας απέναντι στους μετανάστες αλλά και στην κακοποίηση. Η αδιαφορία της κοινωνίας, η οποία είτε συναινεί, είτε έχει άγνοια, είτε κάποιιο ασκούν τη βία ως μέσο, ενοχοποιεί τις ίδιες τις μετανάστριες και από θύματα τις θεωρεί θύτες. Απαραίτητο, λοιπόν, είναι να ευαισθητοποιηθεί και να κινητοποιηθεί η κοινωνία για να αντιμετωπιστεί ή και να προληφθεί το φαινόμενο της κακοποίησης με τις όποιες μορφές της.

Οι επαγγελματίες πρέπει να οργανώσουν δράσεις για να κινητοποιήσουν την κοινωνία και για να επιτευχθούν οι παρακάτω στόχοι (www.kanep-gsee.gr):

- ✓ Εξάλειψη στερεοτυπικών αντιλήψεων και ξενοφοβικών κοινωνικών συμπεριφορών για οτιδήποτε δεν είναι εθνοπολιτισμικά «οικείο» στην κοινωνία υποδοχής.
- ✓ Προβολή των θετικών, ποιοτικών στοιχείων που συγκροτούνται στις μεταναστευτικές κοινότητες των τοπικών κοινωνιών, όπως επίσης της συνεισφοράς τους σε οικονομικό, πολιτισμικό, επιστημονικό ή άλλο επίπεδο.
- ✓ Ενημέρωση της κοινωνίας υποδοχής για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων χωρών.
- ✓ Δημιουργία γέφυρας επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ της κοινωνίας υποδοχής και των μεταναστών, προκειμένου να πραγματοποιούν από κοινού έργα και να συμβάλουν στην πρόοδο και ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών.
- ✓ Ενίσχυση της συλλογικότητας, του κοινωνικού δικτύου, το οποίο θα αποτελείται και θα ανατροφοδοτείται από άτομα που θα συνδέονται μεταξύ τους, ανεξάρτητα από την εθνική, θρησκευτική, γλωσσική ή έκφυλη κοινωνική τους ταυτότητα.
- ✓ Ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση σε θέματα βίας και κακοποίησης.

Για να υλοποιηθούν αυτοί οι στόχοι μπορούν να οργανωθούν αντιρατσιστικά φεστιβάλ. Εργαλεία δράσης για τους επαγγελματίες μπορεί να αποτελέσουν τα παρακάτω (www.kanep-gsee.gr):

- ✓ Θεατρικές παραστάσεις
- ✓ Ομιλίες και ημερίδες
- ✓ Προβολή ντοκιμαντέρ
- ✓ Ενημέρωση από τους γιατρούς του Κόσμου και από ΜΚΟ, όπως το PRAKSIS
- ✓ Μουσικοχορευτικές παραστάσεις
- ✓ Συναυλίες
- ✓ Πολυεθνική έκθεση ζωγραφικής
- ✓ Πολυεθνική κουζίνα
- ✓ Έκθεση φωτογραφίας
- ✓ Βιωματικό εργαστήριο για παιδιά

Ακόμη, πρέπει να ενταχθεί μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία αντιρατσιστική αγωγή. Το σχολείο αποτελεί έναν από τους βασικούς φορείς κοινωνικοποίησης και είναι βασικό να ξεκινήσει μέσα από αυτό η διαδικασία της πρόληψης στερεοτυπικών αντιλήψεων, προκαταλήψεων, ρατσισμού και να αποφευχθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός των παιδιών των μεταναστών. Επιπλέον, πρέπει να γίνουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για την κακοποίηση σε σχολεία, σε χώρους εργασίας αλλά και σε κοινότητες, σε αστυνομίες, σε νοσοκομεία, σε υπηρεσίες και ειδικά σε κοινότητες μεταναστών που η κακοποίηση των μεταναστριών παρουσιάζεται σε μεγαλύτερα ποσοστά. Να διοργανωθούν Ημερίδες από επιστήμονες εξειδικευμένους σε θέματα βίας.

Ένα παράδειγμα ευαισθητοποίησης στα σχολεία ήταν το πρόγραμμα που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος DAPHNE III «Youth4Youth: Ενδυνάμωση Νέων Ατόμων στην Πρόληψη της Έμφυλης Βίας μέσω Αλληλοδιδασκτικής Εκπαίδευσης». Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας υλοποίησε τέσσερα Βιωματικά Εργαστήρια κατά το Σχολικό Έτος 2010-2012, συνολικής διάρκειας 34 διδακτικών ωρών, σε 87 μαθητές και μαθήτριες (35 αγόρια και 52 κορίτσια) Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε τρία Λύκεια της Αττικής (www.antiviolence-net.eu).

Από τους 87 μαθητές μαθήτριες που ευαισθητοποιήθηκαν πάνω στο θέμα της έμφυλης βίας κι εκπαιδεύτηκαν στις αρχές της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου. Οι 61 (23 αγόρια και 38 κορίτσια) ανέλαβαν τον ρόλο του εκπαιδευτή συνομηλίκων και με τη σειρά τους πραγματοποίησαν 28 Εργαστήρια Youth4Youth συνολικής διάρκειας 33 διδακτικών ωρών, ευαισθητοποιώντας συνολικά 435 μαθητές στα τρία Λύκεια. Στόχος των εργαστηρίων ήταν η παροχή ενός ασφαλούς πλαισίου στους νέους και στις νέες προκειμένου να (www.antiviolence-net.eu):

- ✓ Διερευνήσουν τις στάσεις τους απέναντι στην έμφυλη βία,
- ✓ Τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται τα στερεότυπα και η ανισότητα των φύλων με την έμφυλη βία,
- ✓ Επαναπροσδιορίσουν την ανοχή τους απέναντι στην έμφυλη βία,
- ✓ Ενισχυθούν και να είναι σε θέση όχι μόνο να αναγνωρίζουν την έμφυλη βία, αλλά και να αντιστέκονται σε αυτή αναπτύσσοντας στάσεις αυτοσεβασμού,

- ✓ Ενδυναμωθούν μέσω της απόκτησης των απαραίτητων γνώσεων, δεξιοτήτων και βιωμάτων έτσι ώστε να συμμετάσχουν ενεργά -ως φορείς αλλαγής των στάσεων των συνομηλίκων τους- στη δημιουργία υγιών και ισότιμων σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα και ενός ασφαλούς και προστατευτικού περιβάλλοντος για τους/τις ίδιους/ες και τους/τις συνομηλίκους/ές τους.

Από τις αξιολογήσεις που έγιναν τα αποτελέσματα ήταν επιτυχή και ικανοποιητικά. Αυτό δείχνει πως τέτοια προγράμματα θα μπορούσαν να υλοποιηθούν και σε άλλα σχολεία για να αρχίσει σταδιακά να μειώνεται η εκδήλωση φαινομένων κακοποίησης και γιατί όχι να εξαλειφθούν κιόλας. Συγκεκριμένα το 95.9% των μαθητών είπαν πως θα το συνιστούσαν σε κάποιο φίλο τους, το 90.3% θα ήθελε να συμμετάσχει ξανά σε επόμενα προγράμματα. Το 94,5% των παιδιών πιστεύει πως πρέπει να υλοποιούνται τέτοιου είδους προγράμματα στα σχολεία και το 87,5% εξέφρασε τη προθυμία να αναλάβει πάλι το ρόλο εκπαιδευτή συνομηλίκων.

Ακόμη, ικανοποιητικά ήταν και τα αποτελέσματα των γνώσεων που αποκόμισαν οι μαθητές. Συγκεκριμένα η πλειοψηφία των παιδιών δήλωσε πως:

- ✓ Μπορεί να αναγνωρίζει τις υγιείς και τις μη υγιείς σχέσεις (77.9%).
- ✓ Μπορεί να κατανοεί πότε μια συμπεριφορά συνιστά βία (75.1%)
- ✓ Γνωρίζει πώς πρέπει να φερθεί και τι πρέπει να κάνει εάν κάποιο κοντινό του πρόσωπο υφίσταται βία (70.6%)
- ✓ Μπορεί να αναγνωρίζει περιστατικά έμφυλης βίας (69%)
- ✓ Νιώθει πιο έτοιμος/η και πιο ικανός/ή να αναλάβει δράση ενάντια στην έμφυλη βία (68.1%)
- ✓ Έχει κατανοήσει σε μεγάλο βαθμό τη σχέση μεταξύ των στερεοτύπων του φύλου και της έμφυλης βίας (67.5%).

Τέλος, όσον αφορά την ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση της ευρύτερης κοινωνίας σημαντική είναι η συμβολή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Τα οποία μπορούν να παίξουν έναν ουσιαστικό ρόλο στην πρόληψη μέσω προβολής ενημερωτικών διαφημιστικών φιλμ υπό το σχεδιασμό επιστημονικής επιτροπής.

Ακόμη, προτείνονται προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης άτυπων δικτύων φροντίδας και η ενεργοποίηση ομάδων αλληλοβοήθειας. Επιπλέον μπορούν

να εκπαιδευτούν εθελοντές που να συμβάλλουν στην προώθηση του πληροφοριακού υλικού, την ενημέρωση για την ενδοοικογενειακή βία και τη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την εξασφάλιση της πρόληψης και της καταστολής της κακοποίησης των μεταναστριών (Χατζηφωτίου, Σ., 2005).

Εν κατακλείδι, συμπεραίνεται πως για να αντιμετωπιστεί το πολυδιάστατο πρόβλημα της κακοποίησης των μεταναστριών, πρέπει να ληφθούν δράσεις τόσο από τους επαγγελματίες όσο και από τις κοινωνίες. Όλοι πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους αλλά και πρωτοβουλίες για να επιτευχθεί η εξάλειψη αυτού του φαινομένου, που πλέον παρουσιάζει διαστάσεις κοινωνικού προβλήματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι θεωρούμε ότι η κακοποίηση με όλες τις διαστάσεις που περιλαμβάνει είναι ένα φαινόμενο διαχρονικό και λαμβάνει ολοένα και περισσότερες διαστάσεις σε όλες τις χώρες του κόσμου με το πέρασμα του χρόνου. Μέσα από τη δημιουργία του συγκεκριμένου οδηγού προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε στοχευμένες και άρτιες οδηγίες, οι οποίες θα βοηθήσουν το δύσκολο έργο των επαγγελματιών που εργάζονται με κακοποιημένες μετανάστριες, ώστε να υλοποιηθεί ο σκοπός του οδηγού, ο οποίος είναι η βελτίωση της ζωής των κακοποιημένων μεταναστριών.

Θεωρούμε ότι ο παρών οδηγός είναι βασισμένος σε έγκυρες πηγές και οι κατευθυντήριες οδηγίες που χρησιμοποιήσαμε έχουν σχεδιαστεί, υλοποιηθεί και αξιολογηθεί από φορείς της Ευρώπης και της Ελλάδας. Επίσης, ο οδηγός αποτελεί ένα συνδυασμό των οδηγιών που βρήκαμε κατά την βιβλιογραφική μας ανασκόπηση. Είναι δηλαδή ένα ενιαίο εγχειρίδιο που συμπεριλαμβάνει οδηγίες για την κακοποίηση των μεταναστριών στο χώρο εργασίας, την κακοποίηση μέσα στην οικογένεια αλλά και για την διεθνική σωματεμπορία (Trafficking). Επιπλέον περιλαμβάνει συμβουλές για την πρόληψη και αντιμετώπιση της κακοποίησης των μεταναστριών.

Άλλο ένα θετικό στοιχείο του οδηγού μας είναι ότι έχει άμεσους (επαγγελματίες) και έμμεσους (μετανάστριες) αποδέχτες. Εκτός από τις συμβουλές που παρέχονται για την υποστήριξη και μεταχείριση των κακοποιημένων μεταναστριών, παρέχονται συμβουλές για την επιτυχημένη παρέμβαση των επαγγελματιών. Δηλαδή, δίνονται οδηγίες για τις απαραίτητες δεξιότητες, αρχές και αξίες που πρέπει να έχουν οι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με τις κακοποιημένες μετανάστριες. Ακόμη, παρουσιάζονται τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες για το εκάστοτε περιστατικό. Επιπλέον ένα θετικό στοιχείο είναι ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους τους επαγγελματίες που αναλαμβάνουν περιστατικά κακοποιημένων μεταναστριών, δηλαδή είναι ένας διεπιστημονικός οδηγός. Περιλαμβάνει οδηγίες για την διεπιστημονική εργασία, την δικτύωση υπηρεσιών αλλά και προτάσεις για σχεδιασμό προγραμμάτων.

Ένα πλεονέκτημα του οδηγού είναι ότι ήρθαμε σε επαφή με την υπηρεσία του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών Θυμάτων Βίας του Δήμου Χίου. Η επίσκεψη στο Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών ήταν βοηθητική καθώς ήρθαμε σε επαφή με τους επαγγελματίες της υπηρεσίας, οι οποίοι μας ενημέρωσαν για τη λειτουργία, για το ρόλο τους καθώς και για τα είδη των περιστατικών που αναλαμβάνουν. Επίσης μας ενημέρωσαν για τη δυνατότητα τηλεφωνικής συμβουλευτικής σε περιστατικά, για το σεμινάριο που οργάνωσε η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) και για τις υπηρεσίες που παρέχουν γενικότερα. Επιπρόσθετα, οι πληροφορίες που μας δόθηκαν, μας βοήθησαν στη σύνταξη του κεφαλαίου που αναφέρεται στα Συμβουλευτικά Κέντρα.

Εκτός από τα θετικά στοιχεία του οδηγού είναι ευνόητο πως υπάρχουν και κάποιες αδυναμίες. Μια σοβαρή δυσκολία που αντιμετωπίσαμε ήταν η έλλειψη βιβλιογραφίας όσον αφορά την κακοποίηση των μεταναστριών καθώς τα περισσότερα έγγραφα που βρίσκαμε απευθύνονταν σε ημεδαπές γυναίκες. Για το λόγο αυτό κάποιες κατευθυντήριες οδηγίες που απευθύνονταν σε ημεδαπές γυναίκες θεωρούσαμε ότι μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και για τις μετανάστριες. Στο μόνο κομμάτι που δεν είχαμε πρόβλημα ήταν στο trafficking καθώς οι οδηγοί που είχαν δημιουργηθεί απευθύνονταν σε μετανάστριες.

Όσον αφορά τα ερωτηματολόγια που σχεδιάσαμε για να δοθούν σε επαγγελματίες βασιστήκαμε στα περιεχόμενα των υπαρχόντων οδηγιών. Η επιλογή του δείγματός μας έγινε με βάση τη δειγματοληψία κρίσεως. Δηλαδή, εμείς με βάση τη δική μας κρίση επιλέξαμε τους επαγγελματίες που θα συμμετείχαν στην έρευνα. Το αρνητικό σημείο σε αυτό είναι ότι δε μπορεί να γίνει έλεγχος για τα δειγματοληπτικά σφάλματα.

Ένα ακόμα αρνητικό είναι ότι οι οδηγίες μας είναι περισσότερο περιγραφικές παρά θεωρητικές. Ειδικότερα, αναφερόμαστε περισσότερο στις κατευθυντήριες οδηγίες παρά στη θεωρητική ενημέρωση για τα φαινόμενα κακοποίησης. Αυτό έγινε γιατί πιστεύουμε ότι υπάρχει εκτενής βιβλιογραφία πάνω σε αυτά. Επίσης, δε θέλαμε να ξεφύγουμε από τον κύριο στόχο της εργασίας μας που ήταν η δημιουργία οδηγού για την υποστήριξη και μεταχείριση κακοποιημένων μεταναστριών.

Ευελπιστούμε ο οδηγός αυτός να αποτελέσει εφαλτήριο για περισσότερες έρευνες και για κατασκευή περισσότερων εγχειριδίων σχετικά με τις κακοποιημένες μετανάστριες. Θα μπορούσαν, δηλαδή, να δημιουργηθούν οδηγοί που να επικεντρώνονται και να αναλύουν εκτενέστερα ένα συγκεκριμένο θέμα π.χ. για την ενδοοικογενειακή βία. Ακόμη, θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στοχευμένες έρευνες για την εκτίμηση των αναγκών των μεταναστριών και να σχεδιαστούν προγράμματα τόσο για την πρόληψη όσο και την αντιμετώπιση της κακοποίησης των μεταναστριών και να ζητηθεί συγχρηματοδότηση από την Ε.Ε. για την υλοποίησή τους.

Επιπροσθέτως, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν προγράμματα για την ένταξη των μεταναστριών στις κοινότητες ώστε να προληφθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός τους και η ευαλωτότητά τους στην κακοποίηση. Τέλος, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν προγράμματα προς τις αρμόδιες αρχές που χειρίζονται περιστατικά κακοποιημένων μεταναστριών π.χ. Αστυνομία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

- Αντωνακοπούλου, Μ., Πετσαλνίκου, Ε., Φλωροπούλου, Μ. (2008), *Παιδιά ως εμπορεύματα, Παράνομη Διακίνηση-Trafficking*, Πάτρα: ΑΤΕΙ Πάτρας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα: Κοινωνικής Εργασίας.
- Αντωνίου, Ε. (2012), *Ενδοοικογενειακή βία και Εγκυμοσύνη, Κοινωνιολογικές και Αναπαραγωγικές Επιπτώσεις*, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής.
- Αρτινοπούλου Β, Φαρσεδάκης Ι. & άλλοι (2003), *Ενδοοικογενειακή Βία Κατά των Γυναικών*, Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.
- Γιωτάκος Ο, Τσιλιάκου Μ (2008), *Ο κύκλος της κακοποίησης, Ενδοοικογενειακή Βία, Σεξουαλική Παρενόχληση, Trafficking, Bullying*, Αθήνα: Αρχιπέλαγος.
- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Κοινωνικής Διεύθυνσης, Κατεύθυνση Κοινωνικής Εργασίας-Δείκτες/ Κριτήρια Αξιολόγησης του έργου και της εμπειρίας του ασκούμενου κοινωνικού λειτουργού
- Ζαϊμάκης, Γ. (2011), *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες:, Ανάπτυξη, Συλλογική δράση, Πολυπολιτισμικότητα*, Αθήνα: Πλέθρον.
- Ζαϊμάκης, Γ., Κανδυλάκη, Α. (2005), *Δίκτυα Κοινωνικής Δικτύωσης, Μορφές Παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Ζαφειροπούλου, Γ. (2009), *Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των επαγγελματιών και των φοιτητών, προς τη διαπολιτισμική διάσταση της κοινωνικής εργασίας*, Πάτρα: ΑΤΕΙ Πατρών, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.
- Ζαχαροπούλου, Αικ. (2000) *Η επαγγελματική συμβουλευτική των ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Ανάδοχος-Κέντρο Έρευνας και Επιμόρφωσης
- Ζολώτα Ι. (2010), *Ο Ρόλος της γλώσσας στη χώρα υποδοχής στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών: έρευνα σε μετανάστες στην Πάτρα*, Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Σχολική αποτυχία και κοινωνικός αποκλεισμός.

- Ιωσηφίδης, Θ. (2003) *Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας*, Μυτιλήνη.
- Κακλειδάκη, Ε. (2012) *Ενδοοικογενειακή Βία κατά των Γυναικών την εποχή της Οικονομικής Κρίσης*, Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.
- Καλλινικάκη, Θ. (2012), *Κοινωνική εργασία, Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καλλινικάκη, Θ. (2010) *Ποιοτικές Μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Κανδυλάκη, Α. (2008), *Η Συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία, Δεξιότητες και Τεχνικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Κανδυλάκη, Α. (2005), *Δίκτυα Κοινωνικής Δικτύωσης, Μορφές Παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κασμάτη, Κ. (2006), *Κοινωνικός Σχεδιασμός και Αξιολόγηση, Μέθοδοι και Πρακτικές*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κυριαζή, Ν. (2011), *Η κοινωνιολογική έρευνα, Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.
- Λάζος, Γ. (2002), *Πορνεία και διεθνική Σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Λιάπη, Μ., Ζέης, Θ., Μηλιώνη, Φ., Αλμπάνης, Α. (2012), *Οδηγός για τους Δημόσιους Λειτουργούς (Lex operators) στο ελληνικό πλαίσιο*, Αθήνα: www.lexop.org.
- Μπαλούρδος, Δ., Φρονίμου, Ε. (2011) *Πρόληψη κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών: καλές πρακτικές*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών-Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.
- Οικονόμου, Α., Φράγκου, Α., (2008) *Πληροφοριακοί Πόροι, Ποιότητα της πληροφορίας και διαδίκτυο*, Αθήνα: Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επιστήμη της Πληροφορίας.
- Παπαδοπούλου Κ., Κυριακίδου Ζ. (2009), *Βαθμός Ικανοποίησης των Παράνομων Μεταναστών από τις Παρεχόμενες Υπηρεσίες Υγείας και από τις*

- Μ.Κ.Ο., Το παράδειγμα της PRAKSIS, Ηράκλειο: ΑΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα: Κοινωνικής Εργασίας*
- Παπαγιαννοπούλου, Μ., Μαρκούσης, Η. (2007), *Οδηγός Συμβουλευτικής για Γυναίκες Θύματα της Διεθνούς Σωματεμπορίας*, Αθήνα: Κέντρο γυναικείων Μελετών κι Ερευνών
 - Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2007), *Το φαινόμενο της διεθνούς σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς*, Κέντρο γυναικείων μελετών και ερευνών.
 - Παράρτημα Τρίτο της Επίσημης Εφημερίδας της Δημοκρατίας, Αρ. 3799, 23/1/2004.
 - Πενταράκη, Μ. (2005), *Δίκτυα Κοινωνικής Δικτύωσης: Φεμινιστική πρωτοβουλία ενάντια στην καταναγκαστική πορνεία αλλοδαπών γυναικών: δίκτυα εναλλακτικής παρέμβασης*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
 - Πετρουλάκη, Κ. (2013), *Κακοποίηση στη Συντροφική Σχέση*, Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της βίας, ΕΝΠΕ
 - Σταυριανάκη, Μ. (2005), *Δίκτυα Κοινωνικής Δικτύωσης: Φεμινιστική πρωτοβουλία ενάντια στην καταναγκαστική πορνεία αλλοδαπών γυναικών: δίκτυα εναλλακτικής παρέμβασης*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
 - Στρατηγάκη, Μ. (2012), *Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών-Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων {www.isotita.gr}*
 - Συμεωνίδη-Αναστασιάδη, Α. Παντελιάδου, Σ. Στεφανίση-Μόττη, Φρ. (2011) *Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλλινოსτούντων μαθητών-Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης-Μελέτη Διερεύνησης Αναγκών* Βόλος: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ΕΣΠΑ 2007-2013.
 - Τσάκαλου, Χ. (2008), *Διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστριών γυναικών στην ελληνική κοινωνία: Η περίπτωση των θυμάτων σεξουαλική εκμετάλλευσης*, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Μεθοδολογία κι Εφαρμογές στην Κοινωνική Πολιτική.
 - Τσακλαγκάνου, Γ. (2001), *Η Διεθνής Σωματεμπορία-Trafficking*, Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.

- Τσιώλης, Γ. (2011) *Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: Από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Πεδίο.
- Τσομπάνογλου, Γ., Κορρές, Γ., Γιαννοπούλου, Ι. (2005), *Κοινωνικός Αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων
- Φερέτη Ε. (1998), *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*, Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
- Χασσάνδρα, Μ. & Γούδας, Μ. (2003), *Κριτήρια εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική ερμηνευτική έρευνα*, Τρίκαλα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.
- Χατζηφωτίου Σ. (2005), *Ενδοοικογενειακή Βία κατά των γυναικών και των παιδιών, Διαπιστώσεις και προβλέψεις για την Κοινωνική Εργασία*, Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.

Ξενόγλωσση:

- Adams, R., Dominelli, Z. & Payne, M. (1998), *Social Work, Themes, Issues and Critical Debates*, London: McMilan.
- Amundson N., Bowsbey J., Niles Sp. (2008) *Βασικές Αρχές Επαγγελματικής Συμβουλευτικής-Διαδικασίες και Τεχνικές*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- Corey, G. (2009) *Theory and Practice of Counselling and Psychotherapy, Coryrighted Material: 8 eddition*
- Cuche, D. (2001), *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα: Εκδόσεις Τυποθήτω.
- Dievel, M.V., Σακελλαρόπουλος, Π., (2007) *Βία ενάντια στις γυναίκες στο χώρο εργασίας τους...Ας μιλήσουμε γι' αυτό! Οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των γυναικών εξαιτίας της βίας και της παρενόχλησης στο χώρο εργασίας του*. Mental Health Europe, Daphne.
- Grearly, C., Humphreys, C., Milward, K., Power, J. (2008), *Practice Guidelines Women and Children's Family Violence counseling and support programs*, Australia: Department of Human Services

- Kartusch, A. (2001), *Reference Guide for Anti-Trafficking Legislative Review with Particular Emphasis on South-Eastern Europe*, Vienna: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, <http://www.osce.org/odihr/13986> {πρόσβαση 7 Οκτωβρίου 2013}.
- Mont, J., Forte, T. (2012) *An exploratory study of the consequences and contextual factors of intimate partner violence among immigrant and Canadian-Born Women*, Canada: Women's College Institute, Women's college hospital, www.bmgopen.bmg.com {πρόσβαση 17 Οκτωβρίου 2013}.
- Meguid, A. Bakry, M. (2006), *Measuring Arab Immigrant Women's Definition of Marital Violence, Creating and Validating an Instrument for use in Social Work Practice, USA: Ohio State University*, www.etsd.ohiolink.edu {πρόσβαση 7 Οκτωβρίου 2013}.
- Daphne (2013) *Handbook for Preventing Domestic violence in Greece*.
- Dievel, M.V. (2007) *Βία ενάντια στις γυναίκες στο χώρο εργασίας τους...Ας μιλήσουμε γι' αυτό! Οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των γυναικών εξαιτίας της βίας και της παρενόχλησης στο χώρο εργασίας του*. Mental Health Europe, Daphne.
- Hughes M., Kroehler C. (2007) *Κοινωνιολογία, οι Βασικές Έννοιες*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Fahbelg, V. (2003), *Domestic Violence in Immigrant Communities: Barriersto service Utilization* (www.cmsimages/doku/domestic-violence-sklavou-konstantina).
- Kane, J. (2007) *Πρόληψη σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών* Βρυξέλλες: Πρόγραμμα Daphne.
- Payne, M. (2000), *Σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής εργασίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Serrata, J. (2012), *Creating an Opportunity for Self-Empowerment of Immigrant Latina Survivors of Domestic Violence: A Leadership Intervention*, Georgia State University: Psychology Dissertations.

- Sullivan, K., Orloff, L. (2013) *Breaking Barriers: A complete Guide to Legal Rights and resources for Bettered Immigrants*, Washington: American University, The Women's LEGAL Defense and Education Facts.
- UNHCR, (2011), *Guidelines for Protecting Women and Girls during first entry and asylum procedures in Greece*, Κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου, Αθήνα.
- World Health Organization (2009), *Multi-Country study on Women's Health and Domestic Violence Against Women*, Geneva (www.who.int).
- Zimmerman, C. (2003), *The Health Risks and consequences of trafficking in women and adolescents, findings from a European study*, Human Rights Analysis of Health and Trafficking and Principles for Promoting the Health Rights of Trafficked Women, London: London School of Hygiene & Tropical Medicine (LSHTM).

Ηλεκτρονική:

- www.antiviolence-net.eu/awareness_raising_gr Βιωματικά εργαστήρια ευαισθητοποίησης μαθητών/-ριών, Youth4Youth [πρόσβαση 18/5/2014].
- www.ekke.gr ΕΚΚΕ, 2008 [πρόσβαση 10/11/2013].
- www.isotita.gr {πρόσβαση 12/1/1014}
- www.kanep-gsee.gr, [πρόσβαση 18/5/2014].
- www.kethi.gr {πρόσβαση 12-1-2014}
- www.ppp.uoa.gr/~vpavlop/index_files/pdf/ddpms_lectures_2007.pdf {πρόσβαση 10/11/2013}.
- www.unhcr.org/1againstracism, Βία κατά των γυναικών: ένα οικουμενικό φαινόμενο {πρόσβαση 27-3-2014}.
- www.womensos.gr/sumbouleutika-kentra-ggis {πρόσβαση 12-1-2013}.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Συγκεντρωτικός πίνακας ερωτηματολογίων που δόθηκαν στους επαγγελματίες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ	ΟΔΗΓΟΥ ΓΙΑ	Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Μέτρια σημαντικό	Πολύ σημαντικό	Πάρα πολύ σημαντικό
1. Ορισμός κακοποίησης και μορφές κακοποίησης					17 άτομα	7 άτομα
2. Επιπτώσεις της κακοποίησης					12 άτομα	12 άτομα
3. Ορισμός μεταναστριών				9 άτομα	9 άτομα	6 άτομα
4. Ορισμός ενδοοικογενειακής βίας	1 άτομα			1 άτομα	7 άτομα	15 άτομα
5. Ορισμός διεθνικής σωματεμπορίας			1 άτομα	2 άτομα	11 άτομα	10 άτομα
6. Κακοποίηση στο χώρο εργασίας	1 άτομα	1 άτομα		2 άτομα	8 άτομα	9 άτομα
7. Νομοθετικό πλαίσιο για την κακοποίηση			2 άτομα	1 άτομα	11 άτομα	10 άτομα
8. Ερευνητικά ευρήματα για την κακοποίηση			5 άτομα	5 άτομα	10 άτομα	4 άτομα
9. Διεθνείς μελέτες σχετικά με την κακοποίηση			1 άτομο	10 άτομα	8 άτομα	5 άτομα
10. Εκτίμηση αναγκών των μεταναστριών				2 άτομα	14 άτομα	8 άτομα
11. Κοινωνική διάσταση του φαινομένου της κακοποίησης				2 άτομα	15 άτομα	4 άτομα
12. Αρχές συμβουλευτικής				3 άτομα	12 άτομα	9 άτομα
13. Επαγγελματικές Αξίες				6 άτομα	10 άτομα	8 άτομα
14. Δικαιώματα μεταναστριών				1 άτομο	12 άτομα	11 άτομα
15. Πλαίσια στήριξης κακοποιημένων μεταναστριών			2 άτομα	4 άτομα	8 άτομα	10 άτομα
16. Δικτύωση των υπηρεσιών				3 άτομα	12 άτομα	9 άτομα
17. Διεπιστημονική συνεργασία			2 άτομα	2 άτομα	11 άτομα	9 άτομα
18. Εποπτεία			1 άτομα	4 άτομα	13 άτομα	6 άτομα
19. Ηθικά διλήμματα στην αντιμετώπιση της κακοποίησης	1 άτομα	1 άτομα		9 άτομα	11 άτομα	2 άτομα
20. Ο ρόλος των επαγγελματιών			1 άτομα		8 άτομα	15 άτομα
21. Μοντέλα παρέμβασης της κοινωνικής εργασίας				3 άτομα	11 άτομα	10 άτομα
22. Σχεδιασμός παρέμβασης			3 άτομα	3 άτομα	8 άτομα	10 άτομα
23. Προγράμματα και υπηρεσίες προς τις κακοποιημένες μετανάστριες				3 άτομα	7 άτομα	14 άτομα
24. Οδηγίες για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε θέματα κακοποίησης				1 άτομα	9 άτομα	14 άτομα

25. Οδηγίες για την ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών που ασχολούνται με τις κακοποιημένες μετανάστριες				10 άτομα	14 άτομα
26. Αξιολόγηση οδηγιών	1 άτομα	4 άτομα	5 άτομα	12 άτομα	2 άτομα
27. Άλλο	Α)Ανάπτυξη της τεχνικής της ενδυνάμωσης Β)Ευαισθητοποίηση των τοπικών αρχών για δημιουργία ξενώνων φιλοξενίας αυτών των γυναικών				

Πίνακας 2: Τα στάδια προστασίας του θύματος Διεθνικής Σωματεμπορίας.

Στάδια προστασίας θύματος	
Κατάσταση θύματος	Δράσεις πολιτείας
Εντοπισμός θύματος	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αστυνομία ■ ΕΚΑΚΒ (καταγγελίες-στήριξη) ■ Δράση ΜΚΟ
Αναγνώριση θύματος	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αλλαγή υφιστάμενης νομοθεσίας με τροποποίηση Π.Δ. 233/2003 ■ Ανάθεση σε ειδικούς εισαγγελείς των περιπτώσεων της παράνομης διακίνησης και εμπορίας
Ιατρική & ψυχολογική υποστήριξη	<ul style="list-style-type: none"> ■ ΕΚΑΚΒ ■ Κέντρα Συμβουλευτικής Υποστήριξης της Γ.Γ. Ισότητας ■ ΜΚΟ
Φιλοξενία σε ξενώνα (μέχρι 3 μήνες)	<p>Χρηματοδότηση και λειτουργία:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Μονάδας προστασίας & αρωγής από ΕΚΑΚΒ ■ Δύο (2) ξενώνων από Υπουργείο Υγείας ■ Τεσσάρων (4) ξενώνων από ΜΚΟ
Νομική στήριξη θύματος	Πιλοτικό πρόγραμμα δωρεάν νομικής στήριξης αλλοδαπών θυμάτων σε συνεργασία με Δικηγορικούς Συλλόγους Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ηρακλείου, Βόλου.
Διοικητική στήριξη	<ul style="list-style-type: none"> ■ Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου με αλλαγή του άρθρου 44

θύματος	<p>παρ. 7 του Ν. 2910/2001 ώστε να περιλαμβάνει και περιπτώσεις θυμάτων εμπορίας. Η άδεια διαμονής που χορηγείται θα επέχει και θέση άδειας εργασίας και αρμόδιες για την έκδοσή τους είναι οι Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των 13 Περιφερειών της χώρας.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Εξατομικευμένη προσέγγιση με ανάληψη ευθύνης διοικητικής στηρίξεως θύματος από συγκεκριμένο υπάλληλο που θα φέρει και την ευθύνη ολοκλήρωσεως των διαδικασιών (σε κρατικούς ξενώνες)
Παραμονή στην Ελλάδα	<ul style="list-style-type: none"> ■ Εκπαίδευση & εργασιακή ένταξη ■ Παρακολούθηση από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και εργασιακούς συμβούλους σε θύματα που διαμένουν σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο και Βόλο
Επαναπατρισμός (εθελούσιος)	Χρηματοδότηση προγραμμάτων ασφαλούς επαναπατρισμού σε συνεργασία με πρεσβείες, ΔΟΜ και ΜΚΟ
Υποστήριξη στις χώρες προελεύσεως	Χρηματοδότηση προγραμμάτων επανεντάξεως σε Γεωργία, Μολδαβία, Λευκορωσία & Αρμενία από ΜΚΟ

Πηγή: Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2007), Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας στην Ελλάδα και διεθνώς, Κέντρο γυναικείων μελετών και ερευνών.